# MUHİT

*Sene 3* — *Resimli Aylık Aile Mecmuası* — *№ 26, Kânunuevel 1930*

NUSHASI 50 KR.

Müvezzilerden Elbise kalıbını isteyiniz.

# FOKS BİRADERLER
## Beynelmilel Şirketi
## Fox Brothers İnternational Corporation

New York. 120 Wall Street

Türkiyede Şübeleri : **Stambul, Galata Yıldız Han.**
**Ankara, Evkaf Apartıman.**

**Umumî Mütahitler**
**ve Müşavir Mühendisler.**

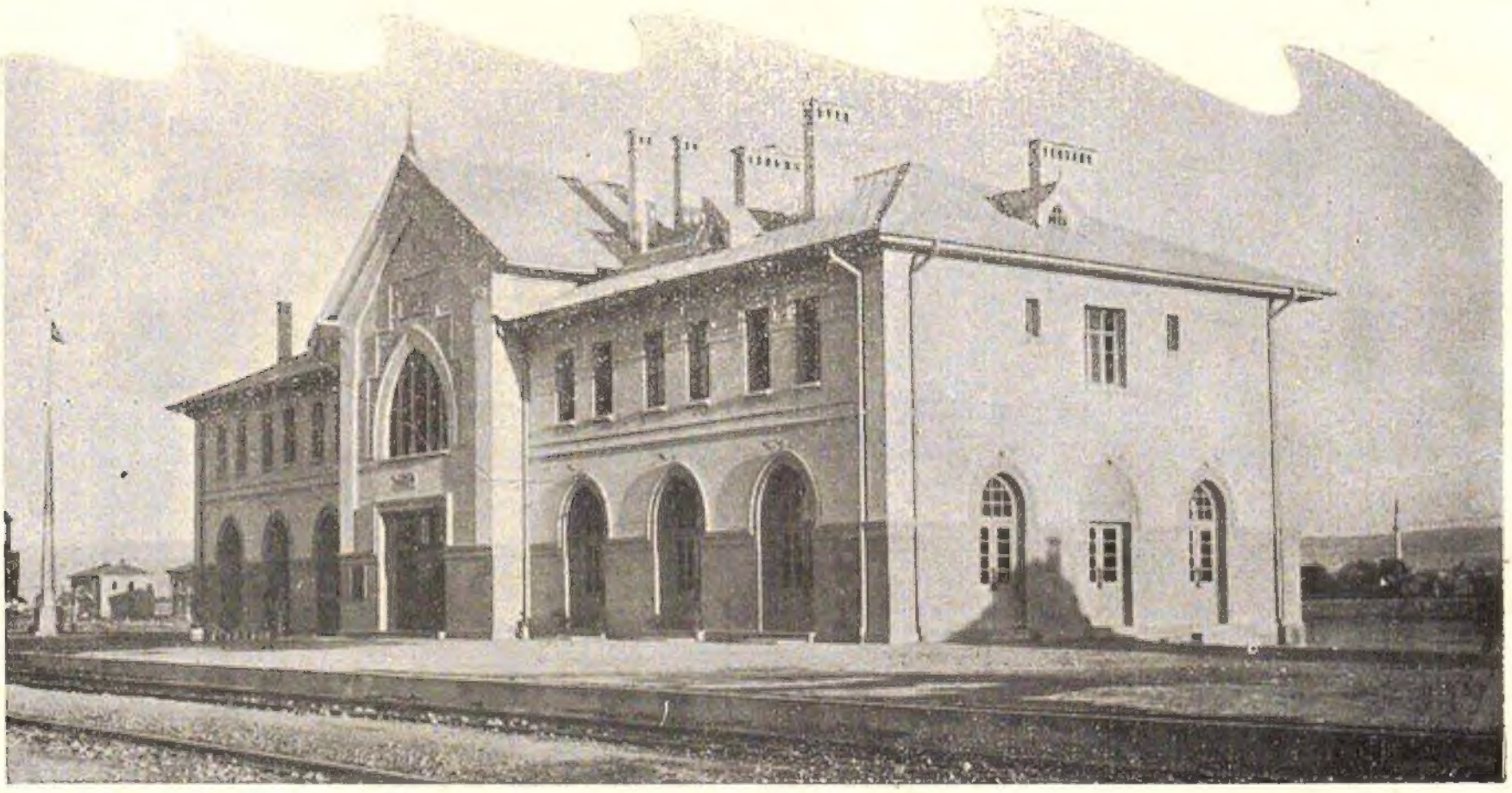

**Kayseride İstasyon Binası**

**Demir Yolları**
**Limanlar**
**Şoseler**

Telefon : Beyoğlu 2795. Kablo Adresi : Foxfox.

Yeni

# MUHİT

Resimli Aylık Aile Mecmuası

Sene 3 | Kânunuevel, 1930 | № 26

# Sûlh Teşebbüsleri

*AHMET CEVAT*

CUMHURİYET hükûmetimizin silahla ve bunca kan fedakârlığıyle kazanılan sülhu gelecekte de devamlı bir hale getirmek için gösterdiği samimi cehtleri takdir etmemek mümkün değildir. Yunanistan gibi daha on sene evvel Anadolunun göbeğine kadar tecavüzünü uzatan bir komşunun o tecavüzü hazırlamış olan Başvekilini bütün millet candan sevilen bir dost gibi karşıladı; ve bu milli tezahüratımız komşu milleti de o derece meshur etti ki Ankara muahedelerini imzalamaktan dönen Venizelosu Faler limanında el üstünde taşıdılar: Yunanistanın yeni bir harp gemisi ısmarlamak veya satın almak istediğini Türkiyeye altı ay evvel haber vermek mecburiyetini kabul eden bir Başvekil, başka zamanlar olsaydı, Yunan milletinin yuhaları ile karşılaşır, çocuklar tarafından limon kabuklarına tutulurdu. Fakat şimdi her iki millet, karşılıklı barışma arzusunun verdiği ruh yüksekliğiyle, dün hainane sayacakları şüphesiz olan bir hareketi bugün geleceğin en büyük seadet müjdesi olarak görüyorlar.

Hükûmetimiz bir ay içinde, bundan başka, bir çok ciddi sülh teşebbülerine de en samimi bir barışıklık azmiyle iştirâk etmiştir:

Henüz, dost Rusyaya ziyaret iadesinden dönen Hariciye Vekilimiz Venizelosla aynı dostluk muahedelerine imzasını koyduktan sonra Cenevrede 32 devletin mürahhaslariyle toplanan beynelmilel tahdidi-teslihat konferansına koştu. Yine aynı ay içinde mümtaz bir parlamento heyetimiz Atinada Balkan İttihadı kongresine iştirâk etmiş, kardeş bir milletin Baş Vekili de Ankarada Venizelosla beraber aynı istîkbal tezahürlerine mazhar olmuştur. Bu kadar sülh teşebbüsleriyle temayüz eden bu haftalara *barışıklık mevsimi* dense layık olur. Fakat... Evet fakat... Bu didinme ve koşuşmalardan çıkacak netice ne olacaktır? Ebedi bir sülh têmin olunabilecekmidir?

Meçhul!

***

MUHARRİRİMİZİN kendisine sorduğu bu suale Mösyö Venizelosun verdiği cevap budur. Daha doğrusu, Yunan Başvekilinin dili altında: «Ben ebedi sülhe inanamayorüm!» cevabının saklı olduğu aşikârdı.

Mösyö Venizelosa göre harbın kalkacağına en büyük zıman artık «*kârlı*» olmamasıdır. Şüphesiz bu pek mühim bir âmildir, ve bu âmil beşeriyetin tekâmül ve tarakkî tarihinde çok mühim neticeler verebilmiştir.

Âlimler diyorlar ki: «*insanlar harp esirlerini ancak işlerinde kullanmağı kesip etlerini yemekten* **daha kârlı** *buldukları zaman yamyamlıktan vaz geçmişlerdir.*»

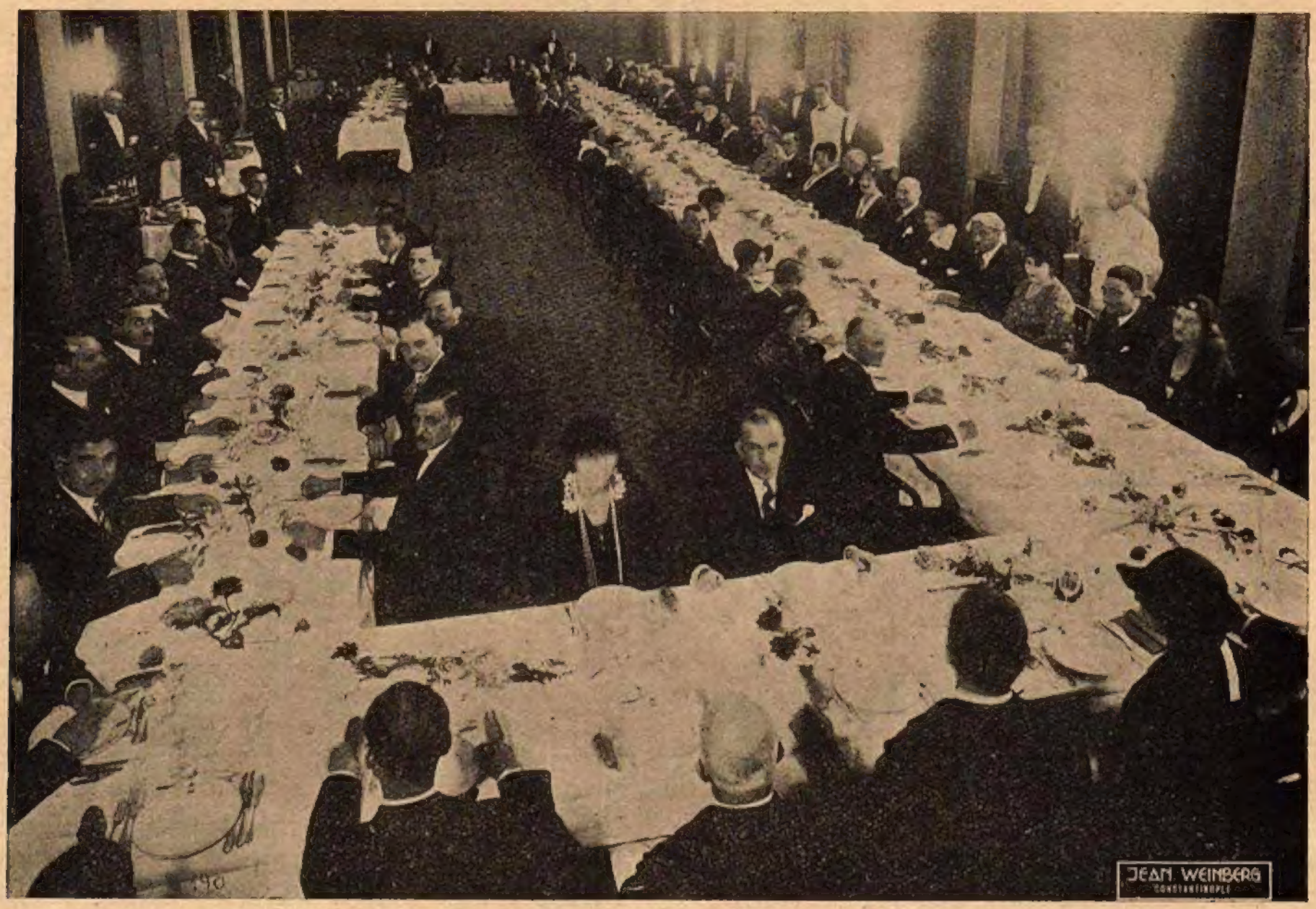


Foto Franse — Ankarada Macar ve Yunan Başvekilleri şerefine verilen ziyafet

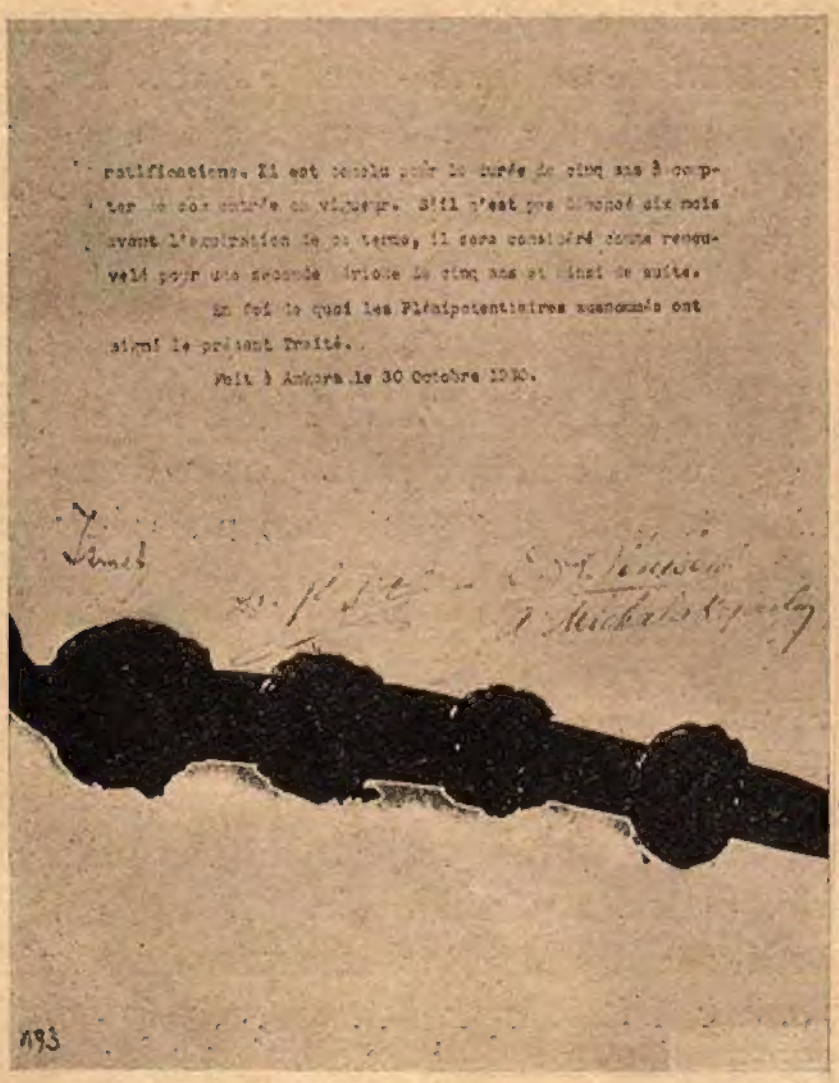

Yunanistan ile imzalanan muahedenin son sahifesi

Ve yine âlimler diyorlar ki: «*insanlar ücretli ameleler çalıştırmağı kölelerin çalıştırılmasından* **daha kârlı** *buldukları için köleliği kaldırmışlardır.*»

Buna göre biz de, Mösyö Venizelosla beraber, *insanların sülhu daha kârlı olduğu için harbe tercih edebileceklerini zannetmek işteriz.*

Fakat şunu da unutmamalıyız ki, eski terakkî safhalarında kesilip etleri yenen harp esirleri yerine daimi köleler, ve azad edilen kölelerin yerine daimi ecirler kaim olduğu gibi yeni safhada da eski haraçgüzarlar yerine galiplerin muhtaç olduğu ebedi rençber milletler husule getirilmektedir.

Bir de harbın, hatta son harbın *bütün milletlere aynı kârsız neticeleri* verdiğine hükm edilebilir mi? Öyle olsaydı cesim bir Islav kütlesini sinesinde toplayan yeni bir devletin bir kaç Bulgar, Arnavut veya Kuçovalah köyü için imperialist kanunlar tatbikîne lüzum görürmiydi? Öyle olsaydı on üç seneden beri Avrupanın ortasını muztarip eden Balkanlaşmanın cebrükuvvetle devamı iltizam edilirmiydi? Öyle olsaydı hâlâ on beş sene evelkinden daha müthiş

Yunanistan Başvekili Ankarada muahedeyi imzalayor — Foto Franso

silahlarla silahlanmak için medeni beşeriyet enerjisinin en büyük kısmını sarf etmeye bu derece azmu-sebat gösterir miydi?... Demek ki son harbın neticeleri de bâzı milletler için kârsız değilmiş. Ya on beş yirmi sene sonra yine *bir takım yeni kârlar* peşinden harb sergüseştine atılmaya müheyya hukûmetler çıkmayacakmı? Ve bunlar-son muharebede olduğu gibi-ergeç atılsa da ancak milletlerini felaket uçurumuna yuvarladıktan sonra atılabilir.

Bunları söyleyişimiz sülhu ebedileştirmek için pek daha ciddi vasıta ve alâkalarla çalışmak lüzumunu anlatmak içindir. Mösyö Venizelos dahi bu günkü sülhcu teşebbüslerden ideal ve mutlak neticeler beklemediğinden Balkanlarda ancak iktisadi ve fikri münasebetlerin inkişafını ümit edebiliyor. Mahsus, tek bir temsil ile, önüne açtığımız barışıklık ufku onun âdeta başını döndürmüştür:

— Yeni bir Balkan İsviçresi mi?

— Hayır, hayır, öyle bir tesavvur yok!

Fakat böyle bir tesavvur zihinleri perişan edecek derecede uzak bir ideal ise hazırlanan zavallı sulhun yarını ne olabilir?

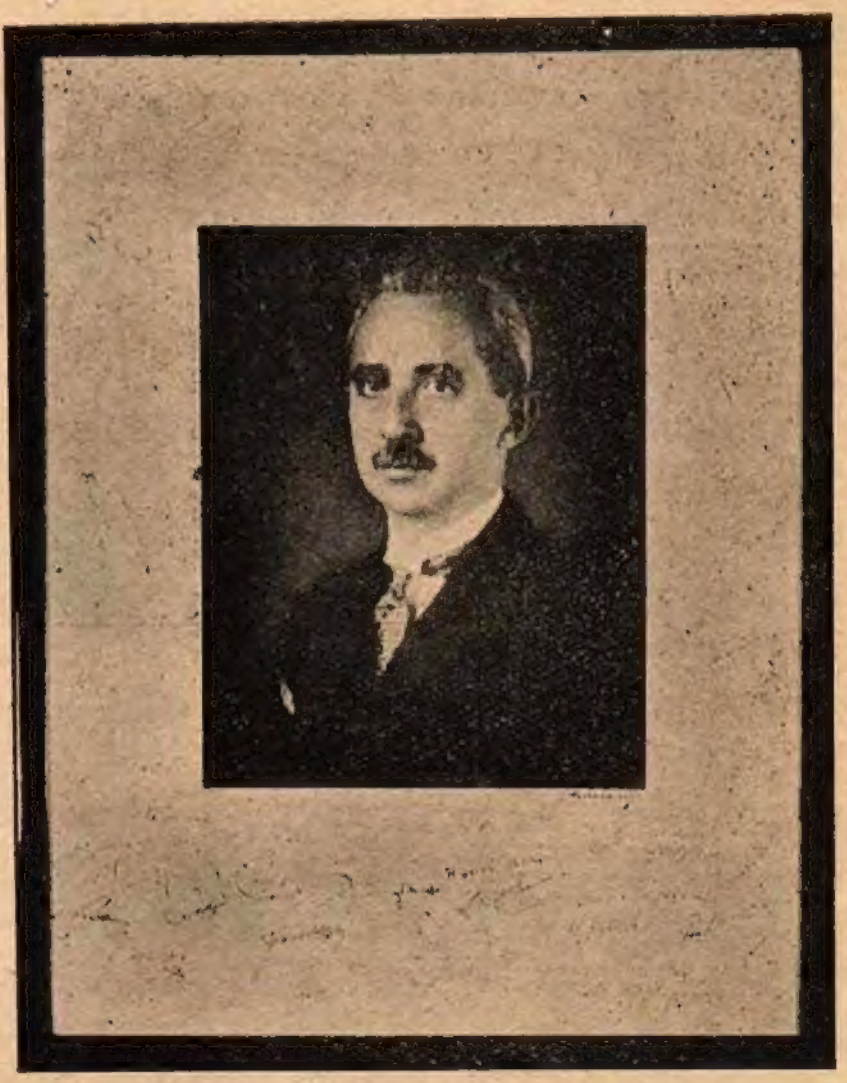

Son muahede ile bizi en eski düşmanımızla barıştıran: *Lozan-Ankara Kahramanı*

## Amerika Ticaret Müsteşarı Doktor Julius Klayn ile Mülakat

*Gazi Hz. ve Türk Liderlerinde büyük seciyeler-Ticari münasebetlerimizin genişlemesi için lazım gelen üç şart*

GEÇEN ay içinde memleketimizi ziyaret eden büyük ecnebi şahsiyetler arasında Doktor Julius Klayna pek büyük bir ehemmiyet vermek lazımdır. Çünkü Amerika Birleşmiş Cumhuriyetlerinin iktisadi hayatında, resmi ve şahsi, pek vasi' salahiyeti haiz bir zattır, birinci derecede ve bütün dünyaca mâruf iktisatçı ve maliyecilerdendir, Amerika ticaret nezaretinin de müsteşarıdır. Avrupanın muhtelif memleketlerine ve Türkiyeye seyahatı sırf iktisadi ve ticari işler hakkında tetkîkat yapmak ve doğrudan doğruya ticari münasebat tesis etmek içindir.

*Doktor Julius Klayn*

Memleketimizin son senelerde mâruz kaldığı iktisadi ve mali buhranın menşei harici ticaretimizdeki muvaffakıyetsizliktir. Amerika ise bizim harici ticaretimizin başlıca mevzularına [İncirlerimize, üzümümüze, tütünümüze, pamuğumuza, halılarımıza, derilerimize, bakır mâmulatımıza] en geniş, en zengin pazar yerlerini ihtiva eden memlekettir. Doktor Julius Klaynın bize anlattığına göre ise, iycab eden şeraite riayet ettiğimiz takdirde, Amerikaya olan ihracat maddelerimizi daha ziyade çoğaltabileceğimiz gibi şimdiki istihsalatımızı da bir kaç misline iblag etmek suretiyle genişletebiliriz. Bu da şimdilik Amerika ile olan münasebatımız ancak ticari muamelelere munhasır kaldığına göre alınabilecek bir neticedir. Halbuki bâzı mâdenlerimizin işletilmesi ve bâzı şimendiferlerimizin yapılması gibi daha bir çok sınai teşebbüsler için Amerikanın sermayesinden ve teknikinden geniş mîkyasta istifade etmek her zaman mümkündür.

Memleketimizin hayati menfaatlarla alakadar olduğu bu seyahate *Muhit* in ehemmiyet vermemesi mümkün değildi. Doktor Klayndan hususi bir mülakat rica ettik ve İstanbulda kaldığı pek kısa zaman içinde, pek mühim meş-

guliyetleri arasında *Muhit*e lutfen bir vakît tâyin ederek, muharririmizi Amerika sefarethanesinde kabul ettiler.

### Gazi Hazretleri ve Türkiye Liderlerinde büyük seciyeler.

Türkiyeye vakî' olan bu ikinci seyahatinden ne gibi intiba'larla ayrıldığını sorduğumuz zaman Doktor Klayn gayet samimi bir çehre ile meshur kaldığını anlattı. Memleketin *misafirperverlik* ruhunu methetmek için kelime bulamayordu. Bütün memlekette, temasa geldiği bütün kimselerde de bu misafirperverlik ruhunu keşfetmişti. Hükûmet adamlarımız, Liderlerimiz Mister Klaynın kalbini tamamen teshir etmişti. Hele büyük Rehberimiz Gazi Hazretleri ile bir saat yirmi dakîka kadar süren pek kîymetli mülakattan silinmez ve muazzez izlerle çıkmıştı. Gazi Hazretlerinin her şeyi ve bilhassa *iktisadi meselelerdeki geniş mâlûmatı* hayret ve takdirini celbetmiştir. Gazi Hazretleri için "*Hem iktisadi işlerde çok mâlûmatı var hem de her meseleyi inceden inceye tetkîk ile meşguldürler*" dedi.

Ankaraya giden Atinada münteşir "Elefteron Vima" gazetesinin ressamı M. Demetriades, Gazi Hz. nin bir resimlerini yapmışlar ve kendilerine imza ettirmişlerdir

Türklerin büyük inkîlabı hakkındaki takdirlerini şu suretle anlattı:

«Amerikalıların bilhassa takdir ettikleri iki seciye vardır: *Cesaret* ve *muhayyile*. Amerikada halkın muhabbetini, takdirini kazanmış kimseleri tetkîk edersek onlarda hep bu iki seciyeyi görürüz. Lindberg, Amerikanın son zamanlarda en büyük popülaritesine mazhar olan bu hava kahramanı, en ziyade bu iki seciyesi ile, cesareti ve muhayyilesi ile temayüz eder.

*Edison* da, *Ford* da aynı takdirin sebeplerini gösteren birer misaldir. Bütün bu adamlarda *cesaret* ve *muhayyile* en kuvvetli derecelerdedir. Türklerin yaptığı işlerde de aynı seciyeleri görüyorum. Türk inkîlabını yapanlarda, Gazide, diğer Liderlerde *hiç şüphesiz cesaret vardır, mühayyile vardır.*

Bu inkîlap bu iki kuvvetin eseridir. Alfabeyi değiştirmek ancak *cesaret* ve *muhayyile* sahibi olmakla mümkündür. Türkiyede istîkbal için hazırlanmakta olan daha bir çok planlar vardır ki onlar da Türk Liderlerinde kuvvetli muhayyilenin mevcut olduğuna delalet eder.»

### Ticari münasebetlerimizin genişlemesi meseleleri ve bilinmesi lazım gelen üç şart

Amerika ile olan ticari münasebetlerimizin genişlemesi için imkân olup olmadığını ve bunun için ne yapmak lazım geldiğini sorduk. Doktor Klayn derhal ve gayet vazih cevap verdi:

«Amerika Türkiyenin bir çok ham maddelerine, mahsulatına, hatta bâzı mâmulâtına muhtaçtır.

Bu ihtiyaç geniştir ve Amerika ile olan ticaret muameleleriniz pek çok genişleyebilir. Fakat bunun için Türkiye iş adamlarının bilmesi ve riayet etmesi lazım gelen *üç şart* vardır.

Bu şartlar bilinir ve onlara riayet edilirse Amerikaya ihracatınız da *âzami* devreceye götürülebilir.

**Birincisi:** *Standartizasyon* dur. Bunun mânası şudur: Her madde kalite iytibariyle gayet muayyen derece ve sınıflara ayrılmış olmalı, ve bir malın her tarafı, her kısmı *kalite* nin aynı derecesinden olmalıdır. Bu dereceler tasnif edilmeli, her derecenin muayyen numuneleri bulunmalı ve mal baştan aşağı o numunelere muvafık olmalıdır.

**MANSUR**

*Şaraptan keskindi, dudağında kan,*
*Şebnemden şeffaftı şakağında ter.*
*Ne baş yedi, ne kan içti bu meydan,*
*Ey genç atlı sen de kendini göster.*

*Şifaydı akrebin sana kıskacı,*
*Acıya acıta buldun ilâcı.*
*Diyordun, geldikçe üstüste acı:*
*— Bir azap isterim bundan da beter.*

*Sana taş attılar, inildemedin,*
*Dervişin bir çiçek attı, inledin:*
*— Bağrımı delmeğe taş yetmez, dedin,*
*Halden anlayanın bir gülü yeter.*

*NECİP FAZIL*

**İkincisi:** *Gıdaya müteallik maddelerin ihzarı üzerine daha fazla nezaret* dir. Türk ticarethaneleri Amerikaya mümessiller göndermeli ve orada matlup olan temizlik şeraitini, bilhassa *temiz gıda kanunlarını* tetkîk ettirmelidir. Amerika, temizliğinden emin olmadığı, iycab eden temizlik şeraiti dairesinde hazırlanmamış gıdaları istihlâk edemez.

Türkiye ticarethaneleri bu şeraiti tetkîk eder de mallarını ona göre hazırlatır ve ambalaj yaptırırlarsa Amerikada müşteri bulacaklarından emin olabilirler. Buna ehemmiyet vermedikleri takdirde diğer memleketlerin rekabeti önünde kendileri maglup olurlar.

Doktor Klayn, misal olarak dedi ki: Mesela incir, üzüm, bal gibi meyve ve gıdaların ambalaj ameliyeleri iptidadan nihayetine kadar sinemaya alınmalı ve Amerikada gösterilebilmelidir.

**Üçüncüsü:** Malların teslim muameleleri intizam dairesinde olmalıdır. Lazım gelen şeraite muvafık olarak mükemmel bir *irsaliye*de bulunmak kâfi değildir. Aynı şeraite muvafık olarak *irsaliyelere* devam edebilmek lazımdır.

Doktor Klayn bunları söyledikten sonra tekrar te'minatta bulundu. Bu şerait dairesinde başlayacak olan ticari muameleler üzerine Amerikanın talepleri muhakkak devamlı olacak ve mütemadiyen artacaktır.

Amerikanın ihtiyacı yalnız ham maddelere değildir. Halı gibi, bakır mâmulâtı gibi, ipekli mensucat gibi .... mâmul eşyanızı da Amerika külliyetli mîktarda çekebilir. Deniz mahsulâtı (ıstakozlar ve diğer kabuklu hayvanlar) da Amerika ile Türkiye arasında pek mühim bir ticaret şubesini teşkil edebilir. Fakat bunun için Türkiyede *Sınai burudet* yapan fabrikaların teessüs etmesi lazımdır.

Doktor Klayn ümumi mülahaza olarak şu kîymetli telkînlerde bulundu:

«Amerika ile Türkiye arasındaki ticari münasebetlerin genişlememesine sebep yakında biteceğinden şüphe olmayan bugünkü buhran değil, belki *müstahsil* ile *müstehlik* arasında doğrudan doğruya ve sıkı temasların mevcut olmamasıdır.

Türkiye gibi memleketler Amerika gibi mahreçlerle sıkı münasebetler te'sisine çok ehemmiyet vermelidir. Bu sıkı ve doğru — bila vasıta — temaslar hasıl olduktan sonra bir şey daha kalır. O da talepleri sıhhatle ölçmek, mali şeraite muvafık hazırlamak ve her türlü taahhütleri tam yolunda iyfa etmektir.»

Doktor Klayn'ın kalbinde Türkiyeye karşı uyanan sempatinin tamamiyle halisane olduğuna hiç şüphemiz olmadığı halde yanından ayrıldık. Bu sempatiyi de onda hiç şüphesiz bizim siyasi liderlerimizin yüksek seciyeleri uyandırmıştır.

İş adamlarımızın bundan istifade edebilmelerini temenni ederiz.

**SEVGİLİYE TERENNÜM**

**Gün doğarken**

*Son vehimli gölgeler silindi bahçelerden,*
*Güneş kızıl saçını ördü dağlar üstünde...*

*Yalvarıp aşkımızın takdisini seherden,*
*Gel beraber, sevgili, diz çökelim bugün de.*

**Gün Batarken**

*Ufuklardan denize süzüldü son damla kan.*
*Dinle, gün can veriyor. Esen rüzgârı dinle.*

*Gece matem rengine kalbinizi sarmadan*
*Gel mesut günümüzü yad edelim seninle.*

*MUZAFFER REŞİT*

# Gazi Hazretlerinin Seyahatleri

Kemalizmin son safhası memleketi normal siyasi hayata götürmek üzere inkişaf etmekte idi. Belediye intihabatı hakkındaki *büyük* istiyzahından sonra S. C. fırkası liderinin, birdenbire fesh kararını vermesi bu inkişafa bir darbe vurdu. Fırka mücadelelerinin ilk safhasındaki bu *âni ric'at* şüphesiz Fethi beyin siyasi defterine kayd olunacak en büyük bir vebal olacaktır.

Fikirler bu hadiseler karşısında karanlık içinde kaldı. Memlekette ciddi kuvetinden korkulacak bir irtica' ve ya bir komünizm teskilatı varmıdır? Biz buna asla inanmayoruz. Muhterem Başvekilimiz İsmet Paşa Hazretleri de Hükûmetin böyle bir hareketten korkmadığını geçen ay *Muhit*in muharririne te'min etmişti.

S. C. Fırkası Liderlerinin acemice ve demagogca hareketleri bir kaç sokak patırtısı vücude getirdi, işte bu kadar. Prensipler üzerine müstenit bir programla çalışacağını iylan eden S. C. Liderleri adliyenin selahiyeti dahilinde kalan işlerle uğraştılar, neticesi tabii olarak olan biten maceralar oldu. Yoksa milletin yüzde doksan dokuz buçuğunun Cumhuriyetçi ve yüzde doksanının Laikci olduğuna şüphemiz yoktur. Gazi Hazretlerinin seyahatlerinden ve doğrudan doğruya halkın bütün tabakaları ile temas haline gelmesinden bir daha meydana çıkacak büyük hakîkat bu olacaktır.

Bütün ümit ve imanımız, mazide olduğu kadar istikbalde de Büyük Rehberin siyasi hayatımıza vermek istedikleri inkişaf çıgırını *Deha* ve *îktidar* ile açabilmesindedir. Memleket, bir an evel tek fırka sisteminden kurtulmaya muhtaçtır. Bu, son fırkanın teessüsü esnasında umumen kabul ve tekrar edilmiş bir hakîkattir. Büyük Gazi elbette hükümlerinde yanılmamışlardır ve memleketi muhtaç olduğu geniş, serbest, açık münakaşa ve mürakaba şehrahına götüreceklerdir.

# Yunan Baş Vekili

## Mecmuamıza

**Uzak istikballer hakkında kat'î ve mutlak hükümler vermeğe kimse cesaret edemez. Fakat muhakkak olan bir hakîykat var: harp artık kâr getirmeyen bir şey olmuştur. Maglûplar için değil, lakin galipler için de.**

YUNAN Başvekilinin çok nazik kâtibi M. Stefanos kapıda göründü ve mülakat sırasını bekleyen bir çok kişi arasında bana başiyle işaret etti. Bu işareti büyük bir sabırsızlıkla bekleyor, ve belki bir saat sonra M. Venizelos Ankaradan ayrılacağı için, (Vakît müsaade etmezse, bir mani' çıkarsa!) diye heyecanlanıyordum. İlerledim, ve açılan kapıdan içeri girince M. Venizelosla yalnız kaldık. İlerleyerek el verdi. Ankara-palasın üst katında, mefruşatı tirşe rengi bir salon. Sol tarafta baştaki sandalyeye otururken, bana yanındaki sandalyeyi gösterdi ve derhal uzanan eli, bu sandalyeyi kendine daha fazla çekmek lutfunda bulundu. Oturduktan sonra, çocukluk senelerimden beri ismini belle-diğim bu zata gözlerimin bütün dikkatiyle baktım. Arkasında siyah bir elbise, başında siyah ipekten, garip biçimi saraylıların hotozlarını hatırlatan bir takke var. Rengi bir kâğıt beyazlığında. Giritte doğup yaşamış ve Yunanistan gibi güneşi yakıcı bir memlekette bütün hayatı geçmişken, niçin hiç esmerleşmemiş diye düşünüyorum. Altın kollu gözlükleri ve o gözlükler arkasında çok nafiz ve canlı açık mavi gözleri var. Yüzünde hemen hiç buruşuk yok. Ufak ve ucu bir az sivri burnunun bir tarafında ve bir yanağında, teninin renginde bir iki küçük et beni. Takkenin serbest bıraktığı saçları, ufak bıyıkları, pek gür olmayan ve yanları kesik sakalı bembeyaz. İlk söz olarak diyorum ki:

— Huzuru-âlinize kabulümden çok minnetdarım. Bu dakîkalar hayatımın en heyecanlı hatıralarından birini teşkil edecektir.

Başını hafifçe eğerek tebessüm ediyor, ve tebessümü soluk dudaklarını açarak ufak, beyaz ve muntazam dişlerini gösteriyor:

— *Ben de Türkiyada geçirdiğim günleri, ömrümün pek mes'ut bir hatırası olarak muhafaza edeceğim. Burada gördüğüm hüsnü-kabulden çok, pek çok memnun oldum.*

### Sulh ve Harp

— Uzun ve çok kanlı harp senelerinden sonra burada zatı-âlinizi karşılayan hararetli kabul, milletlerin sulhu nakadar arzulamış olduklarını gösteren çok kuvvetli bir delildir. Bu hararetli kabul, *artık dünyada harp olmayacağına* dair zatı-âlinize bir kefalet şeklinde acaba görünmeyor mu ?

— Bu, umumi ve hududu çok vasi' bir sual. Uzak istikballer hakkında kat'i ve mutlak hükümler vermeğe kimse cesaret edemez. *Fakat muhakkak olan bir hakîykat var: harp artık kâr getirmeyen bir şey olmuştur. Maglûplar için değil, lakin galipler için de.* Vaktiyle getirirmiş. 1870 harbine kadar, belki sizinle Rusya arasında geçen 1876 harbine kadar. O zamanlar için de keyfiyet şüpheliydiya; fakat şimdi muhakkak ki her harp muzırdır, meş'umdur! Ve bunun böyle olduğunu bütün milletler *tamamen* ve devlet ricali de *oldukça* anlamış bulunuyorlar.

Hafif bir rum şivesiyle, fakat büyük bir suhulet ve

# M. Venizelosun mühim beyanatı

**Ve her şeyden, her siyasi teşekkülden fazla, bir az evvel de dediğim gibi harbin dehşetleri hakkında milletlerce hasıl olan iymanı sulh için en büyük te'minat saymak iycab eder.**

selasetle fransızca konuşuyor. Sesi heyecanlanmış ve yükselmişti. Bu cümleden sonra birden durdu, ve ağır ağır dedi ki:

— *Dikkat ediniz, milletler için* **tamamen** *ve resmi rical için* **oldukca** *kelimelerini kullanıyorum. Evet, milletler tamamen anlamışlardır. Ve günün birinde fazla* **haris** *veya sadece* **sersem** *bir iki siyasi, milletleri birbirlerine düşürmeğe kalkarsa, hiç şüphe etmeyorum ki* **milletler ayaklanacak ve bu mücrimleri başlarından az zaman içinde deffedeceklerdir.**

## İki millet arasında dostluk

— Zatı-âlilerine karşı gösterilen umumi samimiyet ve hürmeti, bizde resmi rical gibi efradı-milletin de sulhperverliğine delil ad buyurunuz. Ankaraya geldiğiniz gün, istasyonda ve halk içinde idim. Maziyi efradı-millet de siyasetimizi yapanlar gibi unutmuştu. Diplomasi iycabatını ömründe bilmemiş ve bilmeyecekler arasında, *(Ne şeker adam!), (Ne tatlı adam!)* denildiğini kulaklarımla duydum. Bunu bütün samimiyetimle ve memnun olacağınıza itminanla arz ediyorum.

*Sandalyesinin iki kenarına ellerini dayadı. Arkaya yaslanıp, bir bacağının üzerine atmış olduğu öteki bacağını indirdi:*

— Verdiğiniz *bu haberin* beni pek memnun edeceğini tahmin etmekte çok haklısınız. Bütün Türk milleti *maziyi hakîykaten bir tarafa bırakarak* ve böyle hareket etmekte çok isabet bulunduğunu tamamiyle kavrayarak beni kabul etmiştir. Türkiya ile Yunanistan arasındaki dostluğun gittikçe kuvvet bularak devam etmesine çalışmak, benim için büyük bir bahtiyarlık teşkil ediyor ve edecek.

— Bu dostluğun her ârızadan masun bir halde devam ve inkişafına Yunanistanda hiç bir devlet adamının zatı-âlileri kadar kudret ve muvaffakıyetle hizmet edemeyeceğine kani' ve zatı-âlilerini bu kadar zinde ve pürsıhhat görmekle mes'uduz. Önünüzde uzun ve şanlı bir hayatı-siyasiye temenni ederiz.

Sözümü tahalükle kesti:

— Hayır, *şanlı* kelimesini kullanmayınız. Artık *şanlardan tamamiyle uzak kalalım. Şanlı değil, sulh ve sükûn seneleri...*

— Asıl hakîykî şanın sulhperver siyasette olduğunu düşünerek bu kelimeyi kullandım, ve tekrar edeyim, hiç bir devlet adamının bu dostluk siyasetini zatı-âlileri kadar muvaffakîyetle tedvir edemeyeceğini düşünerek bu temennide bulunuyorum.

Ellerini sandalyenin iki tarafından alıp birleştiriyor ve bacağını tekrar bacağının üzerine koyarak sandalyasında eski vaz'iyetini alıyor. Soruyorum:

## Balkan İttihadı

— Balkan konferansı da umumi dostluk yolunda elbette büyük bir adımdır. Zatı-âlileri bunun tam bir

M. Venizelos ve İsmet Paşa

muvaffakiyete iysali takdirinde Balkanlar vaz'iyetini nasıl bir şekilde tasavvur buyuruyorsunuz? *Balkanlar Avrupanın yeni bir İsviçresi mi olacak?*

— *Hayır, böyle bir tasavvur ve arzu yoktur.* İstiklalin bütün alâmetlerini ve vasıflarını muhafaza eden devletler ki, *aralarında fikri münasebetler çoğalacak ve daimi olacak; aralarında iktisadi kolaylıklar mevcut bulunacak ve birbirlerine karşı hiç bir taarruzda bulunmamaları muahedelerle tespit edilecek. Sulh için bu tamamiyle kâfidir.*

Kısa bir sükûttan sonra ilave ediyor:

— Sulhun muhafazası için Cemiyeti-akvamı da pek faideli bir mevcudiyet saymalıdır. Ve her şeyden, her siyasi teşekkülden fazla, bir az evvel de dediğim gibi harbin dehşetleri hakkında milletlerce hasıl olan iymanı sulh için en büyük te'minat saymak iycab eder.

## Türk Düşmanlığı

— Zatı-âlileri burada gazetecileri kabul ederken, maziden bahs etmiş ve Türkiya düşmanlığı programiyle Yunan başvekili olarak hayatı-siyasiyenize başlamadığınızı ve harplere bir takım zaruretlerle girdiğinizi iyzah buyurdunuz. Bu iyzahata ilave edilecek bir şey var mıdır?

Başını bir az eğiyor, demin ayrılan elleri tekrar dizlerinin üstünde birleşiyor:

— Türkiyada doğdum ve hayatımın hiç bir devresinde Türk milletinin düşmanı olmadım. Bu sabah burada kabul etmekle bahtiyar olduğum Türk ocakları reisi Hamdullah Suphi beye söylediğim sözleri size tekrar edeceğim: *Yunan Başvekili olduktan sonra Türkiya ile aramızda çıkan harplerin önüne geçmek için çok çalıştım,* ve Balkan devletleri tarafından Türkiya aleyhinde kurulan ittifaka girmemek için Babıâli hükûmetine bir çok müsait tekliflerde bulundum. Bu tekliflere hep retle mukabele edildi, ve vakayii ta'kîp zarureti hasıl oldu. Bugün, bir asırlık bir cidalden sonra *Türk ve Yunan milletleri kendilerini milli hudutları dahilinde buluyorlar ve hakîykaten dost olmaları için pek kuvvetli sebepler görüyorlar.* Bu his ve kanaatlerin inkişafına hizmet etmiş olmak, bir daha söyleyeyim ki benim için büyük bir bahtiyarlıktır.

Birden yanındaki kapı açıldı. Odanın içinde bize yaklaşan adımlar. Başımı çevirdim: Madam Venizelos. Ayağa kalkıp ta'zimle verdiğim selama çok mütebessimane mukabele ederken:

— Yalnız bir dakîykanızı alacağım, dedi, ve zevcinin omzuna elini koyarak, rumca (anahtarları) istedi. İçerki odalarda bavullar hazırlanıyor; artık gitmek, muhterem misafiri daha fazla işgal etmemek, lazım. Fakat

İsmet Paşa, Tevfik Rüştü bey. Yunan Başvekili Hariciye Nazırı ile birlikte

M. Venizelos Ankaradan ayrılırken

M. Venizelosun her zevcin muhatap olacağı bir talep karşısında kalmasını seyretmek bana onun artık sakin ve asude bir hayat içinde yaşadığı hissini ve bu hayata şahit olduğum zannını verdi. Ve işte bu haleti-ruhiye içinde sordum:

## Hatıralarının Neşri

— Ekselans, son on beş yirmi senelik cihan tarihinin kendisinden en çok bahsettirmiş ve bunda bin bir sebep bulunmuş bir siyasısınız. Hatıralarınızın fevkalâde alâkaya layık olacağını inkâra hiç kimse cür'et edemez. Bu hatıralar kısmen olsun yazılmış mıdır?

— Hayır, maatteessüf. Buna hiç zamanım olmadı. Fakat çok isterdim. Eğer günün birinde vaktim olursa...

**Ve istikbalde işsiz geçecek saatlerine kendi de ihtimal vermiyor olacak ki, yine hâle avdet etti:**

## İsmet Paşa Hz. Hakkında

— *İsmet Paşa Hazretleriyle mülakatınızda muhterem Başvekilin hakkımda söyledikleri sözleri okudum. Bu sözler beni çok mütehassis etti. İsmet Paşa Hazretlerinin hakkımda besledikleri kanaatleri ben de tamamen kendileri için besleyorum. Çok dürüst ve çok kîymetli bir devlet recülü olan İsmet Paşa, Türk-Yunan dostluğunun te'sisinde ve inkişafında pek büyük bir âmil olmuşlardır.* Bu sözlerimi harfiyen yazmanızı isterim.

Bunları söyledikten sonra, ayağa kalktı, ve kapımı önüne kadar beni teşyi' etmek tevazuunda bulundu. Orada birden bire sağ elini omzuma koydu:

## Sulh Teminatı

— Siz, gençler, genç nesiller, emin olunuz ki bütün o kanlı harp seneleri *artık yerlerini sulh ve saadet senelerine terk etmişlerdir.* Biz, şimdi, bu senelerin her tehlikeden masun olmaları için bütün kuvvetimizle çalışıyoruz. Sizden beklediğimiz şey muzaheret, *sulhun daimi olmasına candan ve iymanla hizmettir!*

Elini veriyor, bundan sonra kapıyı bizzat açmak lutfunda bulunuyor. Dışarı çıkıyor, merdivenleri iniyor, holden geçiyorum. Muhterem misafirle kalabalık maiyyetini ıstasyona götürmek için, Ankara-palasın kapısı otomobillerle dolu...

NAHİT SIRRI

M. Venizelos Ankaraya ayak bastığı gün

M. Venizelos Türk ve Yunan gazetecileri arasında

M. Venizelos un Ankarayı ziyaret hatırası olarak alınan resimler *Foto Franse* tarafından çekilmiştir

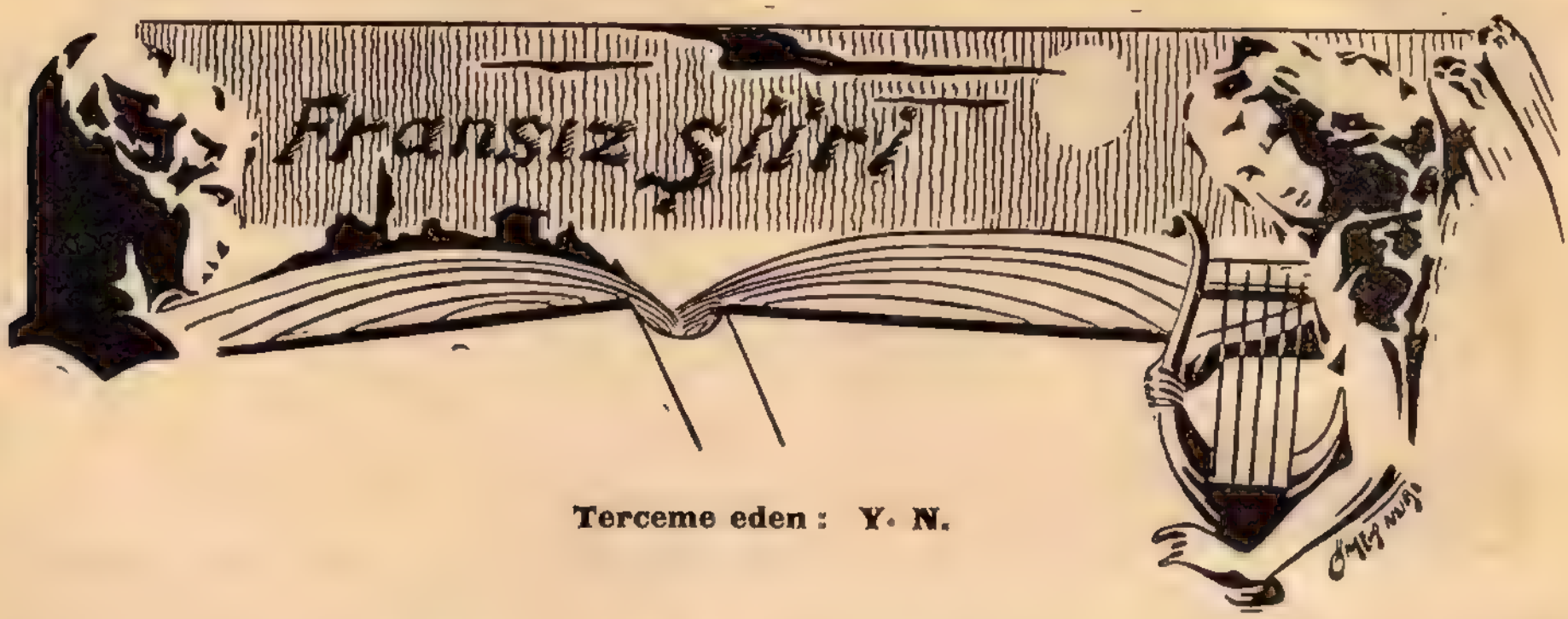


**Terceme eden : Y. N.**

*José Maria de Hérédia-dan:*

## Gurup

KAYALARIN süsü, parlak otlar gurubun tutuşturduğu sarp yamacı yaldızlıyor.

Uzakta, gümüş köpükleriyle daha ziyade parlıyan namütenahi deniz karanın bittiği yerde başlıyor.

Altımda gece ve sükût. Yuvada ses yok. İnsanlar bacası tüten kulübeye çekildiler. Yalnız sisler içinde inildeyen akşamın «anjelüs» ü denizin gürültüsüne karışıyor.

Sonra bir uçurumun derinliğinden aksediyormuş gibi kırlardan, ovalardan, vadilerden sürülerini getiren geçikmiş çobanların uzak sesleri geliyor.

Ufuk tamamiyle gölgelere sarındı. Ve can veren güneş, süslü ve koyu bir semada, kızıl yelpazesinin altın dallarını kapayor.

*Henri de Regnier-den :*

## Noktürn

GECENİN yavaş nefesi leylakları yoluyor ve ayaklarım altında gıcırdayan bu küçük çiçekleri muattar demetlerin eteğine yığıyor.

Ruhum Kederli ve kalbim pek yorgun...

Akşam havasını uzun huhularla hüzünlendiren güvercinler damların üstüne konmuş, gagalarından yolunmuş tüyler düşüyor.

Kalbime gizli ıztıraplar kor halinde yağıyor.

Havuzda uyuyan suyu birbirini halkalayan çemberlerle buruşturan fıskıye hüzünle yükseliyor, ve kenardaki nebatları ürpertiyor.

Kalbimde karışıp hatıralar ağlayor.

İşte yaklaşan gece ve onun âni çılgınlıkları : rüzgâr artık esmiyor, yabanî güvercin kaçtı, fıskiye muttarit iniltilerle feryat ediyor ve senin açılmış gözlerin gece içinde beni tâkip ediyor.

*Edmond Harcourt-dan:*

## En güzel mısralar

RUHUN rayihasını teneffüs ettiği hayal çiçekleri, namütenahinin ışıkları. Bir heyulâ tebessümü, şahikalarda işidilen ovaların sadası : en güzel mısralar yazılmıyacak olanlardır.

Tasavvur edilemiyen feza şiirle doludur ; san'at günahının içine nüfuz edemediği esrarengiz inziva, mukaddes aden bahçesini beni seversen günün birinde görebilirsin.

Aşkın ruhlarımızı erittiği bir akşam, sükût içinde, baygın bir sükût içinde gel, bütün ruhunla ruhuma eğil ve orada yazmadığım mısraları oku.

*José Maria de Hérédia-dan :*

## Kartalın Ölümü

KARTAL ebedî karların üstüne çıktığı zaman geniş kanatlarına daha ziyade hava ve hüzünlü gözbebeklerinin nurunu ısıtmak için daha berrak bir semada daha yakın bir güneş aramak ister.

Yükselir. Bir kıvılcım çağlayanı teneffüs eder. Her an daha yüksekte, sakin ve vakur uçuşunu tezyit ederek şimşeğin kendisini çektiği fırtınaya doğru çıkar.

Lâkin yıldırım âni bir darbeyle iki kanadını birden kırar.

Kasırgayla sürüklenirken meş'um bir çığlıkla dönmiye başlar ve, mütakallis, dağılan alevi bir nefesten içerek kıvılcım saçan girdaba yuvarlanır.

Şeref ve ya hürriyet ugruna, kuvvetin gururu ve hayalin mestisi içinde böyle kısa ve muhteşem bir ölümle can verenler bahtiyardır.

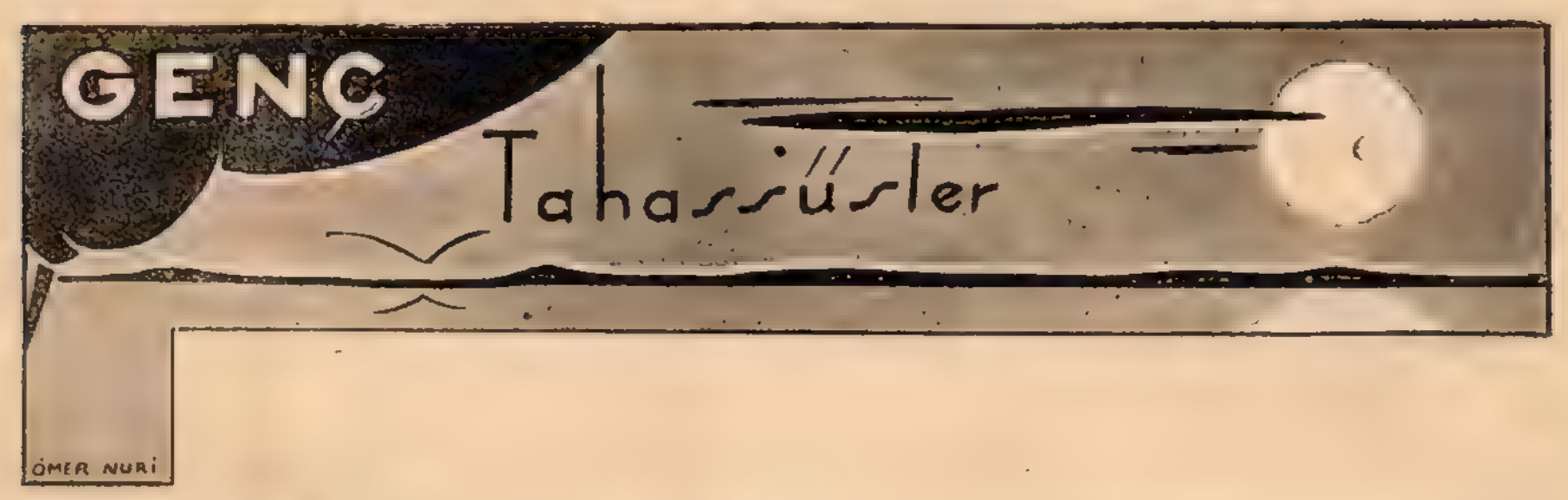


## BULUNMAYAN KELİMELER

Gölgeler kımıldıyor,
Havada pırıldıyor
Hep ateş böcekleri...
Yorgun kır çiçekleri
Kapanarak eğildi...
Fakat bunlar değildi
Söylemek isfediğim.

Hafif bir baş dönmesi
Bu günün de sönmesi...
Ihlamur kokusu var...
Büyüyen karanlıklar
Solgun renkleri sildi...
Hayır bu da değildi
Söylemek istediğim.

Yalnız geçecek günler
Ve sebepsiz hüzünler,
Ruya gibi boş bir yaz...
Zihnim dağınık bir az,
Gözüm uzağa daldı...
Yine içimde kaldı
Söylemek istediğim.

*L. NUR*

---

## HALİÇTE GECE

Ay bu gece göklerde mavi kadife yastık
Üzerine dikilmiş beşibiryerde gibi.
Yıldızlar esniyorlar uykudan kısık kısık...
Uyuklıyan Halic in, mavi bir perde gibi,
Bu ışıklı şen gece, üstünü örttü artık.
Şimdi gökler sularda, sular göklerde gibi...

*Beyoğlu, 25.4.30* *VAHDET GÜLTEKİN*

## HALİÇTE SABAH

Kubbelere değiyor güneşin ilk ışığı,
Haliç sularında bir serseri sandalcık var;
Kürekler öpüyorlar sudaki kırışığı...

Çok geçmeden ilk ışık denize doğru kayar;
Bir iskele çekmişken deminki saf kayığı,
Bu sefer genç güneşle öpüşür dalgacıklar...

*Beyoğlu, 26.4.30* *VAHDET GÜLTEKİN*

## KÜTÜPHANEDE

Durgun suya benziyen bir sükût dolmuş
Münzevî binanın her köşesine.
Kör akisler doğar sararmış solmuş
Kitaplardan kopan yaprak sesine.

Dışarda çeşmenin sepserin suyu
Utangaç bir çocuk gibi çekingen;
Ürkek ürkek düşer, deler uykuyu,
Bir sevinç çağlıyor gibi derinden.

Okudum bir yaprak: bir kitap açtım,
Görünmez elle bir ruya dolaştım
Dalgasız ve sessiz kütüphanede...

Kubbeler ne yüksek, ne boş yanlarım...
Sükûte gömüldü ölen anlarım,
Sessiz ve hissesiz kütüphanede...

*Beyazit, 12.10.30* *VAHDET GÜLTEKİN*

Yazan: **MEBRURE HURŞİT**

*Nazancığım,*

HATIRLARSIN ya, mektepte iken hepimizin çeşit çeşit emellerimiz vardı. Çocukluk günlerimizin bütün o tatmin edilmeden kalan arzularını birbirimize sayıp dökerken duyduğumuz üzüntünün yanında, içimizden şifalı nurunu hiç eksik etmiyen sihirli bir peri vardı ki adı ümitti galiba...

Bu periyi daima elinde altın bir anahtarla izdivacın kapısında bizi beklerken görür ve yapılmıyan bir hevesin acısı gönüllerimize sindirirken o pırıl pırl ışıldıyan anahtarın vadettiği güzel hülyalarla gözlerimize sevinç dolardı.

Bilhassa son sınıfa geldiğimiz zaman anlattığımız hülyaların başında daima şu «evlendiğim zaman...» cümlesi dolaşıp dururdu.

Hepimizin « evlilikten » bir beklediğimiz, umduğumuz vurdı. Meselâ sen Nazan, ta küçükten beri zayıf, nazik bir kızdın. Hattâ sık sık «Nane molla» diye seni kızdırır dururduk. Hani pek de haksız değildik. Hiç hastalıktan kurtulduğun olmazdı. En iyi zamanında bile muhakkak bir nezlen, bir öksürüğün, bir başağrın filân bulunurdu. Onun için de sana evlilik hakkında hülyanı sorduğumuz vakit hazîn bir tevekkülle boynunu büker: «Benim bir şey istediğim yok, sade inşallah babam beni doktora verir...» derdin!

Nitekim Allah duanı kabul etti. Daha mektebi bitirdiğin sene bir doktorla evlendin. Yalnız seni hasta eden rahat ve muntazam bir hayatmış galiba... kocanla üç yıldır Anadolü yolculuklarının en müşküllerini çektiğin halde, maşallah, yazdığına bakılırsa turp gibi imişsin!

Doktorunun « Demir-baş » hastası olamadın, desense!.....

Nihali hatırlarsın, onun da merakı yaralı kedilere, köpeklere bakmaktı. Nerde güzel çirkin bir hayvan görse içi titrerdi. Hattâ galiba, çirkinleri, zayıfları, âcizleri daha çok sever, onlara daha çok dadılık ederdi. Sofradan kalkacağımız zaman, hepimizden kalan ekmek artıklarını tabaklardaki salçalara bulayarak nasıl kese kâğıtlarına doldurur, gizli gizli «evlatlarım!» dediği, duvar dibi, dam üstü, merdiven altı sakinlerine götürürdü, bilirsin!

Nihalciğin «Evlendiğim zaman...» sözüyle başlıyan hülyasını Süheyla, Azize gibi evler, apartmanlar, kürkler, otomobiller, elmaslar değil, yaralı kediler, sakat köpekler, kara gözlü kuzular, paçalı tavuklar, atlar, inekler, kuşlar, daha ne bileyim bir sürü dört ayaklı, iki ayaklı çeşit çeşit hayvanlar doldururdu.

Aklınca zengin birine varacak, bir hayvanat çiftliği açaçak, açlarını doyuracak, dertlilerine bakacak, hulâsa Himayei-hayvanat cemiyetinin en ateşli muhibbine bile parmak ısırtacaktı!

Fakat Nihal bir baytara vardı; değil bir çiftlik dolusu hayvanı, evinde ikiden fazla kedi bile besliyecek para bolluğunu bulamadı. Yalnız Allah ona bütün bu dört ayaklılar alayına mukabil nur topu gibi bir evlât verdi.

Bilmem Nihalin aklında eski hülyasının hiç izi kaldı mı? Kendi onlarla istediği gibi uğraşmadı ama, kocasının her günkü hayvan tedavilerini dinliye dinliye tatbikat sahesinde değilse bile baytarlığın bütün nazariyesini elde etti!

Aliye aklındadır, değil mi? O da sinema delisi idi. Talii yaver çıktı, bir sinemacıya vardı. Vardı ama iş bildiğin gibi değil. Geçenlerde gördüm. «Eh, dedim, artık bol bol film sey-

redersin!» Dudağını büktü, omuzlarını silkti. «Ne gezer! Anneme nüzül indi. Yatalak oldu. Ardarda üç çocuk... bir de annem, etti mi dört! Hangi birine yetiseceğimi bilmiyorum. Gece oldu mu gözüm bir şey görmiyor. Kendimi yatağa zor atıyorum. Bütün ömrünce perhiz etmeğe mecbur bir ahçıya döndüm. O nasıl gözünün önündeki çeşit çeşit yemeklere bakar içini çekerse ben de öyle... Allah istediğimi verdi ama.. neye yarar!»

İşte hepimiz bir türlü... Ümit perisinin uzattığı anahtar birer birer hepimizin eline geçti ama... açılan kapıdan içeri girince iş değişik çıktı...

Kendi kendine bütün bu satırları ne diye yazıp döktügümü soruyorsun. Lakırdıyı nereye getirecek? diyorsun, değil mi?

Bütün bu Aliyeler, Süheylâler, Azizeler arasında Nazancığım acaba, ona bu satırları yazan, doktorile beraber her gittiği Anadolu kasabasına arkasından deste deste mektuplar iriştiren en sevgili arkadaşının da o geçmiş günlere ait hülyasına bir yer vermez, onun da «Evlendiğim zaman yapacağım şeylerden biri de...» diye başlıyan tassavvurlarını hatırlamak istemez mi? Düşünüyorsun! Nerimanın izdivaçtan beklediği neydi? Biz hepimiz birer birer çıkan kısmetlerimize, başımızı eğip bağlanırken senelerce ona bu kadar titizlikler ettirerek «alıcılarını» geri çevirten sebep, hülya, arzu neydi? Diyorsun... ve... evet, evet hatırlamağa başlıyor, kış geceleri yemekten sonra, mütalaa salonuna toplanıp sobanın harıltılarına, muidemizin kürsü üstünden gelen hafif horultucuklarına karışan mırıltılarla kurduğumuz o koca « İspanya şatolarının» oymalı kulelerini, esrar dolu koca pencerelerini görür gibi oluyorsun değil mi?

Birdenbire gözlerin parıldıyarak: Hah, buldum! Nerinin Avrupada yaşamak hülyası! Sahi, sahi; onun da isdivaç anahtariyle kapısı açılacak bir «İspanya şatosu» vardı! Diyorsun. Ve şimdiye kadar çıkan kısmetlerimin karşısında ettiğim titizliklerin asıl hangi menbâdan can aldığını anlıyorsun!

«Evlenir evlenmez, Avrupaya doğru balayı yolculuğuna çıkmak, İtalyayı, Almanyayı dolaşmak, bir zaman Pariste, bir zaman Niste yaşamak, daima değişen eğlenceli bir ömür içinde gezmek, görmek, gülmek, ve süslenmek!» İşte Nerinin hülyası buydu! Onun özlediği, miniminilerin cıvıltılariyle hayat bulacak, sakin bir yuva değildi! Onca serserî bir hayatın zaman zaman mola vereceği süslü zengin otel odalarında da bir aile temeli kurulabilirdi. Hasretini çektiği, yıllardır gözlerini yaşarta yaşarta beklediği işte buydu Nazan!

Çocukken rüyalarına giren periden böyle bir hayatın kapısını açacak izdivaç anahtarını istiyordu. Günler, aylar, yıllar geçti. Hepiniz birer birer istediklerinizden, umduklarınızdan az çok fedakârlıklar yaparak verileni, uzatılanı kabul ettiniz! İçinizde bir ben kaldım. Yaşım 25 i buldu... Babamın bile yüreğine âdeta gam çöktü. Her yeni «Alıcı» da karşıma geçip verdiği nutukların ahengi biraz daha batıcılaştı. Nihayet... nihayet, Nazan... gözlerini iyi aç... evet nihayet peri bir gün istediğim anahtarı uzattı... ama bu sefer de ben... Yok dur, böyle olmıyacak... artık bu müphem şekli brakıp sana şu son günlerde geçirdiğim büyük fırtınayı olduğu gibi anlatayım:

*
* *

BİR kaç ay oluyor, babamın dostlarından biri, «Dostlarmızın dostları, dostlarımızdır» kaidesine uyularak evimize dâvet edildi. Annemi hiç bilmediğim için daha mektepte iken bile hafta başları eve geldiğimde babam beni ev hanımlığına üzendirmeğe çalışırdı. Ben de onun hoşuna gidiyor diye bütün isteksizliğime ramen dadımla beraber mutbağa girer, başıma bizim emektar Hasan ağanın beyaz ahçı külahını geçirir, bin bir maskaralıklarla sözde süslü salatalar yapar, «Eve» mecmuasında gözüme ilişen acayip tatlı tariflerini Hasan ağaya tercüme edip anlatıncıya kadar akla karayı seçer, sonra da bu «nefis!» şeylerin asıl adlarını değiştirerek kimine benim kimine babamın, kimine kedimin isimlerini takar, yâni sözün kısası, işin alayına bakardım.

Bu dostunu da yemeğe, çaya kabul ederken ev hanımlığını yapmak bana düşüyordu. Dadımın üzene bezene hazırladığı keklerin, kurabiyeyelerin yapılmasında büyuk bir yardımım dokunmamışken utanmadan, ses çıkarmadan takdirleri, tebrikleri kabulleniyordum.

A. bak sana kekleri, kurabiyeleri anlatmadan evel asıl bu dostumuzun dostunu biraz tarif edeyim. 43 yaşında, bütün manasile ince, centlmen bir diplomat. Uzun zaman Holandada, Atinada sefirliğimizi yapmış. Bir müddet

diplomasi hayatında çekilip Ankarada mebusluk etmiş. Bu defa «P...» sefaretine tayin edilerek hemşiresinin rahatsızlığına ve ameliyatına binaen yeni vazifesine gitmeden evel iki ay mêzunuyetle Ankaradan İstanbula gönderilmiş.

Çirkin fakat sempatik bir adam; zengin mi zengin! Adı da Hikmet Galip. Dâvetlerimizde bulunan mühim çehrelerden biri de babamın yeni muavini genç bir inşaat mühendisi-ki babam gibi bunca senelik tecrübeli bir miymarı bile-bir kaç haftanın içinde kabiliyeti ve doğruluğu ile avucuna aldı. Methini dinlemekten bana da baş ağrıları geldi.

Nazancığım, çok geçmeden, beni bütün genç kızlık hülyalarıma kavusturabilecek ihtiyar diplomatla bu genç yakışıklı mühendisin arasında gözüme girmek için bir canbazlıktır başladı. Yalnız arada şu farkla ki, Hikmet beyinki aşıkâr bir kur, ötekininki sessiz gizli bir hürmet şeklinde.

Tanışıklığımızın daha birinci ayının sonunda Hikmet bey babama, o da bana açıldı. Ben kat'i bir cevap vermemekle beraber teklifin hoşuma gittiğini pek de saklamamış olacağım ki babamdan ümit ve teşvik gören ince diplomat bütün mehareti ve kudretile bana sevimli görünmek için çabalamağa başladı.

Nisan ayında olmamıza rağmen hemen her gün beyaz gül ve karanfil demetler yağdırıyor, ağzımdan çıkacak en küçük bir arzuyu yerine getirmek için üstündeki yağ yükünden en aşağı yirmisini atıyordu. Beyaz saçlarile karşımda, emin ol hiç de soğuk görünmiyen ateşli bir Don Juan kesiliyordu.

Hikmet bey babamdan da gördüğü muvafakatten yüz bularak taşkın sevgisini en hürmetkâr bir şekilde bana sezdirmeğe çalıştığı halde öteki, o sinsi, o içten pazarlıklı mağrur da görsen ne ince iğnelerler benligimi didikliyor ve kim bilir nasıl bir sihirle beni tereddütler içinde bocalatıp duruyordu. Düşün Nazan, yıllardır hasretini çektiğim bir hayat şekli nihayet ayağıma gelmiş, benden bir tek kelime, bir tek muvafaakat sözü bekliyordu. Bense sebebini kendi kendime bile itiraf edemeden bu cevabı geciktiriyor, etrafımdakilerini de, kendi şaşkın gönlümü de oyalayıp duruyordum.

Niçin? Bunu niçin yapıyordum? Bilimiyorum. Fakat gece toplantılarımızda geçen mübahaselerde o, bazan gönlümü ve kafamı, Hikmet beyin haftalardır gösterdiği nezaketlerden fazla meşgul eden öyle acı şeyler söyliyor, kadınların parayı ve süsü her şeyden fazla sevdiklerine dair kapalı bir tarzda, benden başka kimsenin pek fark etmediği bir şekilde öyle neşterleyici dersler veriyordu ki...

Ama bana ne? Ona sanki ne için ehemmiyet veriyordum? Ne diye ben de ona mevkîini hatırlatacak sözler söylemiyor, ne diye ben de onu incitmiyordum? Değil mi? Bunları senin gibi ben de kendi kendime söyledim ve bir akşam ona güzel bir ders vermek üzere hazırlandım.

Aksiliğe bak ki ben daha tırnaklarımı çıkarmağ niyetlenirken o onları hem de bilsen ne güzel, ne acıtmadan, hissettirmeden kesivermesini bildi!

O akşam yemeğe bir kaç dâvetlimizle beraber Hikmet bey ve o da gelecekti. Sofrayı hazırlattıktan sonra bir yandan odamda giyiniyor, bir yandan da o gece mağrur mühendise yapacağım nisbetleri tasarlıyordum ki hizmetçi misafirlerimizden birinin geldiğini haber verdi. Aşağı indiğim zaman onu görünce pek şaşırdım. Neden herkesten evel gelmişti acaba? Hiç de âdeti değildi. Hem nedense bu akşam halinde o mağrur küstahlığı da yoktu! Başı eğik, mağlup bir tavrı, hazin hazin bakışları vardı. Beni görünce ayağa kalktı. Elinde küçücük bir menekşe demeti vardı. Sesine boş yere o alaycı ahengi vermeğe çalışarak:

— Vazolarınızda harikulâde güller, karanfiller var. Benim kudretim de işte şu cücemen menekşelere yetti... bilir misiniz, çiçeklerin en utangacı, en mütevazı da bu biçarelerdir...hem ben onları parayla da almadım. Bizim bahçede otların arasında kendi kendilerine bitmişler...

Ben gülerek: — Kendi kendilerine de demet haline gelmişler galiba... dedim. O yüzünü çattı:

— İnsan böyle bir akşam kalp kırmamalı. Nişanlanan hanımların, saadetlerinin verdiği neşe ile bu kadar hotbin olduklarını bilmezdim.

— Nişanlanan kim? diye sordum.

— Siz! dedi.

(devamı 77 inci sahifede)

*Macar ve Yunan Başvekilleri şerefine Ankarada verilen ziyafetten bir hatıra*

# İstanbuldan Parçalar

III

# Şeceri Vakvak

*KENAN HULÛSİ*

YAZLA kış ortasında, sıcak bir mevsim gölgelerinin yavaş yavaş boşaldığı ve daha ziyade kışa yakın bir akşam üstüydü. İçinde yaşadığımız halde ondan uzaktaymış gibi daima onu duyduğumuz, içimizde bilemediğimiz, tutup çıkaramadığımız, ağrıyan yeri gösteremediğimiz bir sancı gibi de onu duyduğumuz büyük şehrin, olmaya yüz tutmuş bir nar haliyle, uzak bahçelerde havasının parça parça kızardığı bir akşam üstü...

Bu ağacın tam karşısında durdum. Üstü camla örtülü ve insan elinin amelî hünerleriyle ısınan bir limonluk içinde kısır ve bodur kalmış bir nelat değildi. Yumuşak ve kadife mavisi nihayetsizlik altında, belki de zaman dediğimiz ihtiyar şeyle beraber doğan; yukarıya, adeta içilecek bir su hissini veren boşluğa; aşağıya, kara ve sıcak toprağa doğru bütün kollariyle sarılıp büyüyen, yaşayan, didişen, iztirap çeken ve ölen bir nebat...

Büyük meydanlıkta taş bir desteğe dayalı bu ölü ağaç karşısında, insan vücudunun zamana nisbetle yerde sürünen bir haşere gibi nekadar cüce ve adeta hiç kaldığını düşündüm.

İskender'in mezarı önünde, büyük ve kanlı denizler içine eğilmiş gibi nasıl titreyecek, Karsika'lı adamın buz sahalarında koşturduğu ölüm şehsüvarını hatırlayarak nasıl ürperecek ve Selim'in kabrinde uzak ve altun mesafelerin yakıcı füshatını his ederek nasıl genişleyecek, açılacak, büyüyeceksem, bu ölü ağaç karşısında kan, zaman ve mesafeyle öylece başbaşa kaldım.

Akşamın mevsimler değiştiren rengi altında bu ölü ağaç, bir hayvana da benziyordu: Baş taraflarında iki boynuz gibi uzayan iki dalla, ayağa kalkmış ve yalnız nebatatın hüküm sürdüğü sıcak devirlerden kalma, garip bir hayvan müstehasası...

İçinin bir mantar haline gelmiş kabukları, sellerin yardığı taşlı topraklar gibi oyuk oyuktu. Ve arttık, yavaş yavaş dökülen, dağılan, tozlaşan kabuklara parmaklarımı dokundurmak arzusu geldiği zaman, tuhaf bir korkuyla birdenbire titredim.

Bu acaip ve ölü ağaçta nasıl bir sır vardı ki, ensacı altında zehirli bir tükürük imal eden nebatlar gibi parmaklarımı dokunmaktan alıkoymuştu?... Bununla beraber, dakîkalar geçtikce biraz daha fazla görüyordum ki, çürümüş kitap yapraklarından zihnime takılı kalmış bir iki elyafı, bu ölü ağaç, harikulâde bir araştırmayla, bu akşam aydınlığına doğru bulup çıkarmak istiyordu.

Büyük meydanlıkta, denizlerin ötesinden gelmiş yeni dünyalı bir kadından başka kimse yok gibiydi. Sanki o da, gözlerinin yeşil rengiyle, deniz altında kurulmuş yeni bir sinema aleti gibi, kafamın içindeki kanlı şeridi tesbit edecekti. Taş bir desteğe dayalı ölü ağaçla, yeşil gözlü, yeşil ceket ve iskarpinli kadına baktım. Bu ölü ağacın sırtında bu yeşil gözlü, yeşil ceket ve iskarpinli kadın yeşil bir böcek gibi yürüyerek geldi.

O zaman, kanı uyuşmuş gözlerini bir dakîka oyalamak için yukarı kaldırdığı yaklt, birdenbire açan dalların yeşil yaprakları ucunda kanlı bacakların birer sihirbaz maşları gibi ağır ağır sallandığını farkeder gibi oldum.

Ölü ağaç, çürümüş kitap yapraklarından zihnime takılı kalmış bir iki elyafı, ensacı altındaki zehirli bir tükürükle nebati bir örümcek gibi avlamıştı.

**Edebi Musahabe:**

# Hamdullah Suphi ye dair Hatıralar

II

ABDÜLHAK ŞİNASİ

*Her şey onu Türk Ocağının eşsiz bir Reisi olmak için hazırlamıştır*

İTALYA dâhi şairi Gabriele d'Anunzio bir gün İtalyan Millet meclisinde kendisinin güzelliğin meb'usu olduğunu söylemiş. Sonra, «estetik» muallimi olunca, güzelliği bir takım düsturlara rabıt ve ders halinde tâlim eden Hamdullah Suphi ta o zamanlarda güzelliğin aşığı ve taraftarı olduğunu da beklenmez bir tarzda göstermişti. 1904 tarihindeki Rus Japon Muharebesi esnasında bütün arkadaşlarımız Rusların tarihi düşmenlığını ve Vatanımıza ne muzur olmuş olduklarını bilerek Japonların muzafferiyetlerini alkışlarken içimizden yalnız o kalbinde beslediği güzellik muhabetile güzellik namına da bir fikir serdetmek ve bir söz söylemek cesaretinde bulunmuş: «çirkin bir ırkla güzel bir ırk çarpışıyor, ben dünyada çirkinliğin tarafını iltizam edemem, güzellik tarafında kalırım!» demiş ve bu sözü bize cidden garip görünmüştü. Aradan bir çok seneler geçti, bir gün mühim bir payitahta sefirimiz olarak gayet çirkin bir zat tâyin edilmişti. Siması bilâkis ince, munis ve kendisi zarif, sevimli bir genç te kâtip olarak ona refakat edecekti. Senelere rağmen değişmemiş olan Hamdullah birden bire ta o eski sözünü hatırlatan bir cümle ile bu kâtibe: «sizin sefirle birlikte gideceğinize çok memnun oldum. O yalnız gitseydi Türk ırkının pek çirkin bir mümessili olacaktı. Siz onun yanında ırkımız hakkında fikirleri tenvire yarayacaksınız» dedi.

*Hamdullah Suphi Bey* Foto Franse

Hamdullah Suphi mektepten çıktıktan sonra ve meşrutiyetten bir sene kadar evvel büyük bir hastalık geçirmiş, pek sarsılmış bir halde kaldığından yorgunluğun, zafiyetin ve mizacî bir kabiliyetin neticesi olarak kuvvetli bir nörasteniye tutulmuş. Yirmi sene sonra bu hastalığın kendisinde büyük bir zihin yorgunluğu neticesinde nüksettiğini gördük. Hamdullah Suphi nin ki kadar kalabalık bir muhite yevmî bir temas ile yorulan asabın bazen böyle isyan etmemesi imkânsız değilmidir? Birde, o, bütün icraat ihtiyacını tevarüs etmiş olduğu ecdadından bazen manevî bir inzivaya çekilmek ihtiyacını da tevarüs etmiş olmalıdır. Öyleki ömrünün uzun sâyi

seneleri arasında belki böyle asabî bir yorgunluk neticesinde büyük bir sükût, uzun bir tahayyül ve tam bir vahdet fasılası ile geçirilecek devrelerin belirmesi tabiî ve mukadderdir. Bunu anlamak için bu müfrit hassasiyet için İstanbulun dağınık mesafelerinden, Ankaranın tozundan, toprağından, gazete idarehanelerinin ve meclis koridorlarının patırdılarından ve dedi kodularından, harareti gittikçe artan ocak içinde sarfedilmiş bu kadar ruh ve bunca talâkattan, bu kadar müdafaa ve bu kadar muzafferiyetten sonra artık yorulmuş asap ile kalınca, saatlerini ancak sabah, öğle ve akşam vakitlerine taksim eden bir inzivagâhın sükûn ve sükûtu içinde kalbinin çarpışlarını ecdadının vakur ve yavaş ahengine tevfik etmek, kim bilir ne lezzet, ne saadet olacaktır. Aynı zamanda sanırım ki bu üzlet maksat ve hayatlarını daha eyi anlamak isteyen dindarların muhtelif veçhelere dağılan kalplerini bir noktaya tevcih etmek ve ondaki aşkı daha alevlendirmek için çekmeği ihtiyar ettikleri ve zaman zaman da buna muhtaç oldukları «çile» lerden biridir. İnsan bu üzlette âsabını dinlendirir, düşünür, unutur, toplanır, hazırlanır ve bu sayede bütün mevcudiyet yeni bir hamle için lâzım olan bir intizam ve çeviklik kesbeder.

Meşrutiyetin ilânından sonra tekrar buluştuğumuz zamanlar Hamdullah Suphi muhitinde eyi bir tesir yapmağa pek ziyade itina eden bir gençti. Daima hitabet cümlelerine dönen sözleri ve resmî bir ahenkteki sesi yabancılara daha ziyade musanna gibi geliyordu. Konuşmasında merasimperest, giyinişinde gayet dikkatli ve titizdi. Çamlıca Tepesindeki güzel koru satılmıştı. İstanbulda Horhorda pederinden kalma ve artık bahçevonsız ve bakımsız bir bahçe ortasında büyük, kârgir ve eski bir konakta oturuyordu. Gidip iki üç saat Beyoğlunda gezinmek kararile buluştuğumuz günler sokağa çıkıncıya kadar akla karayı seçerdik. Marmaraya bakan camlardan akşamın koyulaşan maviliği gözlerimize bir davet, bir serzeniş gibi görünürdü. Biz, ümit ettiğimiz tesadüfleri belki şu esnada kaçırmakta olduğumuzu düşünür, sabırsızlanırdık. Arkadaşımız iki saat sürecek bu seyrana ancak iki saatte hazırlanırdı. Bir heykeltraşın yaptığı bir heykele vereceği itinayı yahut kendisinin hazırladığı bir nutkuna sarfedeceği emeği üşenmez, yorulmaz, usanmaz bir sây ile kendi kıyafeti için sarfederdi.

O zamanki matbuat hürriyete kavuşunca gazetecilik etmeğe ve muharrirlik hayatına başlamıştı. Abdullah Zühtü Beyin neşrettiği ve bir aralık edebî baş makalelerini Cenap Şehabettin Beyin yazdığı (Yeni Gazete) de bir müddet her gün bir mizahi yazısı intişar etti.

Nutkunun cümlelerini tanzim etmemiş ve yüzünün çizgilerini yabancılara karşı birer müdafaa hattı gibi kapayarak haricin ciediyeti karşısında bir cephe almağa mecbur olmamış olduğu zamanlarda Hamdullah Suphi nin kolay kolay ve uzun uzun gülen, eğlenen, lâtife eden neşeli bir gençliği, hiç yıpranmamış bir saffeti vardır. Her zaman nükte ile konuşur ve gayet hazır cevaptır. Komik şeyleri görür ve göstermeği sever.

Bir aralık bir kaç ay müddetle (Davul) isimli resimli bir mizah mecmuası da neşretmişti. Burada gayet tumturaklı ve eğlenceli bir kaç manzumesi vardı. Birisinde, hatırlayorum ki «peki efendim» demek itiyadında olan meb'usları tehzil ile Mahmut Şevket Paşadan bahsederken «fikrinin hay hay diye başlarlar istihsanına» diyordu.

Sonra İkdam, Sabah, Hak gibi gazetelerde, musavver Muhit, Resimli Kitap ve Serveti Fünun gibi mecmualarda daha kitap halinde toplanmamış bir çok yazılar neşrettî ve mektepteki şifahî mücadelelerini hatırlatan bir çok münakaşalarda bulundu.

1909 Senesinde «Fecri Atî» edebî zümresi teşekkül ettiği zaman o da bu toplanışa iştirâk etmekle kalmamış nazım ve nesri ile tanılmış muharrir bu zümrenin riyasetin intihap olunmuştu. Hatta denilebilirki Fecri Ati reisinin Rumeli seyahati esnasındaki gaybubetile dağılmıştı.

Yine o sıralarda Hamdulah Suphi ilk önce Ayasofya rüştiyesinde kitabet ve Fransızca, bilâhare Darülmuallîminde Edebiyat ve Fen terbiye, nihayet Darülfünunda estetik muallimliklerine tâyin olunmuştu. Bu sonuncu derste istihlâf ettiği Halit Ziya Bey ona bu kürsi ile beraber birde kitap bırakmıştı: Eugène Veron'un (L'estetik) i, Fakat, Hamdullah Suphi derslerini yalnız bu kitaptan çıkarmağa razı olmamış, bilâhare mühim bir yenilik olarak bu dersi Türk ve İslâm Sanayi Nefisesi kürsüsü haline koymuştu.

O zamanlarda Hamdullah Suphi talebeye ders takririnin verdiği bir meleke ile fırsat buldukça umumî konferanslar da veriyor ve nutuklar iyrat ediyordu. Kendisinin hiç bir zaman kitabî bir müfekkiresi olmadığını söylemiştim. Seyahatler ona çok yaramıştır. Tepe başı tiyatrosunda ilk verdiği konferanslardan birinde dikkat etmiştimki mevzuu bahs ettiği fikirler mücerret bir takım düsturlar olduğu halde o bütün misallerini bir müddet evvel iştirak ettiği ve zihninde bir çok intibahlar uyandırmış olduğu bellli olan Romanya ve Rumeli seyahatlerinden alıyordu. Bir mehaz zikreder gibi hep bu Romanya ve Rumeli seyahatinden bahseden hatip sanki bütün bildiklerini yolda öğrenmiş ve oralardan avdetinden eşyasile birlikte getirmisti.

Fakat çoğumuzun gözleri daha bağlı kalırken Hamdullah Suphinin kiler yavaş yavaş açılmıştı. O milletimizin nasıl sağlam ruhlu olduğunu, tarihini ve varlığını biliyor ve bu gün varlığı ve bu ruhu korumak için bir cehtü iman lâzımgeldiğini görüyordu. O, bütün Milli Abidelerimizi, çeşmeleri, sebilleri, hanları, imaretleri, mezarları, türbeleri, mescitleri ve ilâhi camilerimizi görüyor ve bunlardan ilim ve muhabbetle bahsedip bunları göstermeği ve sevdirmeği de biliyordu.

Şimdi karşımızda daha mezhebini bulmamış ve ona ermemiş olduğu halde yaşile beraber tecrübesi artmış, kuvvetleri çoğalmış ve etrafında hayatın geniş manzaraları açılan bir genç beliriyor, onun pek hususî meziyetleri ve kabiliyetleri var :

O, bilhassa, vatanında müstait telâkki ettiği bütün genç kuvvetleri arayıp takdir ve teşvik etmeğe alışkın, onlara mefkûreli bir ruh telkin etmeğe ve onlardan kendisi için de bir muhabbet duymağa susamıştır. Namık Kemalden ateşli vatanperverlik, hamiyet, cesaret, feragat ve fedakârlık dersleri almıştır, ve onu kalbinde bir veli gibi tâziz ediyor. Kendi ailevi asaleti hakkında samimî bi hisle mütehassistir ve aldığı terbiyenin tesiri altında her zaman asil kalmağı hayatın en büyük mazhariyeti biliyor. Onda kir tekke cemaatini asırlarca îdare etmiş olan ecdattan mevrus bir didişme ve uğraşma ihtiyacı ve kabiliyeti var. Sesine milletinin hislerini duyuracak bir olgunluk vermeği ve milleti de bu sesle harekete getirmeği murat ediyor. Milletin maarifile meşgul olmağı isteyor. Onda fikirlerinin maddî tahakkukunu istihsal etmek, edebiyattan hayata geçmek zevki, itinası ve azmi vardır. Kütüphanesine çekilmiş bir âlim değil, ilmini muhit, hayat ve tecrübesine medyun bir mütefekkirdir. Ruhun lirik bir ifadesi olan şiir de bile vatanını terennüm etmeği seven bir şairdir. İstipdada karşı gayzla mütehassıstır. Tehlike karşısında cesaret göstermeği biliyor. Hayatta güzelliğin mevkiini müdrik ve hukukunu tasdika kaildir. Kendisi hakkında etrafına eyi bir fikir vermeğe daima itina ediyor. Ruhunda hiç yıpranmamış, tamamen genç kalmış dinç bir cephe, bir neşe vardır. Ta mektepten beri elinde tuttuğu kalemine gazetecilik hayatına girdikten sonra her istediğini yazdırabiliyor. Muallimlik hayatı da onda yazmak kudretinden daha müessir olan söyleme kabiliyetini çoğaltmıştı. Milliyet mefhumunun noksanını milletin en büyük bir kusuru olarak görmüş, milli anan'aleri bulmuş, kadîm faziletlere ermiştir. Ecdadın mirasını ruhunda bir hazine gibi muhafaza ediyor. Milli abidelerimizin azemetini ve güzelliğini anliyor ve bunları hissettirmeğe çalışıyor. Onun yapmağa başladığı şey fikirleri his haline ifrag ve ıs'at etmek ve ruhumuza mal etmektir.

Biz, onun arkadaşları, daha onun kıymetini eyice takdir edemiyor, kalbimizin tâziz ihtiyacına lâyik olan bir üstadı, bir mürşidin tekevvününün arifesinde olduğunu daha idrak edemiyoruz. Bu ruhta etrafına diğer ruhları toplamağı bilen mukaddes bir ateş vardır ve yarınki muzafferiyetleri için kendisine lâzım olan silâhlar da bu günden elindedir. O irsî kabiliyetleri ve mizacile, geçirmiş olduğu hayat ve tecrübelerile, kalbile, fikrile, kalemile, sözile hazırdır. Her şey onu o sıralarda, 1912 de açılmış olan Türk Ocağının eşsiz bir reisi olmak için hazırlamıştır. Demin, birer birer, hafızamda bulduğum canlı hatıraları buraya kaydettim. Hafızamız hatırladığı şeylere mazinin daima kullandığı bir şiir damgası basar. Binaenaleyh ben de mazinin sihrine kapılarak fazla samimî ve lâûbali oldumsa mâzur görülmeliyim. Fakat yadettiğim bu eski şeylerin hep bu günkü Ocak Reisi Hamdullah Suphinin simasını tersime nasıl iptidadan beri başlamış olduklarını-yola çıktıklarından senelerce sonra gözlerimize vasıl olan yıldız ziyaları gibi-şimdi görüyor ve bunların o zaman delalet ettikleri manaları şimdi anliyorum. Mukadderatın teçellisine ve onu Ocak Reisliğine hazırlayan taliin inkişafına doğru bu ömrün gidişindeki ziya hızını, zıya insicam ve intizamını şimdi kavriyorum. Dostlarının da bir üstada gösterebilecekleri en büyük muhabbet onun kanaatlerinin inkişafı hakkında bildiklerini söylemek ve böylece hayat ve eserinin ihtiva ettiği dersleri daha ziyade tebarüz ettirmek değilmidir? Hamdullah Suphiyi hemen kendisini idrak etmeğe başladığı ilk zamanlardan beri tanımış ve hemen otuz senedir samimiyetinden mahrum kalmamış olduğum içindirki bu gün ruh ve fikrinin tekevvünü hakkında bu şehadette bulunmağı bir nevi vazife bildim. Onun acağı ve ocağın onu bulmuş oldukları gün Türkün hayirli ve talili bir günüdür. Hamdullah Suphi Ocağı bulmakla sayine, muhabbetine, kalbine ve bütün hayatına nasıl muhtaç olduğu bir iman ve bir ruh buldu ise Ocak ta başında Hamdullah Suphiyi bulmakla milliyetciliğin bizde taammüm ve inkişafı uğuruna mukaddes ışığını Türk kalplerine salmak için öylece vakît, fırsat ve kuvvet kazanmıştır.

# Tasarruf ve İsraf

## Tasarruf haftası münasebetiyle

*AHMET CEVAT*

*Tutumlu ol!* Analardan kızlara, babalardan oğullara geçen pek eski bir nasihat. *İsraf haram* da onu tamamlayan diğer bir öğüt, hem de köklerini dinin özüne kadar uzatan bir öğüt.

Bu iki sözün doğruluğunu kabul etmeyen, bunlara karşı iyiırazda bulunan görülmeyor. Fakat fikrimce bunlar mutlak hakîkatlar olarak kabul edilemez. Bir az durup düşünelim: her cemiyet, her sınıf ve her fert için tutumluluk makbul ve israf memnu' bir haslet mi sayılmalıdır? Buna cevap vermek için bir misal alalım:

Farz edelim ki memleketimizde senelik geliri on bin liradan aşağı olmayan yirmi beş bin kişi var. Bu yirmi beş bin ailenin reisleri eline, senede, en az 250,000,000 Lira geçiyor demektir.

Bu zengin ailelerin muhtelif bütçelerle maişetlerini tanzim ettiklerine göre çıkacak neticeleri düşünelim, Senelik: 1— 2500; 2— 5000; 3— 8000; 4— 9500; Liralık bütcelere göre senelik sarfiyat: 1— 62,500,000; 2— 125,000,000; 3— 200,000,000; 4— 237,500,000; Lira olacaktır.

Bu zenginlerin aile bütçeleri dar oduğu nisbette biriktirecekleri ve bankalara yatıracakları paralar çok olur; fakat zıraatın ve sanayiin işlemesine hizmet edecek meblağlar mahdut kalır. Zıraat ve sanayi geniş mikyaslarda işleyemez, istihsal az olur. Müstahsiller sıkıntı çeker, faizle bankalardan para alarak borçlanmağa mecbur kalır. İstihsal aletlerini yenileştirmek, fabrikaları çoğaltmak ve büyütmek imkânı olmaz.

Bunun tersine, zengin aileler geniş maişet bütceleriyle yaşarlarsa zıraat ve sanayi' geniş mikyaslarda işler, istihsal müesseselerinde kazanç birikir; aletleri yenileşmesine, fabrikaların çoğalmasına ve büyümesine imkân bulunur. Zenginleri, fakîrleri tutumlu olan bir memleketin zıraatı ve sanayii bu günkü medeni memleketlerin tarakkîyatını tâkîp edemez.

Refah istihlâk ile têmin olunur. Bir insan, maddi ve mânevi ihtiyaçlarla muhtaç olduğu elbiseyi giymezse, gıdaları alamazsa, nakliyat vasıtalarından istifade etmezse, nefis san'atlar eserlerinden zevk almazsa... müreffeh sayılabilir mi?

Zenginler müreffeh yaşamazsa diğer sınıflar da büsbütün fakîrliğe ve sefalete mahkûm olur. Zenginlerin bol bol sarf etmesiyledir ki esnaf da, fabrikatorlar da, çiftçilerde müreffeh yaşamak imkânını bulur. Dükânlar, mağazalar işler, fabrîka bacaları tüter, şimendifer düdükler öter. Limanlar vaporlarla dolar, havalar tayyarelerle örtülür, tarlalar şenlenir. harmanlar düğün yerine döner.

Ve bütün bu teşebbüsleri ellerinde tutan adamlar istihsal aletlerini mükemmelleştirmek çarelerini bulur. İktisadi Şirketler günden güne artar. Bütün memleket büyük bir faaliyet manzarası arzeder.

Edebiyat, san'at, ilim, fen... Bunların da terakkîsi ancak zenginlerin bol bol sarf etmesiyle, nefis, güzel şeylere rağbet etmesiyle, hasis ve tutumlu olmamasiyle mümkündür. Maddi refahı daima ma'nevi terekkî tâkîp eder.

O halde, israfımı tavsiye ediyorsunuz? sualine tereddütsüz:

"Evet, deriz; fakat bilakaydü şart değil. „

Sarfederken dikkat olunacak mühim bir nokta var.

*Sarf olunan paranın dahilî istihsali işletmesi!* lazımdır.

Bunun için ise bütün milletin ciddi bir terbiye görmesine ihtiyaç vardır.

Moda olduğu için, küçük bir boya veya desen, bir çeşni veya koku farkından dolayı ecnebi malına koşmak, işte *milli israf*, işte *haram olan israf* budur; ve memleketimizde yüzde 99 zengin sınıflar tarafından irtikâp edilmektedir. Bir sene, iki sene... memleketimizde yapılanlarla iktifa edersek fabrikatorlarımıza modayı da kendimize esir etmek imkânını verebiliriz.

Para yatırmakta da aynı dikkate ihtiyaç vardır. Ecnebi bankalara paralarını, yatıranlar, benim indimde, milli bir cürüm işlemektedir.

O hususta da milli bir terbiyeye muhtacız.

Hikâye :

# Refahın Hasreti

**Zengin fakat mes'ut olmayan bir adam hakîkî saadeti nerede ve nasıl bulabilir?**

Banker James Davis, kıyafetini değiştirerek girdiği bu fakir fakat samîmî ve eski arkadaş evinde, kendini tanıtmadan duyduğu saadetin tadına doyamıyordu.

PEK zengin adamlarca niymet addedilecek şeylerin azlığı elbet sizin de dikkatinizden kaçmamıştır. İnsan mihraceler gibi yaşar ve mütezayit milyonların varidatını ne suretle işleteceğini düşünmekten başka tasası olmazsa, halile biraz kıymet miyarlarını şaşırır; nazarında her şey az çok bir seviyede kalır.

Zenginlerin her şeyden ziyade imrenip hasret çektikleri hakîkî niymetlerin, yâni mahremiyet ve hürriyetin her ikisini de Mister James Davisden altınları, nez'etmişti. Cihanşümul kudret ve şöhreti haiz bir müessesenin başında bulunan bu adamcağız, müdiran, mêmurin, şube, daire ve şürekâdan baş alabildiği nadir zamanlarda da konak, köşk, kotra ve

Arkadaşının karısı, mukabilinde hiç bir şey beklemediğini bildiği halde ona candan hizmet ediyordu.

sairesi veya pek cevval iki kızının zevkusefa tavsif ettikleri hayat yine kendisini esirler gibi çalıştırır ve yorardı.

Kızları kaplıcalara giden bu servet ve refah magduru adamcağız, bu akşam nasılsa davetsiz ve misafirsiz kalmış ve her hangi kokteyl ile giderilmesi imkânsız bir can sıkıntısı ile saray gibi evinin muhteşem yatak odasında, senede ancak iki hafta kadar aziz bir arkadaşı ile ormanlar arasında kendilerini kaybederek (orada da telgraf, telefon ve ra-

diyodan masun kalmazdı ya, ne ise) avlandıkları zaman büyük bir zevk ile giydiği eski bir av elbisesinin kopmağa yüz tutmuş düğmesini muayene ederken müphem bir hissi acz ile içini çekerek düşünüyordu.

Dünyanın her tarafında muhtelif teşkiât yapmağa, şirketler ve trustler tesisine muvaffak olmuş, herkesi oldukça parmağının ucunda oynatmış olan bu adam acaba kendi maiyetindeki iki uşağın gözünü boyamağı ve her şeye rağmen serbest bir adam gibi biraz nefes almağı başaramayacakmı idi...

Birden cazip bir oyuncak bulmuş çocuk gibi gülümseyerek eski kostümü şapkasiyle beraber mükellef bir el çantasına yerleştirdi. Otomobilini emretti ve geceyi geçireceğini şoföre söylediği şehre inmek üzere geldiği istasyonun tuvalet yerinde kapuyu sürgüleyip kıyafetini değiştirdi, sonra çıkardığı takımları çantaya koyarak istasyonun emanet dairesine braktı. Senelerden beri ilk defa olarak alelade bir adam gibi buradan çıkarken neş'erine hudut yoktu. Bir gece için olsun kadınların müdahanesinden ve erkeklerin tabasbusundan azade yaşamak, hiç kimsenin yolunu himayesini, parasını veya mutaleasını almak için musallat olmaması imkânından doğma bir sevinç ile ellerini uğuşturdu. Hemen hemen, kısmetini aramak için New York'a ilk geldiği zamanki gibi mes'ut ve ümitli idi. O hadiselerle dolu günde gittiği lokantada harikulade bir et konservasi ve sıcak çöreği nasıl iştiha ile yediği hatırına geldi. Bir az sonra aynı lokantanın camekânından içeri bakarken beyazlar giyinmis aşçının tevzi'ettiği yemekler yirmi sene evvelki gibi yeniden ağzını sulandırdı, Kapuyu itmek üzere elini uzatırken gür bir ses işitti.

— Bak hele, şu bizim Lancy Davis de burada ne arayor.

Bir el, senelerden beri ilk defa olarak, bu birkaç kere milyoner adamın arkasını sıvayordu. Lancy ismi ise iş hayatına atıldığı zamandan beri kendisini hitaben kullanılmamıştı. Elini şiddetle sıkan iri yarı, samimi yüzlü şen adam soruyordu:

— Tanımadın mı, canım, ben Walter Bazzard'm. Mektepte beraber değilmi idik? Sen hiç değişmemişsin, ayol.

Dayis şaşırmıştı. Hani o her çehrede görmeğe alıştığı muti ve münkat tabasbus Dünyalara hakim bir teşkilâtın sahibinin sırtını yumrukladığından bihaber olan Walter yalnız muhatabının perişan kıyafetini görüyordu. Kolunu arkadaşının koluna takarak candan ısrar ediyordu.

— Kuzum, lokantaya girme. Eve gidelim. Bizim arkadaşın hazırlığı olup olmadığını bilmem amma, ne olur, kusura bakmasın. Eski hatıratı ihya ederiz.

Beraber yürüdüler.

Tramvayda Lancy nin dizlerini çimdikler atarak sevincini izhar ediyor, bunca seneler hiç tesadüf etmediklerine yanıyordu. Kendisi çok meşgul idi. Bulundukları şehirde şube müdür muavini olduğu müessesenin ismini zikredince Lancy biraz şaşırdı. Bu kendi yarattığı bir şirketti. Sıra kendisine geldiği zaman Lancy'de aynı müessesede çalıştığını anlattı. Arkadaşı biraz düşünceli bir halde eski elbisesini süzerek hangi şubede bulunduğunu sorunca da «Merkezde.» cevabını verdi. Bazzard teselli makamında misafirinin kolunu samimiyetle sıkarak:

— James Davis'e müracaat etsen belki vaziyetini islah ederdi. Ben kendisini tanımayorum amma hemşehri olduğumuzu söylediler.

Tavsiyesinde bulundu. İrat edilen suallere evlendiğini, zevcesinin vefat ettiğini, iki kızının kendisine pek pahalıya mal olduklarını (kızlarından birisi için daha yeni 15.000 dolara bir fransız otomobili aldığını ve diğeri için de daha çok pahalı bir italyan kontu satın almak üzere bulunduğunu meskût geçerek) her iki kızının da çalıştıklarını (alelade bir adamı iki haftada öldürmeğe kifayet edecek bir tarzı hayat sürdüklerini tasrih etmeksizin) anlattı.

İki kattan ibaret kırmızı tuğla evceğize girdikleri zaman ev sahibesi zevcinin eski mektep arkadaşını canugönülden hüsnükabul ederken bir yandan da iytizar ediyordu:

—Pek mahcubum, size istediğim gibi ikram edemiyeceğim. Yalnız kutu eti ile sıcak çöreğim var. Kusura bakmazsınız artık.

Senelerden beri, James Davis bu kadar tabiî adamlar görmemişti. Sofrada güle oynaya yemek yerlerken, kendisinden hiç bir şey beklemeyen bu insanlar âdeta konuşuyorlar, hatta ba'zan arkadaşının zevcesi Davis'in bir fikrine iytiraz bile ediyor, münakaşaya girişiyordu. Bir aralık ev sahibi kendisine

«Ne sersemsin yahu» bile demez mi. Davis, yavaş yavaş kendisinin de ca'liyetten ayrılarak tabiiliğe avdet ettiğini, eski benliğini bulduğunu, gençleşip neş'elendiğini hissetti. Hasılı mes'uttu.

Ev sahibi konuşuyordu:

—Aman ne zamandır bu kadar tatlı bir sohbet etmemiştim. Kuzum, baksana, ben sana hep çok parlak ve büyük mevkîlere, muvaffakiyetlere namzet gözüyl bakardım. Nasıl olup da böyle kaldığına aklım ermeyor. Mesela şimdi şu musahabemiz esnasında bile senden ne kadar fikirler aldım. Bunları işimde tatbîk etmek mümkün olsa, eminim, işler de çok selah vücude gelir ve masraf da yarıya inerdi. Halbu ki ben ancak müdür muaviniyim, müdür ise beceriksiz. Ayol eminim biraz zahmete katlansan sen benden çok fazla şeyler yapabilirsin.

Ağzı çörekle dolu misafir peçetesini atarak güldü.

— Her halde şatrançta sana faik olduğumu zannederim.

Oyun esnasında biraz eski günlerden, müşterek ahbaplardan bahsettiler. Bir aralık misafir, arkadaşını garip huylu amcasından havadis sordu ve Bilmem altın aramağa uzak memleketlere gitmişti. Senelerden beri haber almadık. Öldü ise artık tamamen kimsesiz kaldım demektir, cevabını aldı.

Misafirin sökülmeğe meyal düğmesini dikerken mutlak sık sık gelmesi ve ba'zan beraber gezmeğe gidilmesi için davet ve tasavvurlarda bulunan ev sahibesinin gizli bir işareti üzerine dışari çıkıp istişare eden zevci arkadaşını yukarı çıkarıp, kendisine dar geldiğini söylediği lacivert bir takım elbiseyi tecrübe etmesi için rica etti. Ve o akşam, dünyanın en büyük servetine sahip James Davis, koltuğunun altında kocaman bir paketle, ucuz bir yaprak sigarasının lezzetine doyamayarak istasyon yolunu tuttu.

Ertesi sabah, muazzam bir binada, yazıhanesi başına kurulan milyoner James Davis, masa üzerindeki kırmızı düğmeye basarak da'vet ettiği kâtibesine, eski arkadaşına hitaben bir mektup imla etmeğe başladı:

«Azizim Walter, Dün akşamki harikulade hüsnükabulden...»

Sözü yarıda kaldı. Kâtiplerden biri kemali hörmetle ismini telaffuz etttiği bir misafirin vurudunu haber veriyordu.

Misafir kos kocaman maroken koltuğa gömüldü. Söz arasında herşeyden, herkesten bıktığını anlattı ve devam etti.

— Bilirsin ya, hani bizim bankada bir Bostonlu mêmur vardı. Ben kendisini çok takdir eder, bana karşı samimiyetinden emin olduğum için âdeta aziz arkadaş sayardım. Senli benli konuşurduk. Hani insanca, arkadaşça demek isterim, anlayorsun ya. Haydi şuna bir iyilik edeyim diye kızını koleje yazdırdım ve aklıma uyup eski otomobilimi de kendisine hediye ettim. Bin kerre de nadim değilim, ha. O gün bu gündür, adamın bana karşı muamelesi değişti. Her sözümü tastik ve her halimi tasvibe kendini mecbkr zannediyor. Teveccühümü kaybetmekten o kadar çekiniyor ki.

— Evet, efendimcinin biri oldu. Şimdi beraber öğle yemeği yedik. Karşımdaki adamda bir türlü o eski candan arkadaşı bulamadım. Azizim, iyti-mad et, eyilik dediğin şey ancak alış veriş şeklinde, karşılıklı olarak mümkünmüş. Ben şu kanaate vasıl oldum ki eyilik, edenle gören arasında samimiyeti öldürüyor. Hazin fakat hakîykat işte:

James Davis bir şey söylemiyor; konserva et, sökük düğme, omuza inen yumruklar... hep bunları düşünüyor. Dalgın dalgın soruyor.

— Demek sen sengin ve fakîr iki adam arasında samimiyetin mevcudiyetine inanamayorsun? ve misafirin menfi cevabı karşısında, kîymetli bi oyuncağı elden kaçırmaktan korkan bir çocuk sesile «Acaba, sevdiğimiz fakîr bir adama yardım etmek için nasıl bir yol bulmalı.» deye düşünüyordu.

Misafir gittikten sonra James Davis bir zaman dalgın dalgın pencereden bakıp, çok kîymetli halı üzerinde aşağı yukarı dolaştıktan sonra yine kırmızı düğmeye basıyor ve içeriye giren kâtibesine dönerek başlayor:

— Demin başladığınız mektbu brakınız, vazgeçtim. Müdiri-umumiye bir mektup yazarak Jersey şubesi müdirinin hemen terfian başka biz yere naklile yerine muavini Walter Bazzard'ın eyi bir maaşla

tâyinini bildiriniz. Durunuz bir mektup daha var. Montanada Butte kıtasındaki acentamıza yazarak, altın arayıcısı Peleg Bazzard'ın hayatta olup olmadığını, aksi takdirde mematı hakkında tafsilat iytasını bildiriniz. Şimdilik başka yazacak şey yoktur. Bana hukuk müşavirlik kaleminden birisini gönderiniz. Mersi.

Büyük müessesat müşavirleri, hepimizce mâlum olduğu üzere çok açık göz ve istedikleri her şeyi kitaba uyduamakta mahir adamlardır. Bunun neticesi şöyle tecelli etti ki şayet senelerce evvel Butte kıt'asında beş parasız vefat eden garip adamcağız arkada brakdığı servetin ancak beş haneli rakamla ifade edilebileceğini hissedebilseydi mutlak mezarda kemikleri hayretten çatırdardı.

Her ne hal ise, James Davis, tekrar vakit ve fırsat bulup eski ahbabının ziyaretine gidinceye kadar üç ay kadar geçmişti. Bazzard ailesi daha rahat bir eve taşınmıştı. Yemekte, misafirin ricası üzerine, kutu eti ve çörek vardı. Her şey eskisi gibi, yalnız şu sofra başında toplanan üç kişiden değişen biri varsa o da Walter'in verdiği lacivert kostümü içinde daha müreffeh duran James Davis idi. Peleg Bazzard dayınınki olduğunu zikretmeğe lüzum görmeden yeni bir iş daha bulduğunu da bilvesiyle anlattı.

Satranç oynarken Walter dedi ki:

— Ne dersin sen şu bizim dayının bunca sene emekten sonra böyle büyük bir miras brakmasına. Bari zavallı yaşasa da istifade etseydi. O kadar münzevi yaşamış ki vefatından sonra yegâne varisi olan beni bulmak için aylarca uğraşmışlar. Ben sana bir şey söyleyeyim mi? Galiba sen bana uğur getirdin. Sana tesadüf ettiğim günden beri bahtım hep yar oldu. Müdür oldum, miras yedim. Ne olursa olsun senin de aylığını arttırmak için iycap ederse Davis'e kendim gidip müracaat etmek isteyorum.

James Davis başını salladı:

— Yok azizim, bunu yapma. Hem Allah bilir belki de seni kabul etmez bile. Nene lazım? Ben her kes kendi sayiyle gemisini yürütmeli kanaatindeyim. Aramızdaki samimiyeti korumanın yegane yolu senden eyilik kabul etmemekliğimdir.

— Canım, sen de neler söyleyorsun. Sanki teklif varmış gibi.

— Yok, rica ederim, beni müstakîl brak. Sonra sana minnetdar oldum mu mutlak işi «evet efendim» ciliğe dökerim, sana yaranmak için benliğimden feda etmek mecburiyetinde kalırım. Brak arkadaşlığımız devam etsin.

James Davis bu saf, samimi aile muhitinin tadını tatmış, kîymetini öğrenmişti. Bunu göz göre elden kaçıramazdı. Buraya ne zaman isterse gelip candan görüşebilmek, şakalar, münakaşalar, «Ne sersemsin yahu.» Hiç o artık bunlardan geçebilir mi idi.

## ANKARA YOLUNDA

Ufku bize getiren,
Çılgın bir ejder tiren;
Yiyor mesafeleri.

Uçan rüzgârın hızı
Yıkayor bağrımızı;
Seyahatın eseri.

Durmadan gidiyoruz,
Yakınlaştık diyoruz
Kalbimiz kadar ona.

Yollardayız daha biz,
Sen koş muhayyilemiz
Bizden evvel var ona.

Görünce istasyonu,
Dedim: Yolların sonu,
Bak, tiren yavaşlıyor.

Dediler: Hata ettin,
Öğren ebediyetin
Yolu burdan başlıyor.

*GALİP NAŞİT*

# UNDELİK HAYAT

## Memleketimizde olanlar

İstanbulda ilk mektep baş muallimlerinin bir içtimaı

İdman cemiyetleri ittifakı umumi merkezi içtima halinde

Yavuzun İstanbulu ziyareti münasebetiyle

*Büyük Rehber Millet Meclisi Kürsüsünde nutuk irat ederken*

G. S. ve F. B. ile maç yapan Yunanlı Aris takımı

İstanbul halkı Yavuzu geziyor

Cenevre Konferansına giden Murahhaslarımız. H. Paşa İstasyonunda

Macar Başvekilini Sirkecide istikbal i

Halk bilgisi dernegi içtimaı

**Edebî Musahabe :**

**Yazan : YAŞAR NABİ**

E. M. Remarque-in iki sene evvel çıkan ve harbe dair yazılmış eserlerin en kuvvetlisi olan «Garp Cephesinde Yeni bir şey yok» romanı bütün dünyada muazzam akisler uyandırmıştı. Her milletten bir çok muharrirler bir birleriyle müsabaka edercesine harp hatıralarını, harbe dair düşüncelerini yazmaya başladılar ve bütün bu harp eserlerinden sulhun lehinde yazılmış kocaman bir kütüphane dolusu kitap meydana geldi. Bu eserlerin bütün dünyada gördüğü umumî, misli görülmemiş rağbet de gösterdi ki artık milletler, galip olsun mağlub olsun, harbi istemiyorlar. Bütün dünya bir tek kalp gibi müstakbel bir harp endişesiyle titreyor.

Hiç bir devirde, hiç bir edebî hareket bu son «harp aleyhtarı» cereyanı kadar umumî bir temayüle tercüman olamamıştı. Edebiyatçılar, milletlerin düşünen, hisseden bütün millet namına iztırap çeken ve iztırabını bütün millete aşılayan kafaları insaniyet için en büyük felaket olan harbı isteyemez ve sevemezdiler. Dört harp senesinin fecaatı el'an bütün kuvvetiyle hissedilirken ve belki de elli sene sonra bile unutulmaycakken imperyalist ve tecavüzkâr zihniyette insanların sesi kolay kolay dinlenmeyecektir.

Büyük harpten sonra galipler insafsız ve merhametsizce hareket etmiş ve bilhassa Almanyaya tahammülünün fevkînde çok ağır şartlarla dolu bir muahede imzalatmıştı. Bu muahede Alman iktisadiyatı uzerine olan tesiriyle Alman milletini şuursuz bir harekette, yeni bir harbe sürükleyebilecek mi? Son intihabatın milliyetperverler lehinde inkişaf etmesi, bir macerapeverest olan Hitlerin kuvvet bulması bütün dünyayı korkuya düşürdü.

Fakat galip milletler için bile harp tahribatının tâmiri imkânsiz bir felâket olmuşken mağlup milletler nasıl olur da intikam sevdasına düşebilirler.

Harp, yirminci asırda oyuncak değildir. Bugün harpten çıkmış milletler ciğerleri bozuk bir hasta gibi sanatoryom tedavisine muhtaçtırlar, nerde kaldı ki yeni bir mücadeleye girebilsinler. Bu yeni mücadele o hastalar için bir ölüm tehlikesidir.

Harpten sonra fransız ve alman mütefekkir ve edipleri arasında sık ve iyi münasebetler hüsule gelmişti. Alman san'atkâr ve eserleri fransız topraklarında ve fransız eser ve san'atkârları da Alman topraklarından teveccüh ve muhabbetle karşılanmışlardı. İki milletin muharrirleri de artık eski adavetin unutulması ve yeni bir dostluk devrinin açılması için ellerinden geleni yapıyorlardı.

Son Alman intihabatında Hitlerin muvaffakiyeti ve milletin bu harp lehtarlığından ziyade iktisadi buhran altında reyini şuursuz istiymal etmesi karşısında Alman muharrirleri sükût etmişler ve milletin arzu ve düşüncesini izhar etmesine karşı bir şey söylememişlerdi. Bu

Erich-Maria Remarque

sükût Fransada hoşnutsuzluk ve endişeyle karşılandı. Fransız muharrirlerinden *Gérard Baüer "Almanyanın sükûtu"* isimli bir makalede bu endişeye tercüman olarak son Alman-Fransız edebi ve fikrî münasebatını hülasa ettikten sonra şöyle diyor:

*Daha berrak bir istikbal ümit ettiğimiz için bu sükûnete iytimat etmek istemiştik. Heyhat, eski kinlerin yeniden dirildiği zamanlarda bu nazik münasebatın bir şeye yaramadığını biliyoruz. Fakat bu kindar haleti ruhiye uyanmıya başladığı zaman fikir çalışmalı değil midir? Almanyanın son hareketi kuvvet ilâhlarına yeni bir dönüşü göstermektedir. Yeniden nümayişlere, çenkcu resmi-geçitlere halkın mânası aşikâr olan çılgınca tezahüratına şahit oluyoruz. Hal böyle olunca insan bekliyor ki bize yenileşmiş, mazinin manasız kinlerinden kurtulmuş hissini verenler arasından sadalar yükselsin. İmparatorluk harbini inkâr etmiş, eski Almanya imperatorluğunun meş'um gururunu, mânasız an'anelerini reddetmiş olanlar ne bekleyorlar? Evet fikirlerini söylemek ve mevkîlerini tâyin etmek için bugün ne bekleyorlar? Hitlerin başa geçmesini ve ağızlarını büsbütün tıkanmasını mı bekleyorlar?*

*Yoksa onların dostluk temayülleri samimi değil miydi, ve biz bu ümidimizi de kesmek mecburiyetinde miyiz?*

*Bildiğimize göre yalnız bir Alman muharriri, Heinrih Mann, intihap sabahı, cesur bir makale ile Hitlerin galebesinin serbest düşünceli insanlar için ne demek olduğunu anlatmıştı. Ötekiler ne bekliyorlar? Dün muhaverelerin sempatisi içinde hissettirdiklerini bugün bilfiil ispat etmek için fırsat zuhur etmiştir. Sükûtlarına ne mâna vereceğimizi bilemeyoruz. Daha doğrusu Almanyanın korkunç bir taassuba yakalandığını ve bütün vaitlere rağmen orada bu tethiş zihniyetiyle mücadele edecek kâfi derecede hür fikirli mütefekkirler, kuvvetli seciyeler bulunamadığına ihtimal vereceğiz."*

Fransa ve Almanyada büyük akisler uyandıran bu makaleye meşhur Alman münekkîtlerinden Alfred Kerr gene aynı gazetede cevap verdi. Bu cevabı da aynen tercüme ediyorum:

**M. Gérard Baüer Fransa-Almanya münasebatının etrafında bâzı Alman muharrirlerine "Dün hissettirdiklerini bugün yüksek sesle söylemek" fırsatını veriyor.**

**Ben de iytiraf ediyorum ki bir fransız müfekkirini bir Alman Hitleri yerine tercih ederim. Harbin saçmalığını kâfi derecede öğrenmiş olduğum için cenkçi bir façizmden nefret ederim.**

Şunu da ilave etmekten çekinmiyorum. Doğru söylemek icap ederse Almanyada kimse (hatta sulhperverler bile) Versay muahedesinden memnun değildir. Hitleriyen propagandası da bundan çok istifade etti.

**Onların adedini çoğaltan şey nedir, biliyor musunuz? Almanyanın iktisadî vaziyeti mi? Evet. Irktan bir bısmının harpçı ruhu mu? Evet. Versay muahedesi mi? Evet, o da.**

**Fransız arkadaşlar, iytiraf ediniz bizim vaziyetimiz gıpta edilecek gibi değildir. 1914-1918 harbini istememiş olan biz Alman muharrirleri, bugün muahedenin ağırlığına, yarın da vahşilerin saltanatına tahammül etmeye mecburuz.**

Bü cevap da gösteriyor ki Alman muharrirleri siyasî münasebatta intikamcı ve şiddet taraftarı zihniyetin lehinde değildirler. Yalnız onlar da bütün Alman milleti gibi muahedenin ağırlığından ve sebep olmadıkları bir felaketin mes'uliyetine ve cezasına katlanmaktan haklı olarak müştekidirler.

Bu mesele etrafında Remarque'ın fikrini öğrenmek şüphesiz ki herkesi alâkadar edecekti. Fakat Remarque eseri çıktıktan sonra kapısına mülâkat ricasiyle koşan bütün muharrirleri geri çevirmiş ve eserinden başka söyleyecek sözü olmadığını bildirmişti. Nouvelles Littéraires gazetesinin yazı işleri müdürü ve birinci sınıf bir mülakatcı — edip olan Frédéric Lefèvre aynı zamanda Remarque'ın şahsi dostudur. Lefèvre Remarque la hususi surette konuştuklarını onun kızacağından bile çekinmeyerek bir mülakat şeklinde neşretmiştir. «Garp cephesinde yeni bir şey yok» ın Türkçe tercümesi bu ay zarfında neşredilmiş olduğu için bu şayanı dikkat mülakatın Türk karilerini de alakadar edeceğini düşünerek onu da kısmen aşağıya naklediyorum.

«... Remarque o gün müşterek dostumuz, ve bugün «Hitler, yahut Zincirinden koyverilmiş cengâver» isminde bir kitap neşreden Frédèric Hirthle çok hararetli bir mubahasaya girişmişti.

Bu iki Alaman Fransız-Alman dostluğu için çok çalışmış olan Henri Heine den bahsediyorlardı. Ben girdiğim zaman Hirth Ah! işte Lefèvre, diyordu. O bize Heine nin canlı ve bitaraf bir hayatını yazmalıydı. Bu Camille Mauclaire'in hatalı ve insafsızca eserine karşı yerinde bir tarziye olurdu.

— Bırakın, canım, Camille Mauclair'i. Mesela dostumuz Hirth'in Hitler isimli eseri çıktığı gün doğrudan doğruya Almanyadan gelen dostumuz Remarque-ın bu garip şahsiyet hakkında bize düşündüklerini söylemesini isterdim.

*Remarque:* — Yanlış yola saptınız, Lefèvre. Hitler hakkında hiç bir fikrim yok. Siyasi meselelerle kat'iyen meşgul olmam. Çünkü siyaset öyle geniş. öyle müglâk, öyle güç bir sahadır ki oraya girmek için ancak siyasi olmalıdır. Ben sadece bir muharrir olmaya çalışıyorm. Hem düşünüyorum ki her şeyin fevkînde adaleti seven bir insan siyasi olamaz çünkü siyasi sahada atılan her adımda insan adaletsizliklerle karşılaşır.

— Fakat biliyorsunuz ki son hadiseler münasebetiyle fransız mütefekkirleri endişe içindedirler ve Gérard Baüerin makalesi de buna tercüman oldu. Bu endişeye karşı ne cevap vereceksiniz?

Remarque bir dakika düşünüyor, sonra güzel ve temiz ışıklı gözleriyle bana bakıyor.

Remarque.— Azizim Lefèvre, size ancak bir şey söyleyebilirim, *bütün vicdan ve ruhumla kaniim ki Almanya da kimse harp istemiyor.*

Bir dakika duruyor ve tekrar ediyor:

Remarque. — Alman milletinin ruhunda kat'iyyen harp arzusu yoktur.

— Eserimizi okumuş olan bütün Fransızlar Alman milleti hakkındaki bu sözlerinize iytimat edebilirler. Fakat bize biraz da eserinizden bahsediniz.

Remarque.— Lefèvre, canımı sıkıyorsunuz. Beni daima bir muharrir olarak görüyorsunuz. Ben bir insanım ve dostunuzum, Hirth'in dostu olduğum gibi. Ve biz birer insan olarak birbirimizden hoşlanıyoruz yoksa ben «Garp cephesinde» nin muharriri ve siz de Nouvelles Littéraires müdürü olduğunuz için değil. Size kaç defa tekrar ediyorum. Edebi bir istiydadım olduğuna kat'iyyen ihtimal veremeyorum. Ben bir hitap yazdımsa bu sırf beni şahsen alâkadar eden bir meseleyi kendi kendimle münakaşa içindi. Ben tamamiyle normal bir adamım, milyonlarca diğer insanlar gibi normal bir adamım. Onun için beni alâkadar eden meselenin milyonlarca insanı da alâkadar ettiğini düşünüyorum.

Yazdığım eserin entersesan olup olmadığıyle meşgul değilim, ben onun yalnız kendim için bir netice çıkarmasını istedim.

— Peki sizi bu kadar alâkadar eden bu mesele nedir?

Remarque.— Hiç bir zaman harp hakkında bir kitap yazmayı düşünmemiştim. Yazmaya başladığımdan bir gün evvel bile düşünmeyordum. Bir sabah yağmur yağıyordu, dışarı çıkılamazdı. Evimde kaldım... düşündüm ve kendi kendime sıhhatım iyi, maddî hayatım temin edilmiş, ve her şey yolunda giderken niçin mesut olmadığımı soruyordum. Kendi kendime niçin herkesten, ayrı ve yapayalnız olduğumu so-

ruyordum. Ne kadar zamandan beri bu halde olduğumu düşündüm, yavaş yavaş hatıralarıma doğru çıktım ve harbi düşününce o zaman yalnız olmadığımı hatırladım. Arkadaşlarım vardı. Fakat harp esnasında sevmiş olduğum bu arkadaşlardan hiç biri benim gibi düşünmeyor ve benim kanaatlerimi taşımayordu. Buna rağmen onlar arkadaşlarımdı ve ben onları seviyordum. Bu adamlara sıkı rabıtalarla bağlı olduğumu hiss ediyordum ve bu his aynı kültür sahibi olmaktan ileri gelmiyordu. Harbin yarattığı bu arkadaşlığı düşününce kanaat getirdim ki o zamandan kalan iki üç arkadaşa tesadüf edersem felâket senelerinde olduğu gibi onları kendime yakın bulacaktım, fakat harpten sonra tanıdığım insanlarla kat'iyen bu samimiyeti elde edemezdim.

Bunları zihnimde meydana çıkarınca yazarak fikrimi daha derinleştirmek istedim. Görüyorsunuz ki bana ilham gelmiş değildi, edebiyatçının ilhamına inanmayorum.

O zaman harp senelerinde geçen hayatını biraz da muhabbetle düşünebildiysem bunu askere gittiğim zaman henuz on yedi buçuk yaşında olmama hamlediniz. On yedi yaşında insan ne düşünür? İnsan henuz okumaya musikiden zevk almıya başlar. Ben de bestekâr olmayı tahayyül ediyordum. Fakat talî beni her şeyden evvel kışlaya ve birkaç hafta sonra cepheye atmıştı. Ve tam hulyalarımı hakîykat yapmıya çalısacağım zaman bütün hayatım değişti. Artık ne kitap, ne musikî vardı.

Topların patlayışı, ve ölmek üzere olanların inleyişleri. Ve bana o zaman artık hayatımın tamamen değiştiği tahayyül ettiğimden bambaşka olacağı hissi gelmişti.

O zaman neş'eliydim ve bütün gençler gibi vatan aşkıyle yanıyordum. Biz bütün on yedi yaşındaki piç kuruları hepimiz dünyanın ve medeniyetin selâmeti için harp ettiğimize emindik. Zaten bugün eminim ki genç İngilizler ve genç Fransizlar da o zaman aynı fikre sahiptiler. Fakat sonra! Sonra! Harp o kadar müthiş ve o kadar uzundu ki ister istemez bana başka fikirler getirdi. Sonra, bütün o çirkinlikleri gene tahammül edilebilir. Fakat insan bazı şeylere tahammül edemiyor: meselâ en eyi arkadaşımı çamurlar içinde karnında kocaman bir yara ile ölü gördüm. Asıl bu tahammülfersa ve anlaşılmaz bir şeydi ve harpten sonra bunu anlayabilmek için birçok seneler düşünmek icap etti. O zaman dimağım iki fikir arasında bocalıyordu. Bir taraftan harbi medeniyeti kurtarmak için lüzumlu bir şey olarak görüyor diğer taraftan da hiç bir şeyin milyonlarca insanın ölümü kadar ehemmiyetli olmadığını düşünüyordum.

*Almanyada zaman zaman bâzı kimseler beni hiyanetle itham ediyorlar, çünkü insanın aynı zamanda vatanını sevmesi ve harp düşmanı olmasına ihtimal veremiyorlar.*

Remarque bundan sonra Lefève in suallerine verdiği cevaplarda sıhhî vaziyetinin eyi olmadığını, ciğerlerinin zafiyti yüzünden her sene altı ayını İsviçrede geçirmeye mecbur olduğunu eserinin tenkîtlerini katiyen okumadığını ve bu iş için ihtiyarlığında kâfi zaman bulacağını söyleyor.

Remarque ilk eserini altı haftada yazmıştır. Şimdi ikinci bir eser daha yazmıştır ki yakında dünyanın bütün büyük şehirlerinde ve aynı günde tefrikaya başlanacaktır. Remarque bu eseriyle çok uğraşmış, evvela ilk eserinin dört misli büyüklükte bir kitap olarak tasavvur etmiş, fakat yazdıktan sonra birçok taraflarını tay etmiştir. Bu eserde Remarque harbe iştirâk edenlerin harpten sonraki hayatını tahlil etmek istemiştir. Eserin fransızca ismi "Sonra" olacaktır. Almanca ismi henuz katiyetle taayyün etmiştir fakat "Dönüş yolu" olması ihtimali vardır.

Bu mülâkatta Remarque'ın son sözleri şunlardır: *"Hayatı her şeyden fazla seviyorum. Bir kitap bile ancak hayatı sevdiririrse, ancak bizi uyuşukluktan kurtararak bize "yaşamak" denen bu en büyük meseleyi, bu mucizelerin en harikulâdesini düşündürürse beni alâkadar eder."*

Edebiyat daimi sulhu têmine çalışıyor. Ne şerefli bir iş.

*Claude Farrères den tercüme eden: YAŞAR NABİ*

YEDİ yaşına geldiği zaman hiç bir şeyden korkmamaktan ibaret olan istiydadını meydana çıkardı. Evvel zaman içinde bir kaldırım kenarında yemeğini yiyen küçük bir köpek vardı. Bir aralık büyük bir köpek zuhur etti ve yemeğini çalmak için küçük köpeği itti. Fakat bu büyük köpek sahibini hiç hesaba katmamıştı. Orada hazır bulunan küçük kız geldi, büyük köpeği kulağından tuttu, şiddetle geri çekti, yemeği avuçladı, küçük köpeğe verdi, sonra cesur ve dimdik küçük köpekle büyük köpeğin arasına dikildi. Büyük köpek o kadar şaşırmıştı ki iytiraz etmedi, daha doğrusu o anda iytiraz edemedi. Böylece harp kazanılmıştı.

Ah! Mâbadi bu kadar parlak olmadı. Büyük köpek şaşkınlığından kendini kurtardığı zaman hiddetle ileri atıldı, yumuşak ve mini mini elceğizi dişleri arasına aldı ve o kadar kuvvetle ısırdı ki bir süngerden su çıkar gibi kan fışkırdı. Ve derhal yerde kırmızı bir leke hasıl oldu. Yedi yaşındaki kızcağız haykırdı, fakat geri çekilmedi, bir karış bile geri gitmedi! İnat etti, korkudan ödü patlıyan küçük köpekle kızgın büyük köpek arasında dimdik, adeta kök salıvermiş gibi ta sopa ve kamçılarla adamlar imdada gelinceye kadar orada dikili kaldı.

Bu güzel bir başlangıçtı. Ve on, onbeş sene sonra yine istiydadına uyarak bir asker, hakîkî bir askerle evlendiği zaman kimse hayret etmedi.

Kocası bir müstemleke topçu zabiti idi. Size ondan daha evvelce de bahsetmiştim. Onu oldukça yakından tanımıştım. Evleneli çok olmamıştı ki karısını kabil olduğu kadar uzaklara, Gabonlara, Senegallere götürdü. Bu da bir şey değildi. Asıl berbadı şu ki Gasamen muharebesinde kasığına bir kurşun yedi ve neferi onu harp meydanında ağır yaralı ve denebilir ki ölüm halinde buldu.

Nefer zabitini getirdi. Evine, âdet veçhile, ihtimamla haber vermiye geldiler.

«Bir yara aldı... fakat hafif, çok hafif...»

Karısı derhal bu tesellicileri susturdu:

«Öldü mü?»

İytiraz ettiler:

«Yok canım! İşte, daha iyisi gelin, kendiniz görün!»

Gördü. Kocası mum renginde idi, gözleri kapalı, yanakları içeri çökmüştü.

Zeki bir cerrah iyzahat vermeyi bir borç bildi:

«Madam, yara biraz fazla yukarda... bacağı kesmek cidden imkânsızdır...»

Kadın onu hakaretle süzdü:

«İmkânsız mı?— Pek tabii değil mi ya? Onu iki bacağıyla beraber kurtarmanızı tercih ederim.

İstediği oldu.

Yalnız altı sene kadar sonra, güzel vakur ve gürbüz bir çocukları oldu; ve tabii ikisi de, karı koca, anne baba, çocuğa perestiş ediyorlardı. Oralardan bir tifo salgını geçti ve küçük hastalığa yakalandı.

Şakadan değil, çok ağırdı. Memleketin doktorunu, en iyisini çağırdılar.

«Vay!... dedi, tehlikeli.

Annesi:

«Doktor, dedi. Ne lâzımsa yapınız.»

O da. Ne lâzımsa yaptı. Yâni elinden geleni yaptı. Fakat kâfi gelmedi. Küçüğün ateşi indi, çıktı, yine indi ve öldü.

«Doktor — dedi annesi — yine teşekkür ederim. Yapabilecek her şeyi yaptınız.»

Onların altı yaş daha küçük bir çocukları daha vardı. Kim bilir? Belki de bu hikâyeyi yazan...

Ve altı sene sonra, o da hastalandı. Yine tifo, tıpkı öteki gibi.

Anne tekrar doktoru çağırdı, hem de aynı doktoru.

Ona dediler ki:

«Fakat bu doktor büyük oğlunuzu öldürdü!»

Cevap verdi:

«Onu bana Allah vermişti. Allah geri aldı. Bunu da bana Allah verdi. Belki de geri almıyacaktır. Onun rahmeti sonsuzdur.»

Yine aynı doktor geldi.

Yine geçen defaki gibi:

«Vay!... dedi, tehlikeli.»

Küçüğün harareti indi, çıktı, tekrar indi. Doktor yine elinden geleni, lazım geleni yaptı. Küçük ölmedi.

Ve bir saat uyumadan otüz gece başında beklemiş olan annesi onu tehlikeden kurtulmuş görünce geniş bir nefes aldı.

«Onu Allah bana verdi. Allah bana bıraktı. Belki başka bir doktor bu kadar tedavi edemiyecekti...»

Sonra, seneler geçti. Kocası da ölmüştü. Öbür çocukları da. Yalnız anneyle oğlu, bu hikâyeyi yazan kaldı. O dindar bir kadındı ve sonuna kadar öyle kaldı. Son oğlu asker oldu, temiz kan sahte çıkmaz. O, asker karısı, bu defa asker annesi oldu. Hemen hemen aynı şey. Sadece hiç bir şeyden korkmamak kâfi.

Bir gün — yetmiş yaşında fakat hâlâ dik ve gürbüzdü — asker çocuğu Brest te hizmet ediyordu. Brest öyle bir şehirdir ki orada evlerin merdivenleri ne bir pencereden ne de tavan camlarından ışık alır. Bu merdivenler zencilerin cehennemi kadar siyahtır.

Bir gün öyleden sonra, asker oğlu vayife başında idi. Annesi her zamanki gibi kiliseye gitti, çocuğu için dua etmeye.— O yalnız başkaları için dua ederdi.— Kendisi için neye yarar değil mi? Bu pek lüzumsuzdu.

Öğleden sonra saat üç raddelerinde idi. Gecenin saat üçü de olsaydı sokak kapısı aşıldıktan sonra karanlık daha koyu olmazdı. Kapıyı açtı, girdi, kapadı ve trabzanı arayarak ileri iki adım attı.

O zaman acaip bir şeye çarptı. Eliyle yokladı ve ne olduğunu anladı. Bu intihar etmiş bir adamdı. Zavallı işsiz bir amele burada kapının önünde kendini basamaklara asmaktan başka çare bulamamıştı.

Bilmem ki o kadının yerinde siz olsaydınız ne yapardınız. Ben ne yapardım, onu da bilmiyorum. Fakat o, o hiç tereddüt etmedi. Biraz eğildi, maslubu iki koluyla kucakladı, ipi gevşetmek için kaldırdı, o vaziyette tuttu, ve o zaman, ancak o zaman haykırdı:

«İmdat! Yetişin!»

Koşuştular. Adamı yere indirdiler. Henuz nefes alıyordu. Boğulmak üzere olduğu ölüm kuyusunun dibinden çıkarılmıştı. Kurtarılmıştı. Yâni o kadın kurtarmıştı. Size söylemeyi unuttum ki o kadın çok fakirdi: meteliği yoktu. Para buldu ve yaşamıya ısınarak tekrar kendini asmaması için ameleye verdi.

Kendisi de yaşamaya devam etti. Size hiç bir şeyden korkmadığını söylemiştim.

O bir asker karısı, aynı zamanda bir asker annesi annelerin en büyüğü.

Benim annem idi.

## Clode Farrère (Klot Farer)

KLOT Fareri Türk karileri pek iyi tanırlar. Pier Loti gibi Türk dostluğiyle Türk milletinin kalbinde yer almış olan bu Fransız edibi bizim en sıkıntılı, en mağlup zamanlarımızda Türk davasını bütün medeniyete karşı müdafaadan çekinmemiştir.

Bu sene İstanbula gelen ve yakında yeni Türkiye hakkında bir eser hazırlamak üzere tekrar vatanımıza geleceğini söylemiş olan Claude Farrère Fransanın birinci sınıf ediplerinden olduğu gibi kıymetli zabitlerinden biridir de. Bugün kendisi "Muharip Muharrirler" cemiyetinin reisi bulunmaktadır.

Farrère 27 Nisan 1876 da Lyon da dünyaya geldi, Babası İtalyan aslından bir Fransız zabiti, annesi ise İngilizdi. 1894 te bahriye mektebine girdi ve 1894 ten 1919 a kadar bahriye zabiti olarak orduda kaldı. Çinde. Cezairde, Bahrimuhitte birçok muharebelere iştirâk ve pek çok seyahat etti. 1916 da harbin en koyu zamanında karaya geçti ve hücum tanklarında vazife aldı.

Claude Farrère mütarekeden sonra bütün zamanını edebiyata hasretmek için 1919 da istifa ederek ordudan çekildi.

İlk eseri olan "Afyon dümanı" nı 1904 te neşretti. 1905 te "Medeniler" isimli romanıyla Goncourt mükâfatını kazandı. Ondan sonra bir Alman kumpanyasının İstanbulda filmini çevirmeği ve vakası İstanbulda geçen "Öldüren Adam... Harp, Yaşayan Adamlar Evi, Bahriye ve Asker Hikâyeleri, Son İlâhe, İdama Mahkûmlar, Ahmet Cemaleddin paşanın garip sergüzeşti, Yeni Adamlar başlıca eserleridir.

Farrère çok sevilmiş, çok şöhret kazanmış, eserleri yüzbinlerce nüsha satılmış bir muharrirdir. Eserlerinin hiç biri diğerine benzemez. Farrère her yeni eserinde mevzuunu, mahallini, düşünüş tarzını, hatta uslûbunu bile değiştirmiş ve daima yenileşmiştir. İhtimal bunun içindir ki birçok edebî ve siyasî kanaatlere şiddetle hücum etmiş olmasına rağmen hiç bir edebî ve ya siyasî zümre tarafından nefret ve soğuklukla karşılanmamıştır.

Farrère hiç bir edebî mektebe mensup değildir. Ne üstadı, ne de telmizi vardır. O tek başına, müstakîl bir edebî şahsiyettir. Yukarda okuduğumuz hikâyesi "14 asker hikâyesi" işimli eserinden alınmıştır, ve muharririn bizzat en beğendiği hikâyesidir.

**İctimai Tababet Meselesi**

Dünyada içtimai sükûnet ve emniyeti haleldar edebilecek, cürüm işleyebilecek insanlar mevcut; bu tehlikeyi ortadan kaldırmak için yeni bir ümit var: o da mücrimleri vücutlarındaki gayrıtabii ifrazatta bulunan guddeleri tedavi etmek ve onları normal bir vaziyete getirmektir.

# Hırsızların Cerrah Neşteriyle Tedavisi

HER manevi nakîsanın bedeni bir nakîsadan ileri geldiğini iddia edenler vardır. Müteredddi ve ahlâksız çocukların terbiyesine munhasır müesseselerde bir kaç seneden beri vaki tecrübeler neticesinde böyle bir kanaat hasıl olmuştur. Bu nazariyeye istinaden hapishanelerde vakî' tetkikattan anlaşılmıştır ki canilerin ve hırsızların da bezlerinde (yani guddelerinde) gayritabiilik vardır.

Demek oluyor ki vücudun muhtelif mahallerinde bulunan ve ifrazatını doğrudan doğruya kanın icine akıtan bezlerde âriz olan gayritabiilikler insanı hırsızlığ ve cinayete sevketmektedir.

Amerikanın San Francisko şehrinde San Quentin hapishanesi tabibi Dr. Ralph Reynolds, hırsızlığın yalnız küçüklerde önünü almakla iktifa etmeyerek yetişkinlerin de halini islah etmeyi tecrübe etmiştir.

Cinai temayüller hakîkaten cerrahlık yahut ilaç ile tedavi edilebilir mi? Bunun mümkün olup olmayacağını ancak zaman isbat edecektir. Beş seneden beri bu vadide çalışanlar artık polis yerine cerrah, hakim yerine hekim ikame edileceğini, medeniyet artık cinayeti tecziye etmekle değil, vukuundan evvel men'etmekle meşgul olabileceğini ümit etmektedirler.

Vakî' tecrübelerden şu iki netice elde edil-

Bu diagram bir çok kimselerin mücrim olmasına sebep olan guddelerin nerelerde bulunduğunu gösterir.

miştir ki cinayetin ilmi tedkîkînde mühim bir merhale teşkil eder:

Evvela, cinayet garîzesi, dahilî bezlerin tedavisiyle, erkek ve kadınların, çocuk ve yetişkinlerin zihninden çıkarılabilir.

Saniyen, bu gibi gayritabii ahval ile mâlûl çocuklar küçük yaşta tedavi edilirlerse cinayet istiydadı izale edilebilir.

Demek oluyor ki her hangi bir bezin ifrazatının fazla yahut eksik olması ve yahut kimyevi terkibinde müvazenesizlik olması dünyada işlenilen cinayetlerin çoğuna sebep olmuştur.

Dr. Reynolds diyor ki:

«Şimdi anlamaya başladık ki cani esasen «fena» değildir, ancak cem'iyetçe «normal» diye kabul edilen halden ayrılmıştır. Alimler arasında şu kanaat kuvvetlenmeye başlamıştır ki canilerle meşgul olunurken zihniyetlerine ve heyecanlarına fazla ehemmiyet verildiği halde bu zihniyetlerin ve heyecanların menşei olan ve bunları idare eden membâlara az ehemmiyet verilmektedir.

«Bir kerre bu membâlar, bedenin vazifelerinde ve bilhassa kimyevî vazifelerinde mevcut olduğu kabul edildikten sonra atılacak ilk adım bedenin kimyevi faaliyetlerini idare eden mekanizmayı bulmaktır.

«Anlaşıldığına göre bu mekanizma dahili bezlerdedir; bunların hucrelerinde hasıl olan ifrazat doğrudan doğruya bezlerdeki ufak kan damarlarına akıtılmaktadır. Bu muhakemenin mantıkî neticesi olarak tezahür ettiği üzre bedenin kimyevi ahvalindeki tevazünsüzlük heyecanlarda, ahlâkta ve tavrü-harekâtta türlü tevazünsüzlüklere sebeb olur.

«Bu kadarı kabul edildikten sonra yapılacak ilk iş bütün canilerin menşei olan sâhayı, yâni çocuklarımızın ahvalini tedkîk etmek olacaktır. Bir caniyi yetiştikten sonra cezalandırmaktansa yetişmesini men'etmek elbet cem'iyet için daha hayırlı olacaktır. Bu suretle genç hayatların kurtarılması, genç dımağların faideli meşguliyetlere celb edilmesi medeniyet için tahminin fevkînde bir kîymeti haizdir.

«Takriben 200 çocuğun bulunduğu iki müessesenin tıbbi idaresinde bulundum. Geri yahut ahlâksız çocukların her birinde bedenen gayrıtabii bir hal olduğunu gördüm. Bâzıları henüz geri kalmış yahut ahlâksız değilseler bile bezler sisteminde istikbalde gayritabii bir hal ârız olacağına dair alâmetler gördüm. Mesela bâzı çocuklar vardır ki zihni durgundur, el-işlerinde becerekli iseler de dımağları işlemez. Bu çocuklar yanlış bir terbiye usuline tabi' olurlarsa öğretilen şeyleri öğrenemedikleri için aptallıklarına hükmedilir. Öyle bir çocuk hayat mücadelesine atıldığı zaman maişetini namuskârane têmin edecek vaz'iyette olamaz. Bir hırsız çetesinin arasına sürüklenir, nihayet kanunun pençesine düşer—o çocuğun *sübnormal* zihninde cem'iyete karşı düşmanlık hissi uyanır—o artık bir cani olmuştur.

«Halbuki bu çocuk evvelden elimize düşeydi, sülâlesini tedkik edebilseydik, fizikî ve zihni tercümei-halini tedkîk edebilseydik haleti-zihniyesinin esbabını keşfedebilirdik.

«Bu gibilerin çoğunda bezlerde gayrıtabiilik yoksa da bir çoğunda da *tiroit* yahut *pituit* bezlerinde gayrıtabiilik vardır, ecdadında da aynı ârıza mevcut olmuştur.

«Bazı çocuklarda dahili bezlerde iğtişaşat tedavi edilirse fazla şişmanlıktan kurtulurlar, o zaman çalışmaya hevesleri artar. Zekâları artmazsa da el-işleri öğretilir, bu suretle cem'iyet içinde namuslariyle yaşayabilecek bir mevkî' têmin edebilirler.

«Çocuklardan niçin bâzısı cani oluyor da bâzısı olmayor? Evvela bunu öğrenmeliyiz, sonra o gayrıtabii çocuğu tedavi ederek—ilaç yahut ameliyei - cerrahıye ile - bedenin kimyevi

tevazününü iade etmeliyiz. Sonra bu çocuğa maişetini têmin etmenin yolunu öğretmeliyiz ki zihnindeki cinaî istiydat ile birlikte cinayetin iktisadi saikî de ortadan kalksın. İşte bu suretle hareket edersek cinayeti men'edebiliriz.

«Bu proğramı tatbik ederken atılacak ilk adım şudur: darüleytamlarda ve sair mekteplerde irsiyet ve muhit iytibariyle fena şeraitte bulunmuş çocukları ayırmalı ve bunları tedkîk ve tedavi etmeli. Bittabı' bu suretle çouuklara hiç bir zarar iyka' edilemeyeceği gibi bilakis hallerinin islahına pek büyük bir fırsat açılmış olur.

«San Quentin hapishanesinde vakî' tecrübelerimiz neticesinde bâzı cinai faaliyetler doğrudan doğruya bazı bezlerden ileri geldiği anlaşılmıştır. Bunlar tedavi edilince çok defa canide-bilhassa cinayet işlemek temayülünün izalesi hususunda-zihni ve fizikî bir salâh müşahede edilir.

«*Tiroit* bezinde ârızası olanlar üç sınıfa ayrılırlar:

«1) Bazısının *tiroit* (thyroid) bezinde yabancı ensice (örgüler) vardır ki bu adamların sinirleri pek bozuk olur, zihinlerinde müvazene yoktur. Gâh fazla heyecana kapılırlar, gâh üzerlerine fazla bir düşkünlük ârız olur.

«2) Bazısının tiroit bezlerinde yabancı ensiceden şişler peyda olmuştur, bu şişler kanın içine zehirli bir madde ifraz eder. Bu adamlar daima ıztırap ve heyecan içindedirler. Bazan bunların da sinirlerine büyük bir düşkünlük ârız olur.

«3) Üçüncü sınıftaki iğtşaşattan dolayı şişmanlığa istiydat hasıl olur.

«Bu üç sınıfa mensub olanlar, işledikleri cinayetlerin kaytlerine bakılınca şöyle tasnif edildiler:

«Birinci ve ikinci sınıftakiler şiddet istiymal ederek cinayet işlemişlerdi, insana katl kasdile taarrüz ederek ve yahut fazla sür'atle otomobil kullanmaktan dolayı kazaan insan öldürmüşlerdi. Bunun daha mühim bir noktrsı var: bu adamların bir çoğu çocukluklarında, daha hafif olmakla beraber yine aynı nevîden cinayetler işlemişlerdi. Bunlarda ta küçük yaşlarından beri cinayete temayül vardı. Mesela bunlardan birinde henüz sekiz yaşında iken böyle temayüller görülmüştü. Bu çocuğun illeti vaktında keşfedilerek tedavi edileydi kurtarılabilirdi. Cem'iyet hem onun hayatından istifade edebilirdi, hem de onun şerrinden korunmak için ihtiyar edilen mesariften kurtulurdu.

«Bu adamlardan beş kişi hapishanede iken bile bir türlü idare edilemeyorlardı, mütemadiyen öteki mahbuslara taarruz ediyo-lardı. Bunların ameliyat ile tedavi edilmesine karar verildi. Bezlerindeki zait maddeler çıkarıldı. Hepsinin tavrü hareketinde bir salâh müşahede edildi. Dımagî tevazünleri ziyadeleşti, *impulsif* hareketlere temayülleri azaldı. Hapishaneden çıktıkları zaman medeniyete ve hayata daha yaklaşmış olacakları, medeniyetin kanunlarına daha ziyade itaat edecekleri ümit edilmektedir.

«Başka bir takım mücrimlerde *pituit* bezlerinde iğtişaşat vardı. Bunların yüzde sekseni sahtekârlık, dolandırıcılık ve ufak tefek hırsızlık gibi cürümler işlemişlerdi. Şayanıdikkattir ki bunlardan hiç biri şiddet istiymal etmemişti.

«Bunlar her günkü hayatta gördüğümüz güler yüzlü, şişman, tenbel insanlardır. Gayrimes'uldurlar. Hadlerinden fazla masrafa girerler, daima parasız kalırlar ve para bulmanın en kolay yolunu ararlar. Fakat hiç bir zaman mücadeleye yanaşmazlar, maksatlarını têmin için bile şiddet istiymal edemezler.

«Bu adamları *pituit* ve sair bezler hulâsasiyle tedavi ettik, şahsiyetlerini mahsûs derecede değiştirmeye muvaffak olduk. Daha ciddi oldular, hemcinslerine karşı nasıl bir meş'uliyet altında bulunduklarını, nasıl muamelede bulunmaları lazım geldiğini idrak etmeye başladılar.»

BİR üçüncü zümre mücrimler vardır ki bunların cinsî bezlerinde sui-teşekkül vardır. Kendilerinde zâhiren bir ârıza görünmesze de bunlar kurnaz ve sinsi insanlardır, pek zararsız göründükleri halde birden bire hiç zahiri bir sebep olmadan cinayet işlerler. Bunlardan bir çoğu da cem'iyetin sinesinde serbest yaşamaktadırlar, ahlâksızlıklarını öyle gizlerler ki kanunun pençesine düşmemişlerdir. Dr. Reynolds ile arkadaşı Dr. Stanley bunları da bez hulâsasiyle tedavi edince mahsûs derece hayırlı

neticeler istihsal edilmiştir. Dr. Reynolds ahlâksız ve müterediddi tiplerin bu tarzda tedavisiyle tabii hale yaklaşabileceklerini ümid etmektedir.

Velhasıl beş seneden beri tedkîk edilmekte olan üç sınıf cinayet — katl, hırsızlık, ahlâksızlık — zihniyetin tevazünsüzlüğünden, bunun da dahili ifrazatta bulunan bezlerin gayrıtabiiliğinden ileri geldiği isbat edilmiştir. Maamafi bu cinaı tedkîkatın bezler sahasında kâşifi add edilmeye seza olan bu iki tabip, bu neticeleri 8enüz tecrübe kabilinden saymaktadır.

Tedkik ettikleri yüzlerce mahbuslardan yüzde seksen beşinin dahilî bezlerdeki ârızaları irsi olduğu müşahede edilmiştir.

Bunların ecdadı çocukluklarında tedavi edileydiler torunları bugün cem'iyet için muzır bir mevcudiyet olmayacaklardı.

Bundan ikinci bir hakîkat tebarüz ediyor: bugünkü çocuklar tedavi edilirlerse yarınki canilerin, mücrimlerin adedi azalacak, cem'iyet aleyhine iyka' edilen cinayetler tahdit edilecektir. Şu hırçın, yaygaracı çocuğu bugün tedavi edersek, bir cinayetin önünü alırız. Komşusunun bahçesinden erik çalan bir çocuğu tedavi edersek hırsız yetişmesine mani' oluruz.

Bâzı insanların da yüzünde öyle bir gayrıtabiilik vardır ki bunları görenler «bunda bir cani suratı var» derler. Bunların bedenlerinin teşekkül ve tekâmülünde ârızlalar olmuştur, ecdatları arasında daima türlü illetler görülmüştür: cinnet, sar'a, zihin zafı, şaşılık, vs. Bâzısının ta çocükluğunda gözlerine perde ârız olmuştur. Bu nakîsalara ilim lisanında «*stigmat*» denir. Bu adamların ecdadından birinde mesela *pituit* bezinde gayritabiîlik ârız olmuştur, evlâdının bir kaç neslinde aynı ârıza vak'î olmuştur, bir kaç nesil sonra birden bire zihinde ve bedende başka ârızalar zuhur etmiştir. Demek ki bunların sülâlesi tedkîk edilince tereddilerinin sebebi yine bezlere irca' edilir. Fakat kendilerinde başka ârızalar olduğundan fizikî, zihnı, ahlâkî dalâletlerinin hakîykî sebepleri ancak sülâlerinin tedkîkînden sonra anlaşılır. Bu sebeptendir ki «cani suratlı adamlar» ile bez igtişaşatı arasındaki pek yakın münasebeti kabul etmekte tıp âleminde teenni gösterilmiştir.

Bez igtişaşatı ilk devrlerinde teşhis ve tedavi edilirse büyük muvaffakîyetler ihraz etmek mümkün olduğu halde tereddinin seyri-bir kaç nesil sonra- stigmat derecesini bulursa sirayetine mani' olmanın yegâne çaresi bu fertlerin başkalariyle ihtilâtına mani' olmaktır. Esasen bu tipler genç öldükleri gibi zürriyetleri de az olduğundan tabiat bunların vücudunun ortadan kalkmasına yardım etmektedir. Bunların evlenmeleri men'edilirse büsbütün sirayetin önü alınır. Bu gibiler için hiç başka çare yoktur.

Yokarda: tehlikeli ve her zaman bir cürüm iyka' edebilecek bir tip: bu boğazdaki thyroit guddelerinin anormal faaliyetinden ileri gelir. Aşağıdada cinsi guddelerin anormal faaliyetinden dolayı dolandırıcı ve ahlakan sukut etmiş bir tip. Sağda: Beynin altında bulunan ve bir fasulya büyüklüğünde bulunan "pituitery type": guddesinin anormal faaliyetinden dolayı, hırsızlık ve dolandırıcılık eden bir tip.

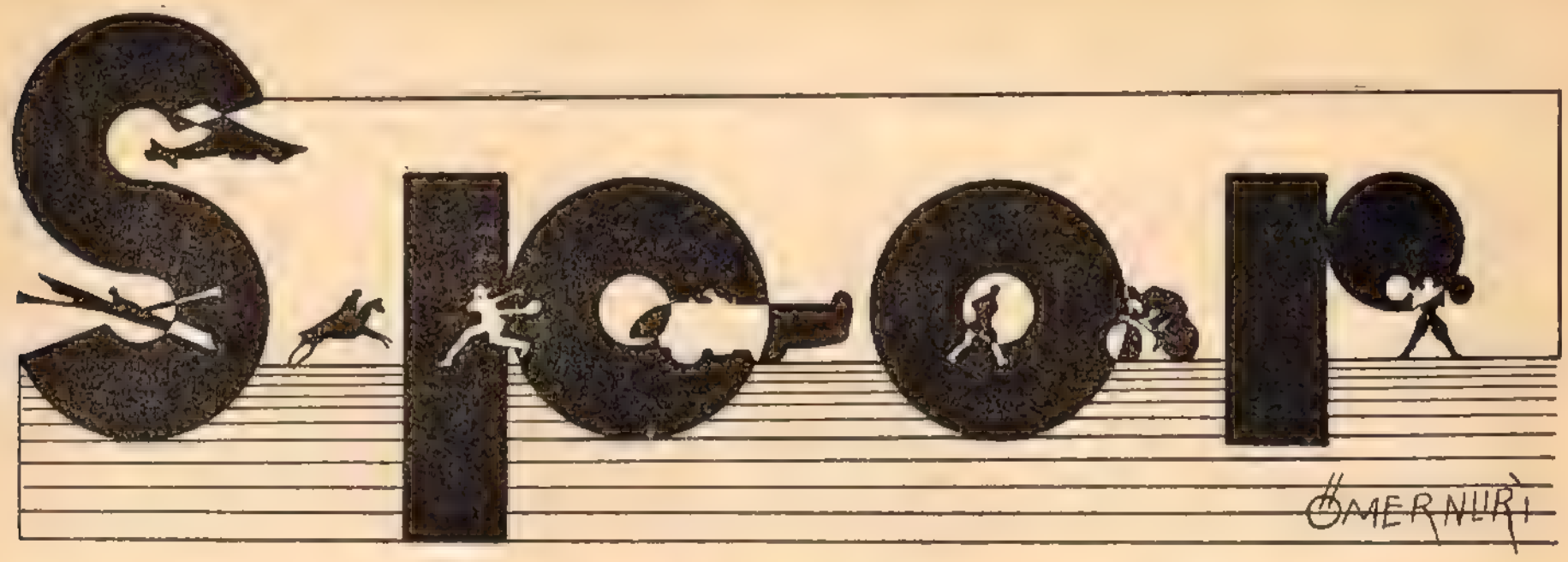


# Kırkından Sonra Hangi Sporları Yapmalı?

**Yazan : SELİM SIRRI**

İSTOKHOLM şehrinin Anatomi Enstitüsünde Profesör Retzius ün himmetiyle meydana getirilmiş çok kıymetli bir göz kolleksiyonu vardır. Bunlar gayet iytina ile kristal camekânlara sıralanmıştır. Doktor Retzius en küçük yaşta çocuklardan en yaşlı ihtiyarlara kadar muhtelif yaşta insanların cesetlerinin gözlerini çıkarmış bir takım kimyevi mahlüller sayesinde gözün hayattaki revnakıyetini aynen muhafazaya muvaffak olmuş. Bunlardan bazılarını yukardan aşağı ortasından keserek uzvun dahili ensicesinde vukua gelen tahavvülleri de göstermiştir.

Bu gözler birer, birer tetkik edildiği zaman görme uzvunun pek küçük yaşta ruyet kudretini kaybetmeğe başladığı görülür. Ondört onbeş yaşından itibaren gözde rüyete hail olan elyaf peyda olmağa başlıyor, otuz yaşında bu elyaf çoğalıyor, yaş ilerledikçe gözler de zaifliyor, git gide nihayet görmez oluyor.

Göz, uzuvlerimiz içinde en çabuk ihtiyarlayanıdır. Bundan anlaşılıyorki vücudumuzu teşkil eden azaların hayat müddetleri başka başkadır. Hatta o kadarki bir kısmı daha kemale ermeden, diger kısmı zevale yüz tutuyor. Nitekim gözlerimiz on beş yaşında temamiyle kemale eriyor, ondan sonra sukuta yüz tutuyor, halbuki kemiklerimiz ve etlerimiz bülug çagında kemal şöyle dursun daha tamamiyle teşekkül bile etmemişlerdir.

Vücudumuzun en mühim cihazlarından biri de deverani dem cihazıdır. Kalp ve kırmızı kan damarları ekseri kimselerde otuzbeşinden itibaren kudret ve kuvvetini kaybetmeye başlıyor; bir çoklarında tasallübü ensice (sclorose) otuz beşinde başlıyor, ev'iyenin elastikiyeti azalıyor. Yirmi yaşında kemale eren ve bu kudretini kırk yaşına kadar aynen muhafaza eden adelelere bakıpta insan yirmi beşinde yaptığı sporları kırkında da yapabilir hükmünü vermemelidir. Böyle bir düşünce çok sakattır. Bilhassa şedit sporlara kırk yaşında adeleler dayandığı halde, şiryanlar tahammül edemez. İşte olgun yaşta kimseleri sporda ihtiyatlı harekete mecbur eden kan damarlarının şiddetli sarsıntılara dayanmamasıdır. Şiryanların elastikiyetini az çok kaybetmiş olması soluk kesilmesine sebep olur. Soluk kesilmesi şiddetli sporlardan sakınmak lâzım geldiğine en büyük alamettir. Soluğun çabuk kesilmesi kalbin yorulmakta olduğunu gösterir. Şiddeti, kuvveti veya sür'ati icabettiren bir faaliyet — şiryanların elastikiyeti kısmen zayi olmuş olmasından —

Otuz beşinden sonra şiddetli idmanlar yapılmamalıdır.

Olgun yaşta olanlara itidal ile yapılmak üzere eskrim tavsiye edilebilir.

aksi tesirini derhal kalpte his ettirir. Şiryanlar ne kadar çok elastikiyetini kaybederse kalp o nisbette çok faaliyet sarfına mecburdur. O itibarla yorulur.

**Kırk yaşından sonra hangi sporlara devam etmeli?**

Umumiyetle kırkından sonra sür'at yarışları, yüzme, kürek çekme, boks, güleş, gülle kaldırma, bisiklet gibi şiddet, sür'at ve mukavemeti iycabbettiren sporlarda bilhassa müsabıkalara girişmekten sakınmalı. Bazan kırkbeş yaşında pehlivanların veya elli yaşında yüzücülerin müsabıkalarda kazandıklarına aldanmamalı ve bilmelidirki bu adamların ekserisinin akıbetleri elimdir, pehlivanların, boksörlerin çoğu kalb sektesinden ölürler.

Hayvan meraklıları bilirlerki sür'at yarışlarına çıkarılan atlar daima pek gençtirler ve bunlar bir kaç sene içinde yıpranır, sahadan çekilirler ve daha henüz genç iken, koşma kudretini kaybetmemişken yarışlardan çıkarılırlar. İnsanlar da böyledir, otuzbeşinden sonra şiddetli çehti iycabettiren mümareselere vedâ etmek zaruridir. Olgun yaşta olanlar için bilhassa üç spor şayanı tavsiyedir: golf, tenis ve av, itidal ile yapılırsa eskrim de fena değildir. Bunlardan başka dağlarda, bayırlarda, kırlarda fırsat varsa günde bir saat dolaşmak ta pek güzel bir spordur. İsviçrede dağ gezintileri yapan turistlere yol gösteren rehberler umumiyetle elli ile altmış yaşında ihtiyarlardır. Bu saldide sporcular hiç bir vakît yorucu bir ceht sarf etmezler, daima itidal ile yürüdüklerinden saatlarca gittikleri halde yorulmazlar, en yüksek tepelere tırmanırlar, fakat hiç bir vakît adımlarını sıklaştırmazlar.

Avropada cihan müsabıkalarında sür'at ve mukavemet yarışlarına iştirâk edenlerin umumiyetle yaşları 18 ile 35 arasındadır. Bazı müstesna hilkatta atletler vücutlarının bu kudretini 40 yaşına kadar muhafazaya muvaffak oluyorlarsa da, bu her kes için mümkün değildir. Hayatımızın dört mevsimini daima hatırda tutmalıyız. Her mevsimin ihtiyaçları başka olduğunu bilmeliyiz. Spor hem zevk hem de bir sıhhat işidir. Zevk uğruna sıhhatı feda etmek doğru değildir.

İngilterede, Fransada, Almanyada hükûmet ricali, büyük tüccarlar, fabrikatörler, ceneraller, umumiyetle fikren çok çalışan insanlar bütün yaz mevsiminde tenis ve gof kuluplarına devam ederler, ya ava giderler ve yahut ta bir cimnastik müessisesine devam ederler. Bu adamlar umumiyetle 40 ile 50 yaşında kimselerdir. Semen peyda etmemek için hepsi de vücutlarıyla meşgul olurlar ve yaşlarının iktiza ettirdiği sporu yaparlar.

Spor bizimde ictimai hayatımızda bir yer tutmağa başladı, ne yazıkki çok faydalı olan bu terbiye vasıtası bizde fena neticeler veriyor.

Kendileri için muzir ve tehlikeli olduğunu her zaman tekrar ettiğimiz halde çocuklar buna haves ediyor, bu arzu yirmi beş yaşına doğru zevale eriyor. Memleketimizde kırk yaşında sporcu nadiren görülmektedir. Hayatın hareketle kaim olduğunu bilmek ve her yaşta vücudu lâzım olduğu veçhile işletmek lazımdır. Spor eski şaraba benzer, fazla içilirse baş döndürür. Ne kadar ve nasıl içileceğini bilmek lâzımdır.

# Gece Muhabere Kuşları

## Askeri güvercinler gece karanlığında uçmaya alıştırılıyor

KUŞ âleminde yeni bir cins yetiştirildi. Amerika Birleşmiş Devletleri ordusunun Monmouth istihkâmında, gece uçan bir güvercin cinsi yetiştirildi.

Böyle bir cins yetiştirmek, asırlardan beri gayri mümkün addedilirdi. «En alışkan güvercinler bile guruptan sonra uçmaz» sözü mütearefe olarak kabul edilmişti.

Cihan harbindeki tecrübelerden anlaşıldı ki gece uçan bir kuş cinsi, harp ve sulh zamanlarında âdi postacı güvercinlere çok faik olacaktır. Mütarekenin akabinde muhabere teşkilâtında bu kuşları yetiştirmek için tecrübelere başlandı. Bir kaç senelik muvaffakıyetsizlik ve ümitsizlikten sonra nihayet muvaffak oldular.

Monmouth istihkâmında şimdi altı kuş vardır ki güvercinliklerinden on üç mil mesafede bir yerden guruptan sonra mükerreren koyverildikleri halde her defasında yerlerine avdet ettiler. Fakat içlerinden yalnız biri, mesafeyi asgarî zaman içinde yani 20 dakîkada kat'edildi.

Son aylarda bu istihkâmda yetiştirilen gece uçucularından bir çoğu Panamada, ve Philippine adaları ile Havaii'deki askerî mevkîlere sevk edildiler. Orada daha büyük rekorlar ihraz ettiler. Mesela Monmouth istihkâmında yetiştirilmiş altı güvercin Honolulu'da geceleyin on dört mil mesafeyi muntazaman on sekiz dakîkada kat'ettiler. İycabında bu kuşlar 35 mil mesafeden de uçmuşlardır.

1925 senesinde muhabere teşkilâtına mutahassıs sıfatiyle tâyin edilen İskoçyalı Thomas Ross, bunların niçin ve nasıl yetiştirildiklerini şöyle anlatmıştır:

«Gece uçucuları yetiştirmekteki başlıca gayemiz harp zamanında âdi postacı güvercinlerden da-

ha ziyade istifade edilecek bir cins vücuda getirmektir. Tabiîdir ki mektupları karanlıkta taşıyan bir kuşun görülmek ve vurulmak ihtimali daha azdır.

«Cihan harbinde gerek Alman ordusunda gerek müttefiklerin ordularında askerî güvercinleri vurmaya mahsus av tüfekleri vardı. Hatta bir rivayete göre Almanlar bunları öldürmek için atmacalar ve doğanlar yetiştirmişler. Fakat yırtıcı kuşlar dost güvercinleri düşman güvercinlerden tefrik etmeye nasıl alıştırılabileceğini hiç bir zaman anlayamadım.

«Biz gece uçucularını yalnız harpte hizmet etmek için yetiştirmeyoruz. Bir kerre düşünün: seylâp, kasırga, zelzele esnasında bunlardan ne kadar istifade edilir. Bu gibi büyük afetlerde zaman kazanmak, hayat kurtarmak demektir. Mamafih bunların bu gibi ihtiyaçlarda istihdamı zamana mütevakkıftır. Yeni bir kuş cinsi yetiştirmek uzun iştir. Beş milden fazla mesafeden muhabereyi têmin edebilmek için bu cins, bir kaç nesil daha ıstıfaya tabi' olarak tekâmül etmelidir.»

Ross'un anlattığına göre Honolulu'daki

*Yukarda solda: Güvercinin ayağında mektup konma yeri — Sağda: Muhabere kuşları kafesi — Ortada: Gece uçucuları.*

gece uçucularının muvaffakıyetine üç sebep vardır. Evvelâ şeraiti havaiye daha muvafık olduğu zannedilmektedir. Saniyen Honolulu şehrinin kâin olduğu Oahu adası ufak olduğundan dalgaların sesi kuşlara rehberlik edebilir. Sonra, güvercinliklerin tepelerinde bulunan renkli ışıkların da yardımı oluyor. Halbuki Monmouth istihkâmında ışık kullanılmaz, çünkü harp zamanında tenvirat mevzuu bahs olamaz.

Ordu, böyle güç bir işi nasıl başarabildi? Ross'ın anlattığına göre evvelâ muhabere bölüğündeki müteaddit kuşların sicilleri tedkîk edilerek akşam geç vakît ve yahut gece başlarken hangileri muntazaman uçabildiği tâyin edildi. Sonra tecrübe uçuşları tertip edilerek bu kuşlar ile onlardan yetiştirilen yavrular kullanıldı. Bu vechile dikkatle intihap edilmiş kuşlar tefrik edilerek onlardan yavrular yetiştirildi.

Mamafih bunlar tefrik edilirken yalnız karanlıkta uçmaya istiydata iytibar edilmedi. Bunların yuvaya avdet etmesi mücerrep bir nesil yetiştirmiş olmaları da şart idi. Bu veçhile yetiştirilen yavrular hem karanlıkta uçmak hem de yuvaya avdet etmek istiydadını haiz olurlardı. Bundan başka, bedenen asgarî yüz mil mesafeye uçacak kuvveti haiz olmaları lâzımdı.

Bu yavrulara yeni mârifetler tâlim edileceği için bedenî ve zihnî terbiyeleri aynı zamanda olması lâzim geliyordu. Âdi postacıları «mektebe başlatma» zamanı uçmaya başladıkları zaman, yani dört haftalık ikendir. Halbuki gece uçucuları 18 günlük iken derse başlatılır. Ortalık kararmadan bir az evvel güvercinliğin sahanlığına konurlar, etrafı seyrederek mevzilere alışırlar. Bir kaç dakîka böyle serbest brakıldıktan sonra kapaktan içeri girmeye icbar edilirler. Bütün güvercinliklerin tepesinde kafesli bir kapak vardır ki aralıkları ancak dörder buçuk parmak eninde olduğundan kuşlar içeri atılabilirlerse de istedikleri vakît çıkamazlar. Takriben altı hafta müddetle bu «müşahede derslerine» her gece devam edilir.

Kuşların kanadı kuvvetleşince her akşam güvercinlikten çıkarılırlar, lâakal yarım saat müddetle güvercinlik cıvarında uçuş idmanında bulunurlar. Karanlık ziyadeleşince yem teknesiyle çağrılırlar, yâni güvercinciler darı yahut bezelye taneleriyle dolu bir tenekeyi sallar ve kuşlara yem verirler.

Kuşlar iki hafta bu suretle alıştırıldıktan sonra güvercinlikten bir çeyrek mesafede, ağaçtan ve binadan hâli açık bir yere götürülürler, ortalık kararınca koyverilirler. Eğer sadece serbest brakılsalar yavrular ezelî güvercin garîzesine tabaiyetle hemen tünemek isterler. Fakat kafesten koyverilince hızla havaya atılırlarsa karanlığa rağmen kanatlarını açarak güvercinliklerine kadar uçarlar.

Bu tarzda iki uçuştan sonra mesafe yarım mile iblag edilir. Bu mesafe de iki defa tecrübe edildikten sonra yarımşar mil artırılır. Şimdilik muntazaman uçulan azamî mesafe beş milden ibarettir.

Gece uçucularının hususî bir güvercinliği vardır. Gündüz kat'iyen dışarı çıkartılmazlar.

Şimdilik Monmouth istihkâmında 500 gece uçucusu var, on iki güvercinliğe tevzi edilmişlerdir. Güvercinlikler gayet temiz ve müferrihtir ve kırmızı, beyaz, mavi renklere boyanmıştır çünkü, Ross'ın dediğine göre, güvercinler renkten anlarlar; renkler, yurtlarını bulmalarına yardım eder. Aynı sebepten dolayı güvercinliğin içindeki yuvalar ayrı ayrı kırmızı, beyaz, mavi ve kahve renklerine boyanmıştır.

«Uçma kursu» temamen kuşların yuvaya avdet garîzesini teşdit ederek en yüksek mertebeye isal edecek surette hisap edilmiştir. Gündüz uçucularına askerî muhabereleri taşımak nasıl talim edildiğini Ross şöyle anlatmıştır:

Yavrular dört haftalık iken güvercinlikten koy verilerek uçurulurlar. Uçuştan avdet edince hemen güvercinliğin kapağından içeri girmeye alıştırılırlar. Bunun için güvercinlikte yirmi dört saat aç brakıldıktan sonra kısa bir mesafeye götürülür ve birer birer koyverilirler. Güvercinliğin içinde bir güvercinci yem tenekesini sallar, aç yavrular da medhal kapağına hemen hücum ederler.

Bir hafta zarfında, güvercinler avdet eder etmez içeri girmek lâzım olduğunu hissederler. Tabiî bu çok mühimdir çünkü mektupla avdet eden bir güvercin ağaca yahut dama konsa postacılığı hiç bir işe yaramazdı. Güvercinciler kuşları bu âdete alıştırmak için içeri girdikleri anda yem verirler.

Artık yavrular ilk ciddî uçuş idmanına hazırlanmışlardır. İptidaları güvercinlik karşısında bir kaç yardadan uçurulurlar; bu mesafe tedricen artırılarak sekiz haftalık iken beş mil uçarlar. Ondan sonra

grup uçuşları başlar. On beş, yahut otuz güvercin bir sepet içinde güvercinlikten on mil uzağa götürülerek koyverilirler. Koyverildikleri zaman ile her kuşun güvercinliğe muvaselet ettiği zaman dikkatle kaydedilir. Bunun için her kuşun ayağındaki alüminium bilezikteki numero kaydedilir. Her günki grup uçuşlarının mesafesi, ta kuşlar bilâ fasıla yüz mil uçuncaya kadar artırılır.

Kuşlar grupla talim ettikten sonra ikişer ikişer uçurulurlar. Fakat hiç bir zaman iki eş birden uçurulmaz. Güvercin monogamdır, bir kerre çiftleştikten sonra ölünceye kadar eşine sadık kalır. Bu çift hissi de yurt hissini takviye etmek için kullanılır. Meselâ bir güvercin uzun bir uçuşa sevkedilmeden bir iki gün evvel eşinden ayırırlar, o zaman yuvasına avdet etmek için bütün mevcudiyetiyle gayret eder. Yuvasında yavruları olursa sür'atini bir kaç yarda tezyit eder. Dişi kuş, yavrularına kavuşmak için erkekten daha sür'atli uçar.

İkişer ikişer uçmaya alıştıktan sonra kuşlar tek tek uçmaya alıştırılırlar. Uzun bir mesafeyi yalnız uçmak bir güvercin için daha güçtür, çünkü grup halinde bir birine yardım ederler. Halbuki yalnız uçarken kendi kendine yolunu bulmaya ve avdetinden evvel gece olursa tüneyecek yer intihap etmeye mecburdur.

Eyi yetiştirilmiş ve alıştırılmış bir kuşun vasatî sür'ati saatta 50 mildir. On iki senelik dikkatlı istıfa ve terbiye, askerî güvercinler arasında hayretfeza bir terakkî husule getirmiştir. Harbın akabinde dakîkada 1600 yarda müstesna bir sür'at iken şimdi dakîkada bir mil yâni 1760 yardalık uçuş müstesna değildir.

Monmouth istihkâmında uzun mesafe uçuş şampiyonu Topeka Hen ismi verilen kuştur. Bu rekoru tesadüfen ihraz etmiştir. Merkez devletlerinden Kansas'ta kâin Topeka nam mahalde ikamet eden bir kuş meraklısı tarafından satın alınarak Topeka'ya götürülmüştü. Oradan kurtularak 1500 mil mesafeyi uçtu.

Bu kuşlar sürünün güzideleri ise de istihkâmda beslenen harp kahramanlarına da lâyik oldukları hürmet gösterilmektedir. Esatîrde sulh timsali olan bu kuşlar harp ateşleri arasında mühim haberler getirmeye muvaffak olmuşlardır. Bu gün bunlardan ikisi hayattadır. Birinin adı Mocker dir. Cephede bir gözü sakat oldu. 12 Eylûl 1918 sabahı erkenden cephedeki siperlerden uçurularak cephe gerisindeki muhabere karargâhına avdet etti. Siperdeki Amerikan askeri, mevzilerini tayin eden bir düşman bataryasına hedef olduklarından dehşetli zayiat vermekte idiler. Düşman bataryasının mevzii tayin edilince Mocker'a bir mektup tevdi edilerek karargâha gönderildi.

Kuş, öldürücü bataryayı susturacak haberi iysal ettiği zaman görüldü ki bir gözü çıkmış, başı kan içinde idi, yine sebat ederek uçmuş ve yüzlerce canı kurtarmış idi.

İkincisinin adı Spike dir. Ateş içinde hiç yaralanmadan elli iki mektup taşımış olmakla rekor ihraz etmiştir. Fakat bütün bu mini mini kahramanların en meşhuru Cher Ami dir; bir kurşun göğsünü deldi, bacağı kırıldı, o yine uçtu ve taburun 252 neferden ibaret bakayasını kurtaran haberi getirdi. Yaralandıktan sonra bir sene daha yaşadı. Hastahane gemisiyle memleketine iade edildi ve harp medalyası verildi.

İki malûl mücahit ile pek eyi geçinen iki de Alman esiri vardır. Bunlar cephede tutulmuş ve üzerlerindeki armadan sabık Kaiserin hususî güvercinliğine mensup oldukları anlaşılmıştır.

Harp esnasında Fransa cephesinde istihdam edilen güvercinlerin adedi dokuz bine yakın idi. Kuyudattan anlaşıldığına göre kuşlarla gönderilen haberlerden iysal edilenlerin nisbeti radyo, telegraf, ve telefon ile iysal edilenlere faiktir. Amerikan askerî güvercinlere cephede tevdi edilen bütün haberlerin yüzde doksanı yerine vasıl olmuştur. Mutahassısların dediğine göre yeni gece uçucuları cinsi tekâmül ederse bu nisbet yüzde yüze pek yaklaşacaktır.

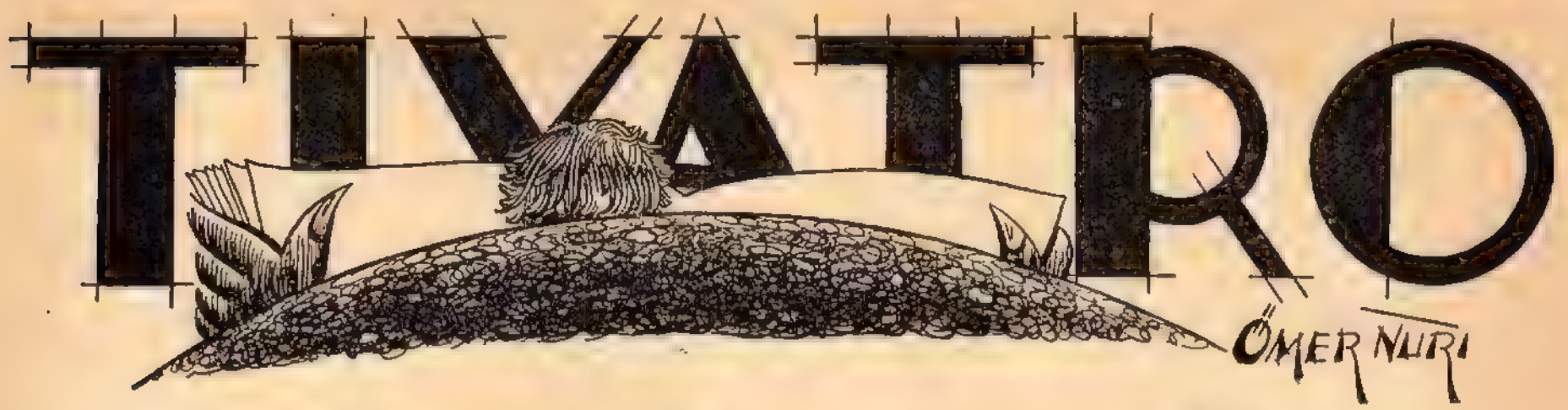


# Darülbedayi' Nasıl Te'sis Edildi?

## Donanma Cemiyeti Temsil Hey'eti — Antuvan Türkiyeye geliyor — Musikî ve Tiyatro şubeleri — İki şube kaç kısma ayrılıyor — Antuvanın bir mektubu — İlk edebî hey'et — İmtihan — Namzetler.

*Yazan: REFİK AHMET*

MEŞRUTİYETTEN sonraki tiyatro hayatımızı tetkîk ederken sahne san'atının ancak Darülbedayiin tesisiyle istikrar bulduğunu söylemiştik; Darülbedayiin tesisine takaddüm eden yedi sekiz aylık bir devre vardır ki ehemmiyeti itibariyle bunun da ayrıca tetkîkî iyc p eder: Osmanlı donanma cemiyeti heyeti temsiliyesi.

Umumî Avrupa harbinden evvel hükûmete yardımcı vaziyette ehaliden iane toplıyarak harp gemileri almak için teşekkül eden Donanma cemiyeti o vakîtki muhtelif dağınık küçük truplara da cemiyet menfaatine bazı temsiller verdirmiş ve bunlardan maddî menfaat görmüştü.

Donanma cemiyetinde Ziya Bey isimli san'at meraklısı bir müdür vardı. Ziya Bey harbiye mektebinde edebiyat muallimi bir zabitti. Ziya Bey, Donanma cemiyetinin bu müteferrik temsillerden fayda görmesini vesile sayarak devamlı surette Donanma cemiyeti menfaatine temsiller vermek üzere bir heyet teşkil etti. O zamana kadar muhtelif tiyatro teşekkülleri içinde tanınmış belli başlı san'atkârlardan bazılarıyle Minakyan heyetinin bazı unsurları bu heyete alınmıştı. Bunlar Şadi, Nurettin Şefkati, Muvahhit, Saffet, Hakkı Necip Beyler, Tolayan, Şahiniyan, Çobaniyan, Dülgeriyan Efendiler, Şehper, Kınar, Aznif, Verjin, Ağavni, Eliza Hanımlardı. Bunlardan başka daha bazı kimseler de bu heyete girip çıkmışlarsa da oldukça mevcudiyet gösterenler bu isimlerini saydıklarımızdır. Bunlara Donanma cemiyeti altı ile onbeş lira arasında maaş veriyordu. San'atkârlar yalnız rolleriyle meşgul oluyorlar, ne para, ne de idare işlerine karışmıyorlardı.

Osmanlı donanma cemiyeti heyeti temsiliyesinin repertuvarını bazı komedi ve vodviller ve hissî piyesler teşkil ediyordu. Evelce teşekkül ve bir çok müteferrik temsil heyetlerine müzaheret etmiş olan Tıyatro cemiyeti azasından bazı zevat—meselâ Salâh Cimcoz, Hüseyin Suat, İbnirrefik Ahmet Nurettin Beyler—Donanma cimiyeti tiyatrosunun oynıyacağı eserleri intihap ve ihzar etmeyi de kabul etmişlerdi. Bunun neticesi olarak bu tiyatroda Hüseyin Suat Beyin Kirli çamaşırlar Ahmet Beyin Hissei şayia, Zifafı bakir, Odalık gibi eserleri temsil edilmekte idi. Aynı zamanda Minakıyan repertuvarından cinaî eserler haricindeki Dalilâ, Sefil valide, Sokak çocuğu gibi hissî piyesler temsil ediliyordu. Bu tiyatronun rejişörü yoktu. Minakıyan repertuvarından alınmış eserler oynanırken Minakıyan efendi gelir, piyeslerinin temsiline nezaret eder, bazan bunlarda rol de alırdı. Bunların haricindeki eserlerin hazırlanmasına müellifleri bakarlardı.

Bu tiyatronun idarî işlerine Donanma cemiyeti idare heyet namına o zamanki Lâzistan mebusu Sudi Bey nezaret ederdi, bilâhare müdür Ziya Bey tiyatro ile alâkadar olmaktan büsbütün vaz geçmiş ve idare temamen Sudi Beyin eline kalmıştı.

Operatör Cemil paşanın şehreminliği zamanında İstanbulda bir konservatuvar tesis etmek istemesi bu devreye tesadüf eder. Cemil paşa İstanbul konservatuvarını kurmak işini Parisin meşhur san'atkâr ve tiyatro üstadı Antuvana vermiş, onu İstanbula getirmişti. Antuvan şehrimizde 1330 senesi haziranının 28 inde işe başladı. —1914—

Donanma Tiyatrosu san'atkârlarından Eliza Binemeciyan Hanım

İstanbul konservatuvarının iki kısmı olacaktı: Musikî ve Tiyatro.

Musikî kısmı da Ali Rifat Beyin idaresi altında olmak üzere alaturka ve alafranga kısımları heyeti fenniyesi namlarile ikiye ayrılacaktı. Musikî şubesinin her iki kısım muallimliklerine de yerli ve ecnebi kadın erkek hocalar tâyin edildi.

Tiyatro şubesi yedi kısma ayrılacaktı: 1—Kıraat, talâffuz, tecvit; 2— İnşat, takrir, aruz; 3—Tarih, edebiyat ve edebiyat tarihi; 4— Hâile; 5—Dıram; 6— Muzhike; 7— Raks, adabı muaşeret, ıskrim, işmizaz.

Tiyatro kısmı müdürlüğüne de Reşat Rıdvan Bey tâyin edilmişti, Antuvan da müdiri umumî.

Antuvan büyük bir ümitle işe başladı. Gerek musikî, gerek tiyatro şubelerine talebe kayıt ve kabulü için gazetelere ilânlar verildi. Müracaat edenler bir edebî heyet huzurunda imtihan edildi. Bu edebî heyet Aptülhak Hâmit, Yahya Kemal, Riza Tevfik, Aptullah Cevdet, Yakup Kadri, İzzet Melih, Müfit Ratip, Emin Bülent, Ahmet Haşim, Asım, Mehmet Rauf ve Hüseyin Rahmi Beylerden mürekkepti; fakat Hüseyin Rahmi Bey içtimaa gelmemişti. İlk içtimada Aptülhak Hâmit Bey fahrî reis, Yahya Kemal Bey fiilî reis, Ahmet Haşim Bey kâtip intihap edildi.

Talebe olmak için kadın erkek 197 namzet müracaat etmiş, bunlardan 56 kişinin kabul edildiği ilân olunmuştu. İmtihanda kadınlar «Ah, şu erkekler...» isimli monoloktan imtihan edilmişlerdi. Erkeklere imtihan mevzuu olarak «Ölüm ile oduncu, Amerikada bir gece ve Balıkçılar» isimli parçalar verilmişti. Fakat pek kısa bir zaman sonra-22 temmuzda-gazetelere verilen bir ilânda «Ahvalî fevkalâdei hazıra ilcasile darülbedayi derslerinin tasnifi ve mektebin küşadı ilânı ahire kadar talik edilmiştir» cümlesile konservatuvar işinin bir müddet için yüz üstü bırakılmasına mecburiyet hasıl olduğu bildirildi. Büyk Avrupa harbi ilân olunmuş, Fransız tebaası olan Antuvanın memleketimizde ikametine imkân kalmamış Antuvan Fransaya hareket etmişti.

Bu sırada Osmanlı donanma cemiyeti heyeti temsiliyesi faaliyetine gene eskisi gibi Şehzadebaşında Millet tiyatrosunda devam etmekte idi.

Donanma Tiyatrosu san'atkârlarından Çobanyan Ef.

# MONNA VANNA

*Maurice Maeterlinck den terceme edenler: YAŞAR NABİ, BEDRETTİN*

Geçen nushadan devam

GİDO— Babam, siz babam mısınız ?

MARKO— Hem de bununla iftihar ediyorum... Bugün seninle mücadele ediyorsam, kendimle de mücadele ediyorum; ve bu teklife çabucak razı olsaydın seni daha az sevecektim...

GİDO— Evet, siz babamsınız ve bunu isbat ettiniz. Çünkü sizde bu vaziyette ölümü tercih edersiniz; ve bu menfur şeraiti reddettiğim için Floransanın size hazırladığı akibete muntazır olmak üzre düşman ordugâhına gideceksiniz.

MARKO— Oğlum, burada mevzuubahs olan yalnız benim hayatım, daha çok ömrü kalmamış, kimseyi alâkadar etmiyen, lüzumsuz bir ihtiyarın hayatı değil... Bundan dolayı eski bir çılgınlığı vicdanımda mağlûp etmek için yaptığım mücadeleyi, ve yapmaklığım icabeden şeyin mantıkî olmasına çalışmayı lüzumsuz buluyorum... Oraya niçin gideceğimi bilmiyorum... İhtiyar vücudumda kalbim lüzumundan çok fazla genç kaldı ve ben henuz idrak sinninden çok uzağım... Fakat maziye bağlanan kuvvetli hislerin beni çılgın bir ahdı çiğnemekten menettiğine teessüf ediyorum...

GİDO— Ben de size benzemeğe çalışacağım.

MARKO— Ne demek istiyorsun ?...

GİDO— Sizin gibi hareket edeceğim ve ahmakça bulduğunuz fakat çok şükür elan size hâkim olan bu maziye ait kuvvetli hislere sadık kalacağım...

MARKO— Başkaları mevzuubahs olduğu zaman bu hisler bana hâkim olamaz; ve sana ruhunu tenvir için ahdımın kurban edilmesi icap ediyorsa, ahdımda durmaktan istinkaf ediyorum ve ne yaparsan yap oraya gitmiyeceğim.

GİDO— Baba, bu kadar kâfi. Bana vazifesini unutan bir babaya evlâdın söylemesi icabetmiyen sözleri söyleteceksiniz.

MARKO— Oğlum, bana hiddetin kalbinde uyandırdığı bütün kelimeleri söyle. Ben bunları kaklı bir ıstırabın nişanesi diye kabul edeceğim... Sana beslediğim muhabbet söyleyebileceğin sözlerle mukayyet değildir... Fakat beni te'lin ederken, kalbinden çıkacak kelimelerin yerine mantık ve merhametin girmesine müsaade et...

GİDO— Bana bu kadarı yeter. Fazla dinliyemiyeceğim. Düşününüz; bana yaptırmak istediğinizi tasavvur ediniz. Şimdi, bu dakikada mantıktan, yüksek ve asîl mantıktan mahrum olan sizsiniz, ve ölüm korkusu aklınızı kaybettiriyor. Ben bu ölüme daha az korkuyla bakıyorum; lüzumsuz tetebbuat ile seneler cesaretinizi kırmadan evvel bana verdiğiniz kahramanlık derslerini hatırlamasını biliyorum. Bu salonda yalnızız. Zâfınıza kimse şahit olmadı, ve iki zabitim, heyhat, daha çok zaman saklamak mecburiyetinde kalmayacağımız bir sırrı benimle beraber muhafaza etmesini bilirler. Burada geçenleri kalbimize gömelim, ve şimdi son mücadeleden bahsedelim...

MARKO— Hayır, oğlum, bunlar gömülemez, çünkü seneler ve lüzumsuz tetebbuat bana öğretti ki, tek bir hayatın her hangi bir sebeple olursa olsun, gömülmesi asla doğru değildir. Şerefini yalnız kendine ayırdığın cesaretten benim mahrum olduğumu zannediyorsan, ben de başka bir şeye malikim. Bu belki öteki kadar parlak değildir, ve insanlar ona o kadar ehemmiyet vermezler, çünkü fenalığa alet olmamıştır, insanlar, kendilerine ıstırap veren şeye şeref bahşederler... Malik olduğum bu his, bana vazifemi sonuna kadar yapmak imkânını verecektir.

GİDO— Hangi vazife ?

MARKO— Başladığım şeyi bitireceğim. Sen hüküm sahiplerinden biriydin fakat yegânesi değil; hayat veya ölümü bu dakikada kararlaştırılacak olanların hepsi akibetlerini ve kurtuluşlarının neye mütevakkıf olduğunu bilmek hakkına maliktirler.

GİDO— Hakkıyla anlamıyorum; hiç olmazsa, henuz anlamadığımı ümit ediyorum.. ne demek istiyorsunuz ?...

MARKO— Şunu demek istiyorum ki, bu salondan çıkar çıkmaz, sana Prenzivalin yaptığı teklifi ve senin bunu reddetliğini halka bildireceğim.

GİDO— Âlâ. Bu defa anladım. Lüzumsuz kelimelerin bizi bu çıkmaza sevkettiğine teessüf ediyorum, aynı zamanda gösterdiğiniz zâfın beni sinninize borçlu olduğum hürmette kusur etmeğe mecbur etmesinden müteessirim... Fakat yanlış yoldan giden babasını korumak bir evlâdın vazifesi icabındandır. Zaten, Piza mahvolmadıkça orada hâkim benim, ve şerefinin himayesi bana düşer. Borso, Torello babamı size teslim ediyorum; vicdanının hakikat nuriyle aydınlanacağı zamana kadar ona mukayyet olunuz. Burada hiç bir şey geçmedi. Kimse bir şey bilmiyecek. Baba, sizi affediyorum. Son saatiniz

bana zaafsız ve korkusuz bir adam olmayı öğrettiğiniz günleri size hatırlattığı zaman siz de beni affedeceksiniz.

MARKO— Oğlum, seni son saatimden evvel affediyorum. Ben de senin yerinde senin gibi hareket ederdim. Beni hapsedeceksin; fakat sırrım artık gizli değildir; sesimi kısmak için artık çok geç.

GİDO— Bu ne demek?

MARKO— Bu dakikada hükûmet Prenzivalin teklifini müzakere ediyor.

GİDO— Hükûmet mi? Hükûmeti kim vakadan haberdar etti?...

MARKO— Sana bildirmeden evvel bizzat ben.

GİDO— Yok! Ölüm korkusuyla kalbinizdeki ihtiyarlık tahribatının sizi, benim yegâne saadetimi, bütün muhabbetimi, müşterek hayatımızın bütün meserret ve temizliğini dükkânlarının bir köşesinde tuzu çektikleri, zeytini ölçtükleri gibi ölçecek ve çekecek olan yabancı ellere teslim etmeğe sevkedecek kadar çıldırtmış olması imkânsızdır. Henuz buna inanmıyorum. Ancak gözümle gördüğüm zaman tamamiyle inanacağım... Ve bunu gördüğüm zaman size, sevdiğim ve tanıdığımı zannettiğim, kendisine bir az benzemeğe çalıştığım ihtiyar babama nasıl bakacağım biliyormusunuz? Size bugün bizi bu çirkefin içine batıran alçak ve âdî canavara baktığım gibi bakacağım!...

MARKO— Doğru söylüyorsun oğlum, beni kâfi derecede tanımıyordun; ve bundan dolayı kendimi itham ediyorum. İhtiyarlık başladığı zaman her günün bana insanların hayatı, aşkı, ıstırabı ve saadeti hakkında neler öğretliğini sana bildirmemiştim... Ekseriya insan böylece sevdiklerinin yanı başında yaşadığı halde onlara asıl söylenmesi icabeden şeyleri söylemez... İnsan maziyle oyalanarak yaşıyor; her şeyin kendisiyle beraber değiştiğini zannediyor; günün birinde bir felaketle uyandığı zaman kendine en yakın bildiklerinden biie ne kadar uzak olduğunu görüyor... Sana daha evvel kalbimin nasıl yavaş yavaş değiştiğini, nasıl gurunun azar azar oradan ayrıldığını ve yerini hakikate terkettiğini anlatmış olsaydım, bugün karşında nefret duyduğun bir betbaht gibi kalmıyacaktım.

GİDO— Sizi bu kadar geç anlamış olduğuma memnunum... Ötesi neme iâzım benim... Hükûmetin neyi intihap edeceğini biliyorum. Bir kişinin zararına olarak müşkülden kurtulmak hakikaten çok kolaydır; ve bu öyle bir kuvvettir ki, değil bu keselerinden başka bir şey düşünmeyen esnaf kitlesi, en asîl ve cesur insanlar bile mukavemet edemezler. Fakat benim onlara borcum yok. Ben kimseye karşı boçlu değilim. Onlar için uykularımı feda ettim ve kanımı akıttım, bu uzun muhasaranın bütün yorgunluklarına, bütün acılarına tahammül ettim. Fazlasını istiyemezler; itaat etmiyeceğim; ve henuz âmir olduğumu hatırlayacağım. Bana hiç olmazsa yalnız benim emrimi dinleyen, ve alçakların tavsiyelerine kulak asmıyacak olan üç yüz muhafızım kalıyor!...

MARKO— Oğlum aldanıyorsun. Piza halkı, neye karar verdiklerini bilmeden itham ettiğin bu esnaf kitlesi bilâkis, felâketleri içinde, şayanı hayret bir asalet ve cesaret misali gösterdiler. Halâslarının bir kadının namus ve aşkından yapacağı fedakârlığa bağlı olmasını istemediler; ve buraya gelmek için yanlarından ayrılırken, şehrin akibetini onun kararına havale ettiklerini bildirmek için Vannayı çağırıyorlardı.

GİDO— Nasıl?... Demek buna cesaret ettiler, o kudurmuş köpeğin ağzından çıkan müstekreh kelimeleri Vannanın önünde tekrara cesaret ettiler!... Benim Vannam!... Bir bakıştan bile kızaran yüzünü, sanki güzelliğini bir kat daha ışıldatmak için bütün iffet ve hicap hislerini aksettiren yüzünü düşünüyorum da... Monna Vanna onların, o bir aziz gibi kendisinden çekinen riyakâr tebessümlü küçük ve soluk satıcılarla, parlak gözlü ihtiyarların karşısında... Demek ki ona: "Haydi, istediği gibi yalnız ve çıplak olarak oraya git..." diyecekler. Hiç bir fâni arzunun erişemiyeceği bu vücüdu, kocası olan benim bile memnu bir temasla lekelemekten korktuğum için ancak iki elime ve gözlerime temiz kalmalarını yalvararak soyduğum bu vücudu ona teslim et diyecekler... Ben burada konuşurken orada Vannaya bunları söylüyorlar. Onlar cesur ve asildirler, Vannayı kendi arzusu hilâfına gitmeğe mecbur etmiyorlar... Ben ber hayat kaldıkça buna nasıl cesaret edebilirler?... Zaten onun muvafakatinden başka bir şey istemiyorlar ki... Ya benim muvafakatim, bunu benden kim istedi?...

MARKO— Ben istemedim mi oğlum? Eğer bunu elde edemedimse onlar da gelecekler ve...

GİDO— Gelmelerine hacet kalmıyacak! Vanna ikimiz namına lâzım gelen cevabı vermiştir.

MARKO— Ümit ediyorum, yalnız cevabını kabul edersen.

GİDO— Cevabını!... Demekki hâlâ bu cevaptan şüphe ediyorsunuz? Onu satmağa geldiğiniz, kızını satmağa razı olan babasına bir kadının vereceği yegâne cevaptan şüphe ettiğiniz bu yerde, biricik aşkının tebessümü ve çiçekleriyle bezenmiş olarak eşiğini atladığı gündenberi bu salonda onu her gün gördüğünüzü, tanıdığınızı zannettiğiniz halde...

MARKO— Oğlum, herkes başkasına baktığı zaman kendini seyreder ve vicdanının büyüklüğüyle mütenasip olarak diğerlerini başka bir gözle görür...

GİDO— Evet bunun içindir ki ben de sizi yanlış tanıyordum... Eğer gözlerimin iki defa, bu kadar korkunç iki hatayı görmek için açılması nasip ise onları ebediyen kapamayı tercih ederim!...

MARKO— Oğlum, gözleriniz daha ulvî ışıkları görmek için açılacakır... Ve ben bunu söylüyorum, çünkü

Vannada sende bulamadığım bir cesaret gördüm ve onun için cevabından şüphe etmiyorum.

GİDO— Siz süphe etmiyorsunuz, ben de şüphe etmiyorum. Cevabı, ne olursa olsun önceden ve şimdiden, ısrarla, katiyetle körü körüne kabul ediyorum: Bu cevap eğer benimkiyle aynı değilse demek ki ilk saatimizden bu son gunümüze kadar ikimiz de aldanmışız, demek ki bütün aşkımız birdenbire yıkılacak kos koca bir yalandan başka bir şey değilmiş, ve demek ki onda bütün pereştiş ettiğim şeyler bu hissesine çıldırmak kalan safdil kafada, bu tek bir saadete bağlanmış ve bir hayali sevmiş olan zavallı kalbimdeymiş...

### Üçüncü Meclis

*(Evvelkiler, Vanna)*

*(Dışarda "Mona Vanna„ ismini tekrarlayan halkın sesi mırıltı halinde gelir. Tephe kapısı açılır, "Vanna„ yalnız ve solgun, salona girer, bu esnada içeriye girmeğe cesaret edemiyen kadınlı ve erkekli ahali bir biri ardına saklanarak kapıda toplanır).*

*Vannayı görünce ona doğru ilerler, ellerini ellerine alır, yüzünü okşar ve hummalı bir hararetle onu kucaklar.*

GİDO— Benim Vannam!... Ne yaptılar?... Hayır, hayır, söyledikleri şeyleri tekrarlama!... Bırak yüzünü göreyim, gözlerine bakayım... Oh, bu yüz, içinde meleklerin yıkandığı bir su kadar temiz ve saf kalmış!... Benim perestiş ettiğim bu yüzü lekeleyememişler; ve bütün söyledikleri semaya atılan taşlar gibi, berrak maviliği bir ân için bile bulandıramadan yere düşmüş! Bu gözleri görünce eminim ki, bir şey istemeğe cesaret edemediler... Cevap beklemeğe hacet yoktu, çünkü bu gözler onun fikirleriyle seninki arasına aşılmaz bir aşk ve ziya gölü çekiyordu... Şimdi de, yaklaş ve bak... Bak başını eyiyor. beyaz saçları yüzünü örtüyor... Onu affetmek lazım; ihtiyardır ve bir hata etti... Merhamet lazım... Bir az gayret lazım; o bizden okadar uzak ki fikrinden caydırmak için gözlerin söylemesi kâfi gelmiyecek... Bizi hiç tanımayor; aşkımız onun gözü kapalı ihtiyarlığı üstünden kireçli bir toprağa düşen Nisan yağmuru gibi geçti... O, sevgimizin saçtığı ışığın bir tek hüzmesine tesadüf etmedi; puselerimizden bir tekini görmedi... Bizim de ömründe sevmemiş olan diğerleri gibi seviştiğimizi zannediyor... Ona cevap vermek lazım... git, cevabını ver.

VANNA— *(Markoya yaklaşarak)* Babacığım bu akşam gideceğim.

MARKO— *(Alnından öperek)* Buna emindim, kızım ...

GİDO— Ne? Ne dedin ona?... Onun için mi söyledin benim için mi?...

VANNA— Senin için de Gido... Bu akşam onun istediğini yapacağım...

GİDO— Fakat kimin? Bütün ehemmiyet burda... Anlamadığım bir bu kaldı.

VANNA— Bu akşam Prenzivilin ordugâhına gideceğim.

GİDO— İstediği gibi kendini onra teslim etmek için?

VANNA— Evet.

GİDO— Onunla beraber ölmek için mi? Daha evvel onu öldürmek için mi?... Ah, bunu düşünmemiştim... Bu bilhassa bu, şimdi hepsini anlıyorum...

VANNA— Onu öldürmiyeceğim; sonra şehri zaptederler...

GİDO— Ne?... Bunu sen mi söylüyorsun?... Onu seviyorsun ha, onu seviyordun değil mi? Ne zamandan beri seviyordun?

VANNA— tanımıyorum, hiç görmedim...

GİDO— Fakat nasıl bir adam olduğunu biliyorsun? Her halde sana anlatmışlardır, ve sana söylemişlerdir ki o...

VANNA— Demin biri bana onun ihtiyar olduğunu söylüyordu. Başka hiç bir şey bilmiyorum.

GİDO— Hayır, ihtiyar değildir! Genç ve güzeldir... Benden çok daha genç... Fakat neden başka bir şey istemedi? Şehrimizi kurtarmak için gider, ellerimi kavuşturarak önünde dız çökerdim... Vannayla beraber tek başımıza ve on parasız, tenha yollarda ekmeğimizi dilenerek dünyanın öbür ucuna kadar giderdim... Fakat bir vahşinin bu menfur arzusu! Asla, hiç bir devirde, hiç bir tarihte bir galip böyle bir harekete... (Vannaya yaklaşır ve kucaklar.) Ah! Vanna! Vannacığım, henüz inanmıyorum!... O sözleri söyleyen sen değilsin!... Ben bir şey işitmedim ve her şey tâmir edildi... Bu, duvarlardan gelen babamın sesiydi... Bana aldandığımı söyle ve söyle ki böyle bir intihabın ayıbından korunmak için bütün aşkımız ve bütün ismetin hayır diyordu, hayır diye haykırıyordu! Ben geçikmiş bir aksi sedadan başka bir şey duymadım... Sen şimdi bakir bir sukutu yırtacaksın. Bak, herkes dinliyor; kimse bir şey bilmiyor; henüz ilk kelimeni söyliyeceksin... Onu çabuk söyle Vanna, seni tanısınlar; çabuk söyle Vanna, aşkımızı öğrensinler ve rüyadan uyanalım... Beklediğim, söylenmesi icabeden, çökmek üzre olan umitlerimi kurtaracak şeyi söyle!...

VANNA— Gido, biliyorum ki bu yükten en ağır hisse senin omuzlarına yükleniyor...

(Gido, gayrı ihtiyari bir hareketle Vannayı iterek:)

GİDO— Hayır, bütün yükü ben taşıyorum! Ve ben

biliyorum ki bütün yükü seven yüklenir!... Sen beni sevmedin... Kalpsizler bundan ucuz kurtulurlar. Bu, beklenmedik bir şey... Belki de bir bayramdır... Ah! Ama ben bu bayrama mâni olmasını bilirim!... Ne derlerse desinler, ne yaparlarsa yapsınlar henüz hükmeden benim! İsyan edersem ne diyeceksin?... Seni buraya, bu salonun altındaki serin mahzenlere, temiz mahbese atarsam, her pençerenin dibine bir muhafız dikersem ve orada ateşinin sönmesini ve kahramanlığının hararetinden bir parça kaybetmesini beklersem, nedersin, ha? Haydi, bu kadını alınız, söyledim, emir verdim... Haydi, itaat ediniz!...

VANNA— Gido, biliyorsun ki...

GİDO— İtaat etmiyorlar?... Kimse söylediğimi yapmıyor ha?... Sen Borso, Torello, kollarınız taştan mıdır?... Sesim artık işitilmiyor mu? Ya siz, kapıda dinliyenler, sesimi işitiyor musunuz?... Bir kayayı parçalayacak gibi haykırıyorum!... Haydi girin, alın bunu, artık o herkesin malıdır!... Anlıyorum, korkuyorlar... ha! Yaşamak istiyorlar!... Yaşamak istiyorlar!... Ve ben ölüyorum-Allahım nakadar kolay bu!... Bütün âleme karşı bir kişi!... Herkes için birinin kurban edilmesi!... Fakat niçin ben de, başkası değil?... Hepinizin karılarınız var!... (Kılcını yarı çıkararak Vannaya yaklaşır) Ya bu suretle lekelenmektense senin ölümünü tercih edersem?. Bunu düşünmemiştin, değilmi? Fakat bak, bir hareket kâfi...

VANNA— Gido, eğer aşkın emrediyorsa çekinmel.

GİDO— Aşkın emrediyorsa!... Hiç tanımadığın aşktan bahsediyorsun!... Sen ömründe sevmedin!... Bugün seni, kumları altına bütün mevcudiyetimi gömdügüm bir çölden daha kuru görüyorum. Hiç bir damla yaş bile yok!... Ben, işine yarayan bir melce'dim... Yalnız tek bir lahze...

VANNA— Gido, görüyorsun ki söz söyleyemiyorum... Yüzüme bak... Kaskatı oluyor, ölüyorum...

*(Birden bire kollarına alarak)*

GİDO— Kollarıma atıl, Vanna... Sen orada yaşıyacaksın...

*(İterek ve geriliyerek)*

VANNA— Hayır, hayır, hayır, hayır Gido... Biliyorum söyliyemiyorum, Tek bir kelime söyledim mi bütün kuvvetim gidiyor...Elimde değil... İstiyorum ki... Düşündüm, biliyorum, seni seviyorum, her şeyi sana borçluyum... Belki korkunç oluyorum... Fakat buna rağmen gideceğim! Gideceğim, gideceğim!...

GİDO— (Vannayı iterek) Pekâla, git, git, uzaklaş, git oraya, seni bağışlıyorum, git oraya, seni terk ediyorum...

VANNA— (Ellerini tutarak) Gido...

GİDO— (Onu iterek)Oh, ılıcak ve yumaşak ellerinle bana dokunma... Babamın hakkı varmış... O seni daha iyi tanıyormuş... Baba, buyurun... Baba, bu sizin eserinizdir... Hadı sonuna kadar gidin, hadı eserinizi tamamlayın!... Onu çadıra götürün... Ben burada kalacağım ve sizin gidişinizi seyredeceğim... Fakat karımın ücretini ona ödeyeceği ekmek ve etten hisseme düşeni alacağımı zannetmeyiniz! Bana, yapacağım bir şey kalıyo, ve bunu da yakında öğreneceksiniz...

VANNA— (Gidoyu kucaklıyarak) Gido, bana bak... Gözlerini saklama... İşte yalnız bu, beni korkutuyor... Bak... Görmek istiyorum...

GİDO— (Bakar ve onu soğuk bir tavurla iter:) İşte... Haydi git, seni tanımıyorum... Vakit geçiyor... Prenzival bekliyor... Akşam oluyor... Korkma, hiç bir şeyden korkma... Bu gözler, çılgınlıklar yapacak bir adamın gözlerine benziyor mu?... Yıkılan bir aşk için ölünmez. İnsan sevdiği müddetçe kafası sarsılır... Benimki şimdi sapsağlam... Aşkı ve namusu ayaklar altında gördüm... Artık söyleyecek bir şeyim kalmadı... Hayır, hayır, çek parmaklarını; bunlar, uzaklaşan bir aşkı durdurmak kuvvetine malik de değildirler... Artık bitti... Her şey bitti... İzleri bile kalmadı... Bütün bir mazî yıkıldı... İstikbal de beraber... Bu küçük parmaklar, bu temiz gözlere ve duduklara bir zamanlar inanmıştım hal.. Şimdi o günlerden hiç bir şey kalmadı... (Vannanın ellerini birer birer iterek:) Hiç, hiç bir şey, hiçten de az... güle, güle Vanna, git, güle, güle... Oraya mı gidiyorsun?...

VANNA— Evet.

GİDO— Bir daha dönmiyecek misiniz?

VANNA— Neden dönmeyeyim?

GİDO— Görüşürüz... Ah, pekâla... Görüşürüz... Kim derdi ki babam onu benden iyi tanısın?...

*(Sendeler, ve mermer sütunlardan birine dayanır.*
*Vanna yalnız olarak, Gidoya bakmadan,*
*yavaşça çıkar...)*

**Perde**

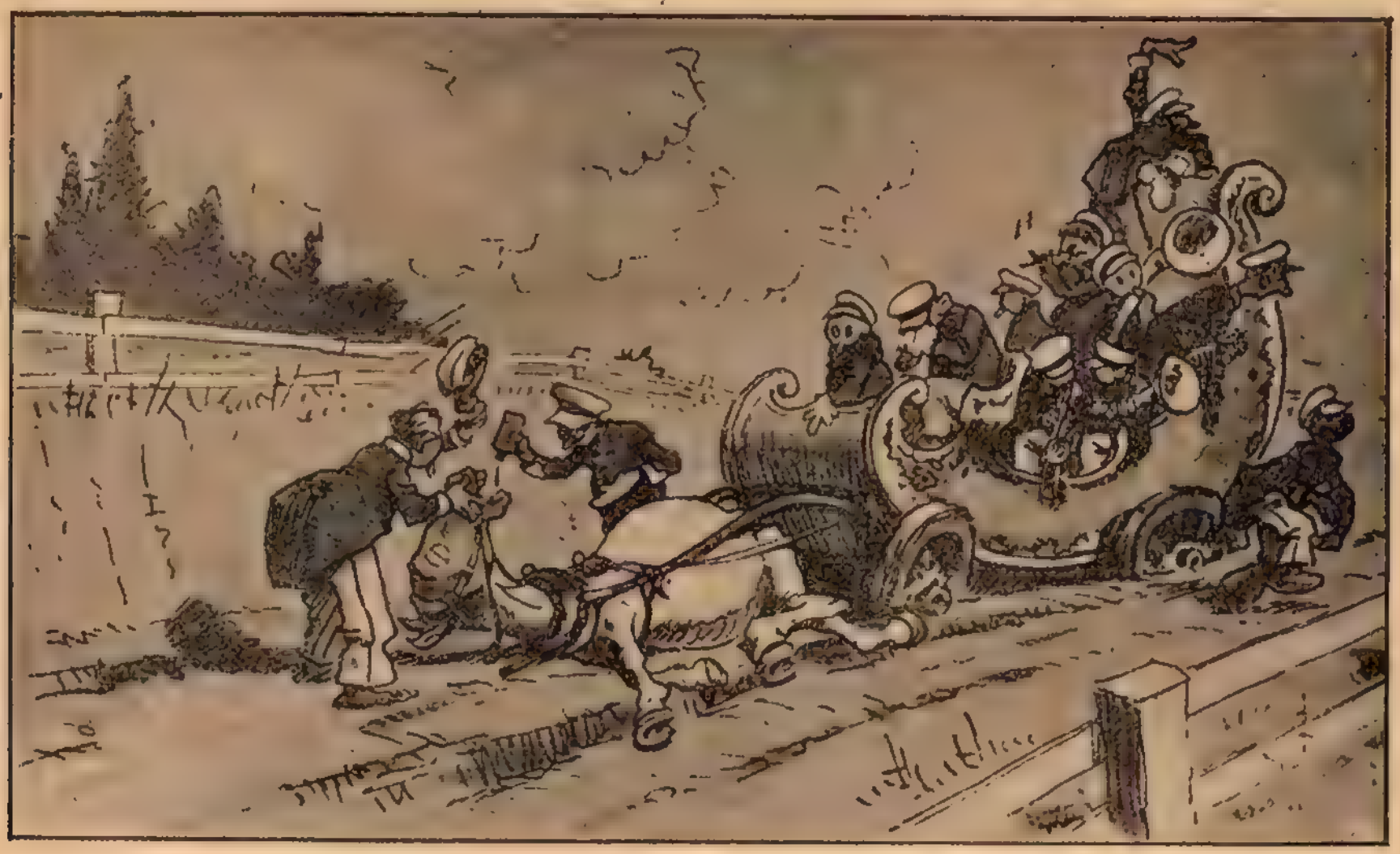

Mazi arabası Görenek çukuruna saplanmış

*John G. Lonsdale*

# Zengin Olmaya Başlamanın Şimdi tam Zamanıdır

## John G. Lonsdale, hayatta nasıl muvaffak olduğunu anlatıyor.

*Nakleden : S. S.*

Lonsdale, bu gün Amerikan Bankerler Cem'iyetinin reisi ve memleketinin en nüfuzlu maliyecilerindendir. En müşkül zamanlarda nasıl işe atıldığını, kendisiyle icra edilen bir mülâkat esnasında bervechi âti hikâye etmiştir. Bu beyanatında her zaman her yerde istifade edilecek fikirler vardır. Bilhassa şu sözleri dikkate şayandır :

"Her türlü ahval ve şerait içinde müvazenelerini muhafazaya muvaffak olmuş sirketleri, aileleri, fertleri tetkik ediniz. daima göreceksiniz ki kendi fikirlerine tab'an hareket etmişlerdir, Bazı hataları olduysa da hiç bir zaman : *Her kes böyle yapıyor, ben de yaparım* demek hatasına düşmemişlerdir.

Tanıdığım büyük bir iş adamı derdi ki: «İşten korkmaz bir adami istediğim zaman evvelâ çiftlikte yetişmiş, sonra da bir köyün levazım ambarında kâtiplik etmiş bir adam ararım. Ona artık hiç bir iş güç gelmez!»

Zengin olmaya başlamanın şimdi tam zamanıdır.

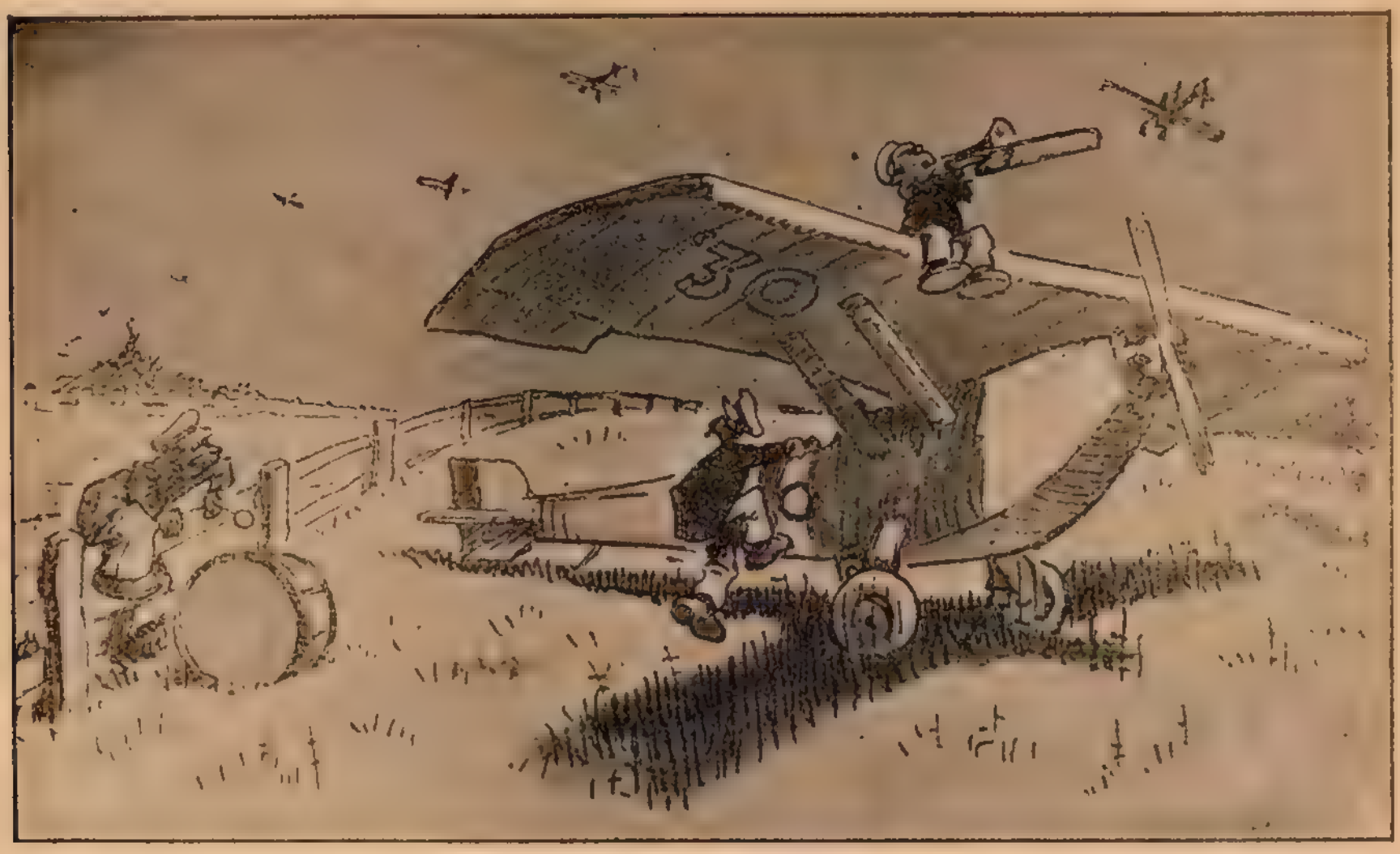

Fırsat Tayaresi uçuyor

Şimdi işe girecek adamın talii açıktır. Amerikanın iş âleminde otuz beş seneden beri böyle bir durgunluk görülmemiştir. Ben iş hayatımda böyle devreler bir kaç defa gördüm. 1893 te şimdikine pek benzeyen bir zamanda işe atılmıştım.

Böyle zamanları niçin tercih ediyorum? Çünki her kesin adelâtı gerilmiştir. Kimse semen bağlamaz. Her kes kollarını sıvamış, gözünü âtiye dikmiştir. Kazancımız nekadar az yahût çok olsa da hepsini sarfetmiyoruz, bir kısmını bir tarafa yatırıyoruz. İnsan böyle bir zamandaki çetin hayata alşırsa sonra ne görse onun için mahzı nimettir.

Bankerlere meçhul değildir ki para eyi zamanlardaki gibi «fena zamanlar» da da kazanılır. Hakikati halde kendine bir servet te'min etmek için en münasip zaman «fena» denilen zamandır. Çok kimseler zannederler ki servet iddihar etmek ancak halk ile birlikte çalışmakla kabildir. Hakîkat öyle değildir. Ferdî tefekkûr, ferdî mesai ile vücuda gelen servetler varsa da bunlar çabuk gelir, çabuk giderler. Hem, «fena zamanlar» da semeresi görülen umdeler, eyi zamanlarda bir kat dah müessir olur.

Bir kaç misal gösterelim. Toptancı bakkallar şimdi epeyce sıkıntı çekmektedirler. Fakat ben onlardan birini tanırım ki dehşetli para kazanmaktadır.

Piyasanın ihtiyaçlarını keşfetti, büyük mikyasta mübayaatta bulundu ve öyle bir usul tertip etti ki küçük müstakil bakkallar onun vasıtasiyle, ve pek cüz'î bir masrafla, büyük bakkallara rekabet edebilecek derecede teshilâta mazhar oluyorlar. Bunun neticesi olarak öyle yerlerden siparişler almaktadır ki oradaki rakipleri iş yoktur diye şikâyet edip duruyorlar.

Başka bir misal. Bu asrın evailinde kundura imalâtı Yeni-İngilteraya (yâni Düveli Müttehidenin şimali şarkî kısmına) munhasır idi. Bazı uzun emel sahibi ve zeki gençler, köylerde ticaret ederlerken, harpten sonra Cenup devletlerine ârız olan buhrandan pek mutazarrır oldukları için Saint-Louis şehrine yerleştiler, Yeni-İngiltera mamulâtı olan kunduraları toptan sattılar ve ticaretlerinde muvaffak oldular.

O zamanlarda Amerikada moda hâkim ol-

maya başlamıştı. Bu gençler de ayakkaplarını modaya göre imal ettirmek istediler. Halbuki Yeni-İngiltera fabrikacıları eskiden beri alıştıkları kaba şekli değiştirmek istemeyorlardı. «Biz öteden beri böyle imal ederiz, dediler. Beğenirseniz satarsınız, beğenmezseniz başkaları satarlar.»

Bunun üzerine — ve bazı başka mülâhazalardan dolayı — gençler kendileri fabrika açmaya karar verdiler. İptida bazı münasip tertibat ittihaz ettiler. Bittabi ayakkaplarının şekli değiştirildi. İdaredeki ve fabrikadaki usuller değiştirildi. Tevziat usulinde inkılâpkâr bir nazariye tatbik edildi. İş âleminde umumî ahval ne olursa olsun esasî umdelerine sadık kaldılar. Şirket büyüdü, tevessü etti, daima kâr etmekle beraber hiç temettu hissesi tevzi etmedi.

1921 de harpten sonraki ilk refah devrini takip eden buhranda satıştan her zamankinden ziyade kâr ettiler. Şimdi o, dünyanın en büyük kundura ticarethanesidir, Yeni-İngilteradakileri çok geçmiş, hayretfeza bir tekâmüle mazhar olmuştur.

Bunlardan iki netice istidlâl. etmekteyim ki bence, beynelmilel kredi, iskonto, kambiyo, faiz, esham ve tahvilât satışı v. s. gibi iş âlemindeki umumî ahvalin hususî alâmetlerinin hepsinden ziyade iddiharı servet mes'elesiyle alâkadardır:

Evvelâ, devamlı bir refaha mazhar olacak surette mücehhez olan bir ferdin yahut bir şirketin şıarı, zamane tab'an değişmektedir; Saniyen, mücerrep umdelere yılmaz bir inat ile sarılmak yine o ferdin ve yahut o şirketin şıarıdır.

Her türlü şerait altında müvazenelerini muhafaza etmeye muvaffak olan şirketleri, aileleri, fertleri tedkîk ediniz: daima göreceksiniz ki onlar müstakîlen düşünürler ve eyi düşünürler, halka rağmen, sağlam olduğunu bildikleri usulleri takîp ederler; cür'etli teceddütleri idhal yahut kabul etmekte çabuk davranırlar.

Mamafih bir cihetten de dünyanın en inatçı mahlukıdırlar. Yanılsalar da hiç bir zaman: «Her kes böyle yapıyor, ben de yaparım» demek hatasına düşmemişlerdir.

Sağlam bir servetin temelini atmak için şimdiki zamanın pek münasip olmasının sebeplerinden biri de şudur: bir fert yahut bir şirketin göreneğe, itiyada saplanması, bundan bir az evvelki zamana nisbeten şimdi daha güçtür, kurtulması ise daha kolaydır. İnsan erkenden büyük bir refaha alışırsa atalet ve göreneğe kapılır.

Usuller ve âdetler bu gün müthiş bir sür'atle değişmektedir. Bir zaman vardı ki filhakîka bir insan yahut bir şirket bir defa eyi bir fikir kabul ettikten sonra ömrü oldukça paydar olabilirdi. Fakat şimdi bu mümkün değil. Bildiğim bir şirket bundan altı sene evvel cezrî tebeddülât icra ederek lâakal on sene rahat edeceklerini zannettiler. Halbuki şimdiden geri kalmışlardır, yeni tetkîkata girişmek yahut iflâs karşısında kalmak mecburiyetindedirler.

Ev işlerinin otomatik tarzda görülmesine başlanması sanayi âleminde bir inkılâp vücuda getirmektedir. Ocak yakmak, yemekleri soğutmak, havayı serinletmek hep otomatik tarzda yapılmaya başlanmıştır. Hatta tenviratın bile otomatik olması, ortalık kararınca ışıkların kendiliğinden yanması için çareler araştırılmaktadır. Bunların hepsi, bu husûsatla alâkadar sanayide cezrî tebeddülât demektir.

Kimyagerler bazı maddelerde öyle inkılâplar husule getirmektedirler ki sanayi erbabı bunlara güç yetişebiliyorlar. Pek az fabrikacı vardir ki mamulâtının yerine yeni bir sun'î maddenin geçmeyeceğinden emin olsun. Fabrikacılar atalete dalarlarsa, vaki tebeddülleri ihmal ederlerse fena vaz'ıyette kalacaklardır.

Eyi ve fena zamanlarda bir adam, tarzı tefekküründe göreneğe saplanmaz, yeni terekkîyatı daima takîp ederse talii açıktır. Ben «fena zamanlar» da iş hayatına atıldım. Çocukluğumda (merkezdeki devletlerden) Arkansas'ta Hot Springs şehrinde ikamet ediyordum. Bir tiyatro da metrûk bir demir yolu buldum, bazı parçalarını satın aldım, bir tepenin yamacına döşedim. Sandıklara tekerlek takarak vagon imal ettim, çocukları para ile gezdirdim.

Bu, iptidaları pek hoşuma gittiyse de hep ayni tepeyi tırmanmak, ayni vadiye inmekten nihayet usandım. Halbuki bizim demir yolu ile daha ileri gitmek mümkün değildi. Daha ötelerde ne olduğunu pek merak ediyordum. Akrabamdan biri arazi dellalı idi, idarehanesinde haftada on dört dolar ücretle çalışmakta idim. Bundan biriktirdiğim para ile bir midilli satın aldım. Etrafı dolaştım. Bir kaç sene zarfında cıvarda gezmediğim bir yer kalmadı. Bu tenezzühler esnasında iki dağ arasında keşfettiğim bir geçit istikbalime medhal oldu.

Gezerken tesadüf ettiğim çiftçiler ve yolcuların musahebelerini dinlerken hep ayni nakaratı işidirdim:

«Bize demir yolu lâzım!»

O cıvarın demir yolları mukadderatı o zaman Missouri — Pacific demiryolunun sahibi Gould'ın elinde idi. Hot Springs şehri, bilhassa seyyahlar mevsiminde, epeyce bir ehemmiyeti haiz olduğu halde oraya bir hat inşa etmek istemiyordu. Ben, gençliğe mahsus bir hevesle bu hattı kendim inşa etmeğe karar verdim. Şehre yeni gelmiş bir sermayedar bu teşebbüse iştirâk etmeyi kabul etti.

Hattın nereden geçebileceğini benden başka bilen yoktu. Seyranlarım arasında keşfettiğim geçit benim için pek büyük bir fırsat oldu. İşi başarabilecek bir sermayedar tanıyan da yalnız ben idim. Halbuki onun elindeki para işi ikmal etmeye kifayet etmedi. Gould, imtiyazını aldığımız hattın onunkini kat'edeceği noktada bize teshilât göstermekten imtina etti. Elimden geldiği kadar gayret ettimse de muvvafak olamadık.

O zaman yirmi bir yaşında idim. Eğer göreneğe tabi olaydım sonradan yaptığımı yapamazdım. Yaşımı büyük göstermek için bıyıklarımı uzattım, sesimi kalınlaştırdım, elimde bir istida ile hukûmet makamına müracaat ettim, hattın imtiyazını almaya muvaffak oldum. 1896 da para buhranı henuz devam etmekte iken New York ve Philadelphia şehirlerine gittim, belâgat sarfederek, hali keyfiyeti açıkça iyzah ederek bankerleri kandırdım, işe teşebbüs edecek kadar para istikraz ettim.

Dostlarım: «Sen bu hattı mümkin değil inşa edemezsin» diyorlardı. Ta ilk katar Hot Springs şehrine dahil olduğu güne kadar bu halisane ihtarı tekrar ettiler. Onlar gürenekten kurtulamamışlardı.

İtiyada esir olanlar kolay kurtulamazlar. New Yorkta Waldorf Hoetlde müşterilerden biri nazarı dikkatimi celbetmişti. Yaşlıca bir zat idi, hep ayni masada yemek yerdi. Bir gün masası başkası tarafından işgal edilince sinirlendi, yemek yeyemedi.

New Yorkta bulunduğum zaman havaî tramwvay ile işime gelir giderdim. Yolculara dikkat ettim. Hep ayni yerlerde otururlar, ayni gazeteleri okurlar, ayni insanlarla hep ayni sözleri konuşurlardı. Demek oluyor ki dünyanın en büyük şehrinde bile bir köylü kadar dar fikirli ve göreneğe tâbi olmak mümkin imiş. İtiyat, içinden çıkılmaz bir çukur, bir mezardır. Ben bu tehlikeye düşmemek için muayyen bir program takîp etmemeye karar verdim. İdarehaneye giderken muhtelif yollar kullandım, muhtelif manzaralarla meşgul oldum. Bu usuli hiç terketmedim.

Günde lâakal iki saat okumak «ef'al ve efkâra orijinalite bahşetmekte» faideli olduğunu tecrübe ettim. «Okumaya vaktim yok» diyenlere şu cevabı veririm: «O halde muvaffak olmaya da vaktiniz yoktur!»

Bu son buhran ile neticelenen vekayi, görenek sebebinden insanın cesareti nasıl kırıldığına misaldir. Halk refaha alışmıştı. Bu tehlikeli bir itiyattır: sakîm iktisadî akîdeler iltizam edilmesine sebep oldu. Meselâ parayı saklamaktansa sarfetmek eyi olduğunu çünki refah tevlit ettiğini, her kesi memnun ettiğini iddia ediyorlardı. Refah yalnız bir cihete giden bir yol olduğu kanaatını hasıl etmişlerdi ki pek yalnıştır. Bu fikrin sakametinin isbat edilmesi buhranın hayırlı neticelerinden biridir.

Etrafında her kes şaşırmış iken zihni ve bedeni sağlam kalacak kadar açık göz olan bir insan behemehal taliine hâkim olur.

Bir gün bir ahbabım beni ziyarete gelmişti. Bütün gün idarehanede kaldıktan sonra ak-

**İmlamıza Dair:**

# Vokal (sait) Seslerimizin Yazılması

*AHMET CEVAT*

HARFLERİ değiştirirken *konson* seslerden ziyade vokal ve yarı vokal seslerin işaretlenmesi bizi halli güç mes'elelerle karşılaştırdı. Bunun sebebi fiziyolojiktir: Bu seslerin mahreçleri daha geniş sahalar işgal eder. Ciğerlerimizden gelen havayı sürüp ağzımızdan çıkarmakla işidilen vokal ve yarı vokal seslere kendi hususi tonlarını vermek için ağzımızın hiç bir noktasında tam bir kapanma vucude getirmeyoruz, ağzımızın methalini her hangi bir suret ve derecede yuvarlatmak, yaymak ve ya büzmek vokal sese tonunu vermek için kâfi gelir: bu sesler çıkarken nefes yolu üzerinde yapılan muhtelif daraltmalar da yarı vokalleri işittirir. Mahreç genişliği vokal ve yarı vokal seslerin tonalitesini ictimai ve ferdi ihtilaflara uğratmaktadır.

Umumiyetle Türk fonetiğini mutalea eden ecnebi âlimler vokal seslerimizin belli başlı sekiz şekilde olduğuna ittifak ediyorlar; alfabemizde de bu esas kabul edilmiştir. Fakat hakîykatta, yabancı menşe'li kelimelere mahsus olmak üzere, orta bir ton ile söylediğimiz vokallerin de mevcudiyeti anlaşılmıştır. Bu orta vokal sesler **a** ile **e**, **ı** ile **i**, **u** ile **ü** arasındadır; ferden ferde takdirleri değiştiğinden imlalarında ikilikler peyda olmuştur.

**a-e** *sesinin imlasında:*

*Haraket-hareket, tahakkuk-tehakkuk, salah-selah, fevkalade-fevkelade, muahaza-muaheze, taati-teati, vs.vs.*

**u-ü** *sesinin imlasında:*

*Cumhuriyet-cümhuriyet, hukûmet-hükûmet, hurriyet-hüriyet, mubarek-mübarek, mukayese-mükayese, muvafık-müvafık, vs. vs.*

**ı-i** *sesinin imlasında:*

*Kıymet-kiymet, vakıt-vakit, haylı-hayli, ıztırap-iztırap-istirap, ıstıfa-istıfa, Sıvas-Sivas, ınan-inan, şışman-şişman, ıstakoz-istakoz, ıstasyon-istasyon vs. vs.*

Misallerde görüldüğü gibi, asıl türkçe kelimelerde bile, **ı-i** sesinin takdirinde imla ikiliğine yol verilmiştir.

Bunlardan başka kelimelerin menşei türkçe olsun olmasın, **ü-ö** ve **u-o** seslerinin takdirinde de imla ikilikleri hasıl olmuştur:

*1— Büyük-böyük, yürümek-yörümek, gürbüz-görbüz, küfe-köfe, hürmet-hörmet, hüküm-höküm, şöhret-şühret, vs. vs. Boğaz-buğaz, oğur-uğur, oğramak-uğramak, Avropa-Avrupa, vapor-vapur, komisyon-kumisyon, komiser-kumser, kompanya-kumpanya, vs. vs.*

Şimdiki halde iki türlü yazılmakta olan bu kelimelerin sayısı hayli yüksektir. Bunlara bir de ahenk kaide-

---

şam üzeri çiftliğime gittiğimiz esnada parkta durduk, şimal ayılarını kendisine gösterdim. Pek hoşuna gitti ve dedi ki: «Bana eyi bir fikir verdin: Yazıhanemin üzerine şöyle bir levha asacağım: İşten bunaldığın zaman parka git, ayıları seyret!»

Bundan maksadı şu idi: insan, yorucu meşguliyetlerini bir müddet zihninden çıkarırsa sonradan en güç mes'eleler kendiliğinden kolaylıkla hallolunur. Fakat bir zaman büsbütün başka işlerle uğraşmalı.

Bir insan her gün gök süpürgesinde yaşar, gök süpürgesinde çalışır, asfalt kaldırımlarda gezerse ara sıra toprağa basmalı, yeşillikler arasında dolaşmalı, golf oynamalı, balık tutmalıdır. Yoksa görüşünü, müvazenesini kaybeder, beyni uyuşur.

Zihni açık bir insan, halkın çılgınlıklarından sakınarak sağlam toprağa basar. Son zamanlarda vuku bulan iflâslar, halkın bazı spekülasyonlara tehalükü geçen sene cinnet derecesine varmasından ileri gelmiştir.

Vekayi'in gidişini keşfettiği halde çabuk zengin olmak hırsına kapılmayanlar için şimdi büyük fırsatlar açılmıştır.

İş demek insan demektir. İnsanları tahlil edip intihap etmenin zamanı şimdidir. Her işi yolunda iken vekar ve temkinini muhafaza etmek kolaydır. İnsanın müşkül zamanda nasıl hareket ettiğine bakmalı. Kendinin ve başkalarının zararı karşısında nasıl hareket ediyor?

Elmas, elmas tozu ile cilâlanır; insan, insana temas ile tekâmül eder. İnsan görenek çukurundan çıkmalı, etrafındaki ahval ve vekayi ile alâkadar olmalı. Bu suretle zihninin kuvvetini muhafaza eder, eyi ve fena zamanlarda para kazanır, istikbale karşı daima müteyakkız bulunur.

Böyle zamanda insan mücadeleye alışır eünkü alışmaya mecburdur.

sine muhalefet sebebiyle meydan alan ikilikleri de ilave etmelidir. Bunlar evelkilerden çok daha fazladır:

1.— Kelimelerin son hecesiyle aldıkları *dar morfem* (lahika) vokalleri (saitleri) arasında mahreç (diş-dudak) mütabakatı kaidedir. Fakat bazı kelimelerin son hecesindeki dudak konsonu sebebiyle bir ahenk kaidesinin tatbikînde ikilik hasıl olmuştur:

*Avcı-avcu, havlı-havlu... vs.*

Bunlara benziyen: *avlı-avlu* de vardır. Bu kaidenin, kelimelerin asli bünyeleri içinde de iki suretle tatbik olunduğu isimler vardır:

*Kapu-kapı, tavur-tavır, hamur-hamır.*

Bunlara benzeyen *altun-altın* gibi isimleri de hesaba katmalıdır.

2.— Bir çok ecnebi menşe'li kelimelere verilen *geniş morfemlerin* (lahikaların) imlası *a-e* ikiliğinden kurtulamayor:

*Hakîyka***te**-*hakîyka***ta**, *luga***te**-*luga***ta** *saa***te**-*saa***ta**, *müracaa***te**-*müracaa***ta**, *harfle***r**-*harfla***r**, *sükût***ten**-*sükût***tan**, *nasihatle***r**-*nasihatla***r**, *Kemale*-*Kemala* *Celale*-*Celala*, *zevke*-*zevka*, *vs. vs.*

Ecnebi menşe'li kelimelere getirilen dar morfemlerin de imlasında ikilikler hasıl olmuştur:

*Sükû***tün**-*sükû***tun**, *har***bin**-*har***bın** *harfi*-*harf***ine**, *harfı*-*harf***ına**, *vs. vs.*

Hatta bazı kelimelerde ahenk lahikaya göre değişiyor:

*Dikkate (ince), dikkatli, dikkatlıca (kalın), vs. vs.*

Bazı kelimelerin imlasında ise, popüler ve münevver telaffuza göre, ikilik hasıl olmuştur:

*Faide-fayda, sahife-sayfa, terceme-tercüme, mehabbet-muhabbet, maarif-muarif, tehlike-tehlüke, hisap-hesap, kal'a-kale, behar-bahar, vs. vs.*

Yazı lisanına mahsus olmakla beraber şu ve emsali kelimeler de bu zümreye dahil olabilir:

*Muhayyele-muhayyile, muessese-muessise, mukkaddeme-mukaddime, kütle-kitle, vs. vs.*

İmla lugatı bütün bu müşkülatın halline yardım edecek bir merci' tanınmalı idi. Fakat onda tesbit edilen imlalar ferdi iytiyatlara muhalif düşdükçe otoritesi azalıyor; ve her taraftan bu tesbitte kabul edilen esaslar soruluyor.

İmla lugatının tanzimi esnasında cereyan eden münakaşalar ilmi prensiplerden ziyade *realiteye (telaffuza)* istinad etmek istenmiştir, teessüf olunur ki realiteyi (yâni umumi telaffuzu) tesbit için de lüzumu kadar tecrübeler yapmağa zaman bulunamamıştı. İşlerin çokluğu sebebiyle âzanın altısı yedisi bile bir arada bulunamayor, ve her celseye aynı zatlar iştirâk edemeyordu. Bunun neticesi olarak çok defa bir celsede *e* veya *a*, *i* veya *ı* ile tesbit edilen bir kelimenin imlası ertesi celsede aksi surette yazılmasına karar verilebiliyordu.

Şimdiki halde meydan almış olan bu ikilikleri kaldırmak elzemdir ve mümkündür. Bunun için ta'kîp edilecek yollar, fikrimizce, şunlardır:

1) Orta telaffuzları yazacak yeni vokaller kabulüne lüzum yoktur; çünkü bu orta telaffuzları takdir hususunda her kesin kulağı aynı derecede keskin olmadığı gibi muhitlere göre değişen telaffuz farkları da vardır. Aksi takdirde ikilikler hasıl olmazdı, her kes aynı hallerde aynı işaretlerin istiymaline meyl ederdi. Esasen her lisanda vokallerin işaret ettiği seslerin kîymet sahaları geniştir, ve muhtelif ferdi, mahalli, zümrevi telaffuzlar vardır; fakat umumen muayyen ve mûteber olan işaretler (yâni imla) umumiyetle birdir.

1) İkiliklerin izalesi için iki telaffuzdan, daha doğrusu, telaffuzları yazmak için kullanılan iki işaretten birini kat'i olarak kabul ederek diğerini istiymalden atmak, bunun için de en makbul ve en yaygın istiymali takdir ve tesbit etmek lazımdır. Böyle bir ameliye için hiç olmazsa bir kaç bin kişinin takdirine müracaat etmelidir: ikiliklerin her nevinden bir kaç *tipik* kelime ayırmalı, geniş bir anketle ve gazeteler vasıtasiyle okur yazarları—imza ve hüviyetleri altında—takdirlerini söylemeye dâvet etmelidir.

2) Bir çok misalde reylerin dağılacağına ve telaffuzlardan birinin büyük bir ekseriyet toplayamayacağına şüphe etmeyorum. Bu gibi hallerde türkçede ahenk namını verdiğimiz telaffuz *analojisinin* hükmünü icra ettirmek muvafık olur, fikrindeyim. Mesela son hecesi *a* ile teşkil edilen ecnebi menşe'li isimlere getirilen eklentilerin (lahikaların) umumiyetle kalın olmasına karar verilmiş olsa, umumi telaffuz birden bire değişmez, fakat imlada kolaylıkla birlik hasıl olur; telaffuz analojisinin te'siri de tesri' edilerek ahengin daha çabuk ve daha kolay yayılmasına hizmet edilmiş olur. *Saat***a** *bak; harflardan biri;* misallerinde eklentilerin **a** ile yazılması gayet ameli bir tarzıhalldir; fakat bunun üzerine her kesin bu kelimeleri en geniş bir vokal ile telaffuz edeceği anlaşılmaz. Bu kelimeler yine eskisi gibi orta bir **a** ile okunmakta berdevam olacaktır.

Eski imlada kullanılan vokaller ancak dört olduğu ve konson vazifeleri de bulunduğu halde telaffuzun 32 vokalik şekle girmesine mani' olunamamıştır.

Ecnebi menşe'li kelimelerin başındaki *i-ı, ü-u* vokalli hecelerde de aynı tesviyecilik tarzı-hallini tatbîk etmek pek muvafık olur:

*Hukûmet, hurriyet, mubarek, muvafık; ısrar, ıztırap, ıslah, ıtma', vs. vs.*

Bu tarzı-hallin kolaylığı aşikârdır. Telaffuz ise bu yüzden hiç müteessir olmayacak, yine eskisi gibi, evelden ta'yin ve takdiri mümkün olmayan bir istikamet ta'kîp edecektir.

Hulasa: arz ettiğimiz ikilikleri kaldırmak için, fikrimizce, iki yol vardır:

1) Müneverler arasında bir plebisit yaparak en yaygın telaffuzu tesbit etmek; 2) üçte iki ekseriyeti kazanamayacak hallerde ahenk kaidelerinin imlada hükmünü icra etmek. Dar heyetler ve muhitler içinde verilecek kararlar daima umumu tatmin etmeyecek ve tatbîklerinde istenmemiş muhalefetlerle karşılaşılacaktır.

# Hœlderlin-Hölderlin

SALİH ZEKİ

HAYATTA insanlık iztiraplarının en uzun ve en elimini yaşayan bu inceliği ile mümtaz şair Şiller'in doğduğu şehirde doğmuştur. O da almanyaya büyük mütefekkirler büyük idealistler veren kılasik toprak (Şouabe) dan çıkmıştır. Darülfünunun ilahiyat şubesinde fakir bir talebe iken Yunanilerin haris bir tilmiziydi. (Frankfort) da bir tacirin evinde talebelerinden birinin annesi olan (Susette Gontard) ismindeki kadına sevdalandı ve bu kadını (Diotima) ismiyle kasidelerinde terennüm etti; bu aşkın furtunalı bazı sahnelerinden sonra kendini oradan uzaklaştırarak bir müddet (Bordeaux) da yaşadı. (Hambourg) konsolosı yanında bir az mürebbilik etti; bilahere zaif, hastalıklı ve zihni kararmış bir halde (Stuttgart) şehrinde birden bire göründü. Artık başlamış olan cinnet bir daha yakasını birakmadı, mamafi cinneti mütecaviz ve mütearriz deyil, tatlı ve uslu bir halde idi. Kırk üç seneden fazla devam eden bu felâketli ömrü fakir bir (Tubingue) li senaatkârın yanında misafir olarak geçmiştir. Yunan medeniyetine karşı duyduğu hararetli genclik heyecanları kasidelerinde ilahilerinde (Hyperion) adlı romanila (Empedocles) dıramında görülür. Eserlerinde felsefesi olan (Panthéisme poêtique) e tabiat peresti, âhenkdar bir ifade vermiştir. Kendisi daima uzleti seven, yanlızce yaşayan bir münzevidir, onu (Empedocles) dıramile apollonien bir şair add ederek ekseriya ingiliz şairi (Şelley) benzetirlerse de daima uzlet ve inzivayi ihtiyar etmelerile, eserlerinde temamen yunani olmalarila, aynı yaşta felâkete uğrayarak ruhlarının nurunu kaybelmelerile de (dyonisak) şair (Kits)e daha ziyade benzetilebilir. (Hölderlin) in yarı kalan (Hyprion) adlı felsefi romanı gibi muasırı ve müşabihi (Kits) ın de aynı isminde yarı kalmış şaheseri bir dasıtanı şiiri vardır. (Hölderlin) yer yüzünde sayısı bir düzineyi geçmeyen büyük (Elenist) şairlerden, büyük şahsiyetlerdendir. Felâketin erken gelmesi yüzünden yazıkki bununda digerleri gibi bize çok eseri kalamamıştır, bir küçük kitap teşkil eden küçük şiirlerinden mada diğer iki eserinin mevzuları şunlardır:

Hyprion—titanlardandır ki evvelce gökde oturan (satürn) un düşüp cihanın üç büyük îlah arasında taksimi esnasında (zûfs) e karfı geldiklerinden (zûfs) bu yüz kolla yüz gözlü develeri (etna) yanar dağının altına zencirlerle bağlamıştır ve güneşin babası add edilir.

Empedocles—kadim şehirler içinde servet ve ihtişamila bir yıldız gibi pirildayan (Agrigente) şehirinde doğmuşıur. (Agrigente) sicilyada ve denizden yirmi dört mil uzaktadır, miyaddan dört yüz kırk dört sene evel gelen bu şair tetebbu ve belağatila

da mümtaz bir fiozofdur. Şöhretinin başlıce sebeplerinden birisi hastaları şifayap etmekte sihirbazları geçmiş olmasıdır, ölümü de hayatına daha başka bir güzellik ilave etti, bir rivayete göre kendisini (Etna) yanar dağının âlevlerine atmış ve bu suretle gözden bir anda gayp olması onu bir ilah derecesine çıkarmış, fekat ilave ediyorlarki volkan onun ayagındaki sandallardan birini tekrar dışarı atmıs ve ne suretle öldüğü de artık anlaşılmış. Felsfi eserleri kâmilen manzum imiş fekat bize kadar pek az bir şey kalabilmiş (Empedocles) tabiat ismindeki manzum, felsefi eserin sahibi olan latin şairi (Lucrece) tarafından üstat ve nümune ittihaz edilmiştir. İşte bn mevzuları terennüm etmiştir.

## « Meşeler »

Bahçelerden uzakta size geliyorum, dağın oğulları ! bağçelerden uzakta, orada tabiat sabırlı, ihtiyatlı, ve dökdüğü bol emeklerini dönüşte alan gayretli insanlarla uyuşarak yaşar. Fefat siz, yüksek, teshir edilmiş dünyadaki (titan) kavmi gibi sizi doğuran ve besleyip yükselten arza ve eflake karşı eyilmeden kendi başınıza yükseliyorsunuz, sizden hiç birisi henüz insanların mektebine konulmamış hep birden bir birinize sarılmışsınız; asil ve serin kubbeniz bulutlara doğru açılarak kavi kolya avını yakalayan bir kartal gibi sağlam kökleriniz üzerinde şen ve serbest fazada yükseliyorsunuz, her biriniz bir âlemdir, semanın yıldızları gibi yaşayorsunuz, her biriniz serbest bir ittihat içinde yaşayan bir ilahsınız. Eğer yanlızca yaşaya bilseydim bu ormana hiç gıbta etmeyecek ve maalmemnuniye cemiyetinize karışacaktır. Eğer kalbim beni cemiyet hayatına bağlamamış olsaydı aranızda ne sevincle kalacaktım.

## « Alman Şarkısı »

EY yabancıların sinesinden her güzel şeyi almalarına, ve herkes tarafından istihfaf olunmalarına rağmen arz gibi, anne gibi her şeye sabreden, susan vatanım ! Ey milletlerin mukaddes kalbi ! Onlar senin tarlandan fikir ve ruh biçerler, ve neş'eyle salkım keserler, fekat seni istihfaf ederler. Çünkü sen yamru yumru şeklinle kararsız ve kayıtsız toprakta uzanırsın. Ey asilin ve ağır dehanın memleketi ! ey aşkın vatanı ! her şey senin olmasına rağmen ekseriya gadaplı göz yaşları döktüm, çünkü daima tereddütle kendi hakîkî ruhunu tekzip ediyorsun; bununla beraber benden saklayamayacağın güzelliklerin var; ekseriya yükseklerde, hayvalarda, dağların tepelerinde seni seyrettim ve geniş bağçelerinin rahavetli yeşilligini kucakladım. Sisle gazelenen vadilerin üzerinde güneşin dinlendiği ve gölgelikte bülbülün mahcup nağmeler dökdügu zaman akan nehirlerinin boyunca yürüdüm ve seni düşündüm. Sahillerinde şehirlerin, asillerin çiçeklendiğini gördüm. Orada ilim ve faaliyet atelyede susuyor ve senin güneşin sanatkârı ağır bir vazife için tatlıca aydınlatıyordu. Kendisine sevgili olarak zeytün ağacını seçen (Minerv) in kavmini biliyormusun sondan haberin varmı? o el'an yaşayor, el'an Atinalı ruhuyla yaşayor. İnsanların arasında gürültüsüzce yaşayan mütefekkir ruh gerci sakin nehrin kenarında Eflatunun tatlı bağcesi atık yeşillenmiyor, ve artık kahremanların külü özerinde fakir köylü sapanını sürükliyor, ve mermer sütunun üstünde gece kuşu korkarark ötüyor. Ey mukaddes orman ! ey atiki ! korkunç ve emin alametle ilah seni de o kadar çabukmu vurdu ? seni de mi ? ve sakinlerin odun alevinin ayeninde kurtularak havayamı karıştırlar ? fekat deha ilk behar gibi şehirinden şehre geçer. Eh ne var, kalbin esrar engiz sesile işitmeyen bir gencimiz varmı? Alman kadınlarına minnettar kalınız ; ilahların mütebessim mizacını sizin için saklamışlar. Tatlı sukûnetleri her gün meş'um rahatsızlıkları unutdurmuyormu ? cedlerimiz gibi allahın ihsanıyla mütebessim ve dindar şairler nerede ? bizimkiler gibi sakin, cessur, ve bozulmaz hakimler nerede ? ey vatanım seni güzelliğin içinde yeni bir isimle zemanların en olğun meyvesi olan, (Müz) lerin ilki ve sonu olan (Ûranya) ismiyle selâmlarım. Hala tereddüd ediyor ve kendi kendinden nefret ediyorsun. Belki sana şahadet edecek mes'ut eserleri, belki senin için yegâne işaret olacak, yine kendin gibi aşktan doğmuş ve kendin gibi iyi doğacak eserleri tasarlayorsun. (Delos) un nerede ? bayramların en asilinde hepimizin toplanacağımız (Olemp) in nerede? fekat uzun zemandan beri kendininkiler için hazırladığını bu oğlun nasıl tefehhüm edecektir, ey layemut ! . . .

**Sergüzeşt Hikâyesi :**

# UZUN BATAKLIK

*İngilizceden terceme eden: ORHAN FİKRİ*

Atlı, önündeki küçük vücudun yana doğru kaydığını hissetti, bir kolunu kızın arkasından dolaştırıp düşmesine mani oldu.

NADA Ferguson hiddetten mütevellit göz yaşlarını durdurmak için dudaklarını ısırarak çevik bir hareketle dizginleri çekip atları durdurdu. Uzun bataklığın kumlu tepelerini aydınlatan yarım ayın ziyasında teessür kendisine çok yakışmıştı; zaten büyük parlak gözleri çekingen çocuk etvarı ile bu vahşî havalinin küçük incisine ne yakışmazdı ki?

Yanında tenbel tenbel sallanan şişman adam vahşî gözlerinin uciyle onu süzdü. Nada Ferguson onyedi yaşında idi. İşte bunun için John Smithers, muhtelif hapısanelerde geçen birkaç sene de dahil olmak üzere elli küsur sene yaşamış, şimdi de Avustralyada müteaddit kazaların ağası olan bir adam, nazarı dikkatini oraya tevcih etmişti. Çünkü Mr. Smithersin fikrine göre bukadar güzel bir kızın "Sarı Körfez" de küçük bir evde hayatını heba etmesi doğru olamazdı.

Smithers kahkahayla gülmek arzusunu yenerek, câlî bir teessürle: "Şimdi ne yapacağız?" diye sordu. Halbuki içinden seviniyordu. Tam böyle güzel bir kızla bir iki saat yalnız kalacak yer. Vaziyetin müsaitliğini anlamak için etrafa bir göz gezdirdi: küçük kum tümsekleri, durgun sular ve... hiç. Yalnız yekâhenk bir gürültü ile binlerce kurbağanın gevrek gevrek bağırışmasına refakat eden bir kaç çakal haykırışından müteşekkil bir konser.

Muhatabı cevap verdi: "Durmaya mecburuz. Ted yürüyemiyecek kadar fena topallıyor." Ted sağdaki atın ismidi. Hiç sebep yokken iki üç kilometro evvel ön ayağından topallamıya başlamıştı. Nada hayvana merhameten sür'atı tırıstan yavaş yavaş yürümeye indirmişti. Nihayet karanlıkta kaldılar. Hem de Avustralyanın korkunç karanlığı. Büyük kuşlar hayvan leşlerinin başında gürültüyle döğüşüyorlar, gizli baykuşlar tüyler örpertici bir tempo tutuyorlardı.

Yalnız olsaydı hiç aldırmazdı. Medeniyetten uzak bu ıssız yerleri severdi, çünkü orada doğmuş ve orada büyümüştü. Çok kereler amcası ve Joe Grange işte iken o yalnız başına Uzun bataklığı, yâni Sarı Körfez den Warrambidgce ye kadar gidip gelmişti. Fakat Smithers gibi bir adamla yalnız kalmak ilk defa başına geliyordu. İçinde bir korku vardı.

Zaten daha öyle yemeği için mola verdikleri zaman bile Smithers i arabasına alıp Sarı Körfeze götürmeği teklif ettiğine pişman olmuştu. O zaman Smithers büyücek bir şişenin muhteniyatını içtikten sonra adam

Karanlıkta ağır bir cisim yaralı haydutun üzerine çullandı. Ayın gümüş ışığında kelepçeler parladı ve bir saniye sonra Jackaroo kıskıvrak yakalanmıştı.

akıllı lâübalileşmişti. Hatta Nada Smithersin arabasının şehirde bir iki günlük tamire mühtaç olduğunun hakikatinden bile şüpheleniyordu. Şişman adamın çipil çipil gözleri mütemadiyen Nadanın çocuk vücudunun üstünde geziniyordu. Fakat her şeye rağmen bu adama karşı nezaketini muhafazaya çalışıyordu çünkü amcasına Sarı Körfezdeki tarla için mükemmel bir fiyet teklif etmişti. Bu, küçük aileleri için çok mühim bir şeydi. Zaten o tarladan bir ekmek parasından başka bir şey çıkaramıyorlardı.

Şimdi artık bu koca vücutlu vahşî adamın gözlerindeki ifadeyi tamamiyle anlıyordu. Ah şimdi nişanlısı Joe orada olsaydı.

Smithers müstehzi bir tavurla: "E, şimdi ne yapacağız?" diye tekrar etti.

"Yürümeye mecburuz, ben Ted le Bobby yi çözer salıveririm. Ted gerçi arabayı çekemezse de yürür zannederim. Zaten yedi kilometro kadar bir şey kaldı."

Dizginleri bıraktı ve dediğini yapmağa davrandı, fakat Smithers kolundan tutarak mani oldu. Daha ziyade yanaştı. Bir elini kızın omuzuna koyarak:

"Acelemiz ne yavrum?" dedi.

Nada çevik bir hareketle sıçrayıp kurtuldu:

"Bütün gece burada oturamayız ya!"

"Neden? pek âlâ otururuz.

Onun konyak kokulu nefesinin sıcaklığını yanağında hissetti, "Sen o yarım akıllı serseri ile ömrünü geçirecek kız mısın. Sen "Adelaide" da yahut "Melbourne" yaşamağa lâyıksın, böyle çirkefte değil!"

"Brak beni" diye bağırdı. Fakat Smithersin kuvvetli kolları ayrılacak gibi değildi. Tabiîdir ki hapisanede geçirilen bir kaç sene adele yapar. Nada tuzağa düşmüş bir yaban kedisi gibi çırpınıyor, fakat o hem sırıtıyor hem de mütemadiyen kaba komplimanlar yapıyordu.

Nada: "Bırak beni canavar!" diye bağırdı ve gözlerinden yaşlar boşandı.

II

Atlı, bir hayalet gibi, atının nallarında kıvılcımlar saçarak ilerliyordu. Yolunun üzerinde tavşanlar iki tarafa kaçıştılar. Bataklığın kenarında uluyan vahşî köpek sükûtu ihlâl edenin ne olduğunu anlamak için kum tepelerinden birinin üstüne çıktı.

Aynı tepenin yanından geçerken suvari, heyecandan titreyerek atını karnı yere değecekmiş gibi sürdü. Canavar kokusu alan hayvan acı acı kişnedi.

Suvari atına gayret verdi: "Ne var? korkdun mu? Artık sarı köpeklere metelik vermiyecek kadar seni buralara alıştın zannediyordum. Sus oğlum, sus, ben duymıyorum mu zannediyorsun?" Kuvvetli bir elin nüvazişi hayvanın heyecanını büsbütün defetti. Kurchiston tepelerinin üstünde iken uzakta, yılan gibi kıvranan yolun üstünde bir arabanın iki fenerinin ziyası gözüne ilişmişti. Şimdi göremiyordu. Arabacının böyle geç vakitte öyle bir yerde durmasını gayrı tabiî buluyordu.

Şimdi onları tekrar gördü; iğne ucu gibi iki küçük nokta. Dizleriyle hayvanın karnını sıkarak kumdan bir şelâle gibi tepeden aşağı indi. Bir dakika sonra yolun üstünde idi. Vahşî hayvan geldiği yere dönerek ulumaya devam etti.

Suvari, kızın feryadını işittiği zaman arabadan birkaç yüz metro uzakta idi. Derhal eğerin üstünde eğildi ve bir eliyle hayvanın sağrısına vurdu. Bu işareti anlıyan at derhal fırladı. Bir az sonra Smithers in dikkatle kurduğu aşk sahnesi bozulmuştu.

Kız soluyarak kendini kurtardı. Göğsü şiddetle kalkıp iniyordu. Yeni gelen, geniş şapkasının altında parlayan gözleriyle onları süzerek: "Merhaba!" dedi. Mehtap derin çizgili, kaba fakat hiç te çirkin olmıyan bir çehre aksettirdi.

Adam akıllı hiddetlenen Smithers, "Ne istiyorsun?" diye homurdandı. Atlı vaziyeti anlamış gibi gülümsedi. Smithers onun geç vakta kalmış bir avcı olduğuna hükmediyordu. Tebessüm etmesine büsbütün içerledi.

"Kimsin sen?" diye sordu, "Bütün gece orada durup bize bakacak değilsin ya."

"Birisinin bağırdığını işitir gibi oldum" diye cevap verdi, "belki de yanılmışımdır."

Nada hıçkırarak atıldı: Hayır yanılmadınız. Ben bağırdım, ben..."

Cümlesini bitiremedi çünkü amcasının vaziyeti hatırına geldi.

Suvari kızın beyaz yanaklarına düşen yaş damlalarını gördü, büyük gözlerdeki korku ve nefreti sezdi. Kendi kurşunî gözlerinde bir nefret şûlesi parladı.

Sükûnetle: "Canını mı sıkıyordu bu herif?" diye sordu.

Smithers derhal atıldı: "Sen ne karışıyorsun? Daha burada duracak mısın? Yoksa..."

Yabancı, alçak bir sesle: "İn aşağı!" diye mırıldandı ve davetine icabeti beklemeden ip gibi kamçısını bir vuruşta şişman adamın boğazına doladı ve hızla çekince Smithers bohça gibi arabanın yanına yuvarlandı. Derhal köpürerek ayağa kalktı fakat bir rövelver namlusiyle karşılaştı: "Kımıldama". Smithers bu kelimenin çoktan aşınasıydi. Bu her dediğini yapmaya hazır bir adamın sesidi.

Uzun boylu suvari sordu: "Şimdi söyle bakalım ne oldu küçük. Sen Baba Fergusonun yiğenisin değil mi?"

Nada "Evet" makamında başını salladı ve geçenleri anlatmaya basladı. Bir kaç kilometro geride Smithers atlardan birinin topalladığına dikkat etmiş ve inip muayene etmişti. Bir az sonra Ted yürüyemiyecek kadar fena topallamıya başlamıştı.

"Bu mu?" yabancı ayağını atının boynundan aşırarak yere atladı. Korkunun ne olduğunu bilmeyen bir adamın endişesizliği ile biraz ilerde hiddetten soluyan adamın mevcudiyetini unutmuş gibiydi. Köhne tabancasını kemerine sokarak topallıyan atı muayeneye koyuldu.

Biraz sonra ayağa kalktı. Yüzü hiddetten gerilmişti. Smitherse yaklaşarak: "Ceplerini boşalt bakayım!" diye emretti.

"Niçin?"

Cevap makamına kamçı meydana çıktı. Bu sefer şişman adamın ayaklarına dolaşarak yere yuvarladı. Bir gürültü takip etti, küfürler, yumruklar ve nehayet Smithersin boğuk sesi: "Peki, peki boşaltayım. Aman yapma, kolumu kıracaksın!" Bir dakika sükût sonra yabancının sesi: "Demek bununla yaptın ha? Bir atı bile bile topal yapmak. Kalk canavar!" Pat! Küt! Smithers mükemmel bir dayak yiyordu. Nada, korkmasına rağmen memnun oluyordu, çünkü eğer Smithers bile bile Tedi sakatlamışsa daha fenasına bile lâyıktı.

Atın yarasına bakmak için yere atladığı zaman Smithersin yalvarmasını işitti. Şişman bacaklarının bütün kuvvetiyle yokuştan aşağı koşuyor, yabancı da korkunç kamçısiyle arkasından kovalıyordu. Nehayet yolun dönemecinde kayboldular.

Tedin insan eli tarafından açıldığı aşikâr olan yarasını görünce ağlamaktan kendini alamadı. Smithers atın ayağına bakmak için yere indiği zaman zavallı hayvanın nasıl inlediğini hatırladı. Yaralı hayvanın başını

kucağına alarak okşadı. Yabancı avdet ettiği zaman atların ikisini de çözülmüş buldu.

Uzun boylu, minare gibi, tepeden bakarak kızın yanına geldi; Nada başını kaldırdı. Onun tebessümünden kuvvet alıyordu.

Yabancı, bataklığı gösterek: "Bu adam kimdir?" diye sordu. Nada, Sarı Körfezdeki tarla için 20,000 lira vereceğini de unutmıyarak, Smithersin hüviyyetini anlattı.

Atlı ıslık çalarak! "20,000 lira iyi para!" dedi.

O, başını sallayarak: "Siz tarlayı biliyor musunuz?" diye sordu, "Tabiî bilirsiniz, beni tanıdınız ya. Ama ben sizi hiç görmedim zannedersem. Evvelâ sizi yabancı zannetmiştim."

Yabancının hüvviyetinden bahsedilişine canı sıkılır gibi oldu. Yavaşça: "Buralarda yaşarım," dedi ve derhal mevzuu değiştirdi, "Joe nasıl döneceksin? Bütün yolu yürüyemezsin, şu ata mı bineceksin?"

Nada, "E ğere alışık diğildir," diye cevap verdi, yürümek birşey diğil ama, (bataklığı göstererek), ötekinin arkamdan yetişemiyeceğini bilsem..."

Atlı, kızın uzun kirpiklerinin arkasında korkunun belirdiğini gördü.

"Hakkın var", dedi, "ben seni eve kadar götürürüm."

Nada atları serbest bıraktı. Bobby önde, Ted topallıyarak arkada, ovaya doğru gittiler.

"Yâni sizin atınızamı bineyim demek istiyorsunuz?"

Yabancı güldü.

"Sen Billinin üstünde iki adım gidemezsin."

Nadanın hissiyatı rencide edilmişti.

"Nereden biliyorsunuz. Beni o sizin bildiğiniz şehirde büyümüş hanımablalardan mı zannediyorsunuz?"

Suvari derhal tavrını değiştirdi.

"Yok, yâni binemezsin demiyorum. Yanlız Billi kimseyi bindirmez."

Muhatabını süzdü, bu küçük vücuttaki tenasübe hayran oldu.

"Sen eğerin önune oturursun? ben üstünde olduktan sonra Billi aldırmaz, zaten senin ağırlığın nedir ki?"

Yabancı Nadayı eğerin önüne bindirdi. Billi derhal ileri fırlayınca kız suvariye sarıldı ve muvazenesini bulunca vaziyetini okadar rahat hissetti ki halâskârının ismini sormak bile aklından geçmedi. Yalnız arada bir göz uciyle refikini süzmeği kâfi gördü. Nişanlısı Joenin de onun kadar mükemmel bir erkek olmasını nekadar isterdi.

Sonra düşündü ki Joe hakîkaten kıymetli, ve zaten tanıdığı yegâne delikanlıdır. Eğerin önünde oturmanın nekadar rahat olduğuna hayret etti, ve... yavaş yavaş uykuya daldı.

Atlı önündeki küçük vücudun yana doğru kaydığını hissetti, bir kolunu kızın arkasından dolaştırıp düşmesine mani oldu. O, yorulmuş bir çocuk gibi hâmisine yaslanmış, küçük dudakları ayrılmış, karışık saçları eski ceketin düğmelerine dolaşıyordu.

Yabancının bir az evvel cehennem taşı gibi parlıyan gözleri kucağındaki çocuğa baktıkça şefkatle doluyordu; sonra gözlerini uzaklara çevirdi, unutmağa çalıştığı mazisini görüyormuş gibi derin nazarlarla ovayı süzdü.

Yavaş yavaş şarkı söylüyordu; yirmi sene evvel İngilterede kibar ailelerin kabul salonlarında meşhur olan bir şarkı. Fakat bu şarkının kelimelerini çok güzel talaffuz ediyordu, sanki biraz evvel kullandığı dağlı şivesi hep yampacık idi.

Sarı Körfezde tarlanın kapısına gelince dizginleri çekti; Nada hayretle uyandı.

"A, uyumuşum!" Yabancı kızın hayretine gülümsedi. Nada bir bakışta etraftaki ağaçları tanıdı.

"Eve gelmişiz." Attan atladı, "kapıyı açayım siz de gelip amcamla yengemi görürsünüz. Bana yaptığınız iyiliği hiç unutamıyacağım."

Adam başını salladı, "Çok naziksin ama gitmeliyim," uykudan uyanır gibi titredi; dizginleri kasarak, "gitmeğe mecburum," dedi. Nada şaşkın şaşkın bakınıyordu.

Yabancı ilâve etti: "Aklında olsun, bir daha o şişman adamı gibi köpeklerle bataklığı geçmeğe kalkma. Sen herkese emniyet edilmeyecek kadar güzelsin, küçük hanım."

Nada, geçirdiği korkuya şimdi gülerek: "Bir daha? dünyada:" dedi, "Daha iyisi Jackaroo ile gezmeğe çıkarım."

Suvari gülümsedi. Sonra üzengilerin üstünde doğrularak yanındaki çınar ağacından yapraklı bir dal koparararak Nadanın ayaklarının dibine attı: Bu, meşhur orman haydudu Jackaroo (Cakaru) nun kendini tanıtmak istediği zaman verdiği işaretti. Sonra şapkasını çıkararak selâm verdi. Sert fakat mütenasip çehresi meydana çıktı. Nada hayretten donakalmıştı. Jackaroo atını mahmuzladı ve sisli bataklığa doğru uçtu. Nadanın kalbi ormanın haydudunun atının ayak seslerinden daha hızlı atıyordu.

Demek ki kendisini Jackarooya, bu fena şöhretli orman haydduduna teslim etmişti. Öyle bir haydut ki her vatandaşın görür görmez vurmaya salâhiyeti vardı.

III

Mr. James Smithers, kâhya, kumarcı, sabık inci kaçakcısı, ve kürek mahkûmu, ve ezelden beri mel'un bir adam, bataklığın kenarına oturmuş bacaklarını oğuşturuyor ve güneşin doğmasını bekliyordu. Hem kamçı darbalarının acısından hem de belirmeye başlıyan sislerin secinliğinden titriyordu. Arada bir, kısmı âzamisi aşağı tabakada geçen hayatında öğrenebildiği, bütün küfürleri tekrar ediyordu.

Araba bir kaç adım ötede metrûk duruyordu. Cebini boşalttığı yerleri karış karış aramıştı fakat faidesiz. Çakısını, cigaralarını, kibritini, mendilini, kâğıtlarını, hepsini bulmuştu. Kibriti bulunca hepsini teker teker yakarak tekrar aradı, fakat faidesiz. Aradığı küçük paket meydanda yoktu.

( Devamı 78 inci sahifede )

*Lindberg'in Amerikadan Parise gelişi*

# Son üç Sene Zarfında

Lindbergh Fransaya uçtuğu zaman Fransa hariciye nazırı Mr. Briand ile musafaha ederken, Lindbergh'in *Spirit of Saint-Louis* ismindeki tayyaresi ve Paris civarında Lindbergh'i bekleyen halk.

BUNDAN üç sene evvel Lindbergh, New York'tan Parise otuz üç buçuk saatta uçtuğu zamanki tezahürat her kesin hatırındadır. Bu, tayyarecilikte fevkalâde mühim bir hadise idi. Fakat Bahrımuhiti Atlâsî ruzgârları hemen muntazam surette garptan esdiği için aksi istikamette, yani Evropadan Amerikaya uçmak bundan çok daha müşkil ve tehlikeli bir teşebbüs olacaktı. Hatta o zaman böyle uçuşa elverişli tayyare mevcut değildi. İlk tecrübeler hep felâketle neticelendi. Nihayet geçenlerde iki Fransız, Dieudonné Coste ile Maurice Bellonte, otuz yedi buçuk saatta Paristen New Yorka uçmaya muvaffak oldular.

Amerikada gördükleri istikbal Lindbergh'in Fransaya gelişini hatırlatacak mahiyette idi. Tabiîdir ki bu cesur Fransızları karşılayanların birincisi Lindbergh oldu.

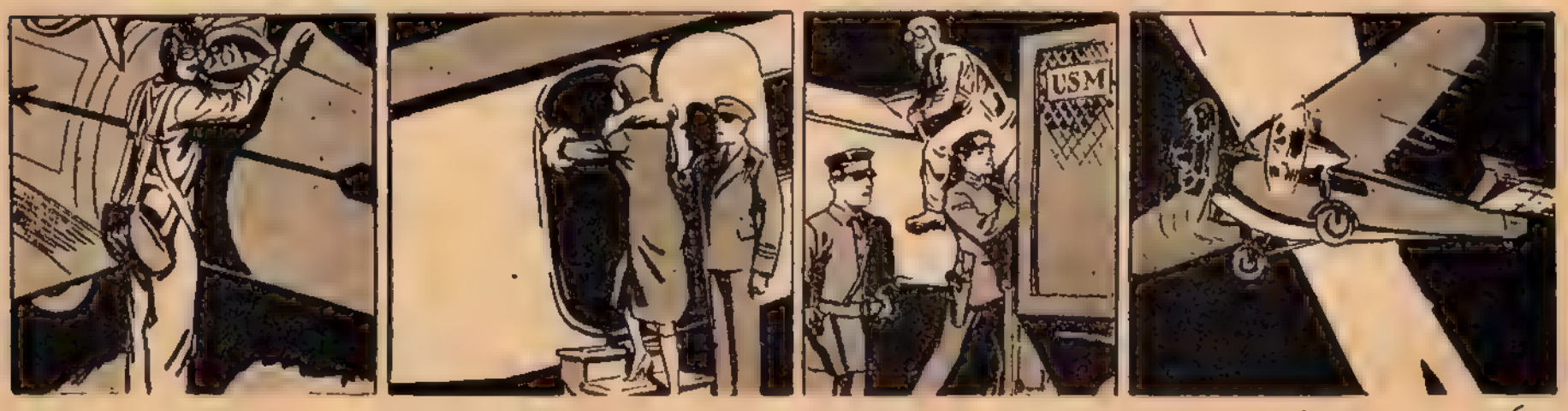

1930
*Coste ve Bellonte nin Paristen Amerikaya uçuşu.*

# Tayyarecilikte Terakkî

New Yor cıvarında Fransız tayyarecilerini bekleyen halk, Coste ile Bellonte'ın râkip oldukları tayyare ve Dieudonné Coste (sağda) ile Maurice Bellonte New York'a inerlerken.

Halkın coşkunluğu, ayni üç sene evvelki gibi tehtikeli bir hal kesbetti. Gazeliciler ile fotografçılar bile kalabalık arasından güç yol açabiliyorlardı. Seyircilerden biri hatıra olsun diye tayarenin bir parçasını koparmaya uğraşırken başka bir seyirci onu bir yumrukla yere serdi. Vak'anın kahramanları ezilmekten kurtulmak için bir hangarın damına iltica ettiler.

Nihayet iki fedaî başlarına tayyareci mığferi giyerek halkın dikkatini bir tarafa tevcih ederlerken hakikî tayyareciler başka taraftan kaçtılar.

Bu büyük muvaffakıyet tayyarecilik fenninde üç sene zarfında vuku bulan azim terekkiyi parlak surette isbat etmektedir.

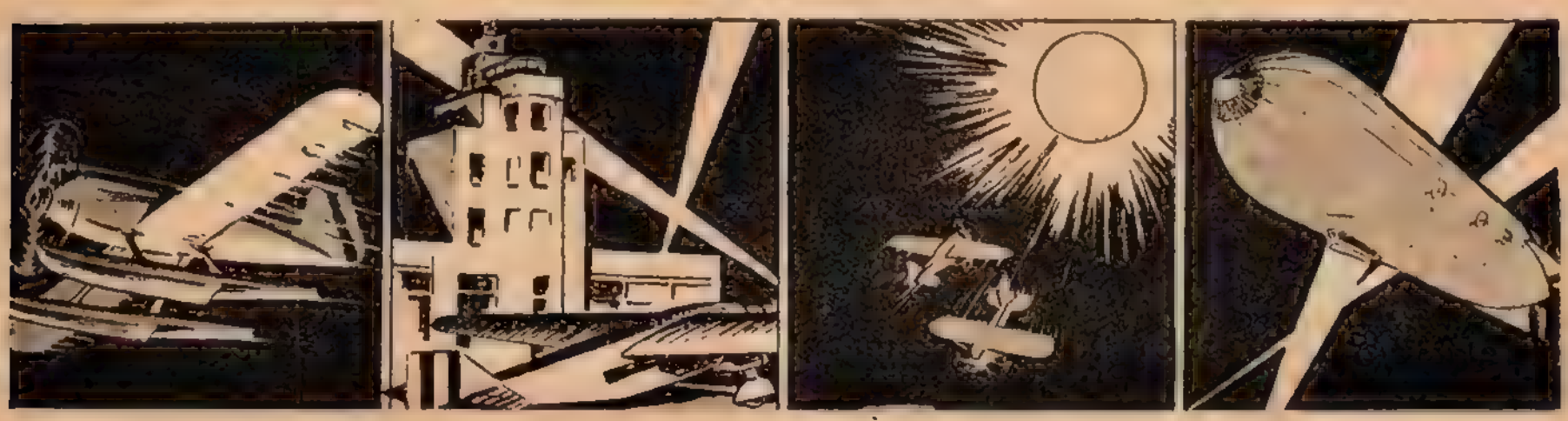

EKREM REŞİT BEY

**Tenkit :**

# Bir Türkün Fransızca Romanı

YENİ istidatları lanse etmekle mâruf N. R. F. neşriyatının « Les Livres du Jour - Günün kitapları» koleksiyonunda çıkan» Désorientée-Yolunu şaşırmış kadın» isimli romanın üzerinde Ekrem Reşit imzasını görünce göğsümüz sevinç ve iftiharla kabardı. Nihayet bir türkün edebî eseri mâruf bir kitaphane tarafından Fransada neşredilmek şerefine mazhar oluyordu. Bahusus ki bu eser türkçeden tercüme değil, doğrudan doğruya fransızca yazılmıştı.

Ekrem Reşit bey konservatuvar muallimlerinden bestekâr Cemal Reşit beyin kardeşidir. Cemal Reşit bey de birkaç sene evvel Paris'te türk musikisini alkışlatmakla vatanına büyük bir hizmet etmişti.

Musiki ve Edebiyat iki kardeşi tuttuğ bu iki güzel yolda daha çok muvaffakiyetler temenni ederiz.

Ekrem Reşit beyin romanını geçen sene ilân edileliden beri büyük bir sabırsızlık ve merakla bekliordum. Kimbilir belki de, diyordum, bu türk edebiyatının görmediği bir şaheserdir.

Eserin intişarını haber alınca derhal aldım ve elimden bırakmadan sonuna kadar okudum.

İki yüz sahifeye iri harflerle sığdırılmış kısa bir roman. Romanı bitirdiğim zaman biraz inkisarı hayale düştüğümü saklıyamıyacağım. Bu belki de hayalimde, beklediğim eseri fazla büyütmüş olmamdan ileri geliyordu.

Romanın kısa bi hülêsasını yapayım: Nuri, yüksek tahsil görmüş bir İstanbul çocuğu, banka müdür muavinliğiyle gittiği Anadolu kasabasında Emine isminde yerli bir kızı beğeniyor ve onunla evleniyor. Emine mütaassıp ve cahil bir aile arasında yetişmiş, tahsilsiz, görgüsüz, saf ve hatta biraz zekâdan mahrum bir kızdı. Nuri evlendiklerinden bir müddet sonra onu İstanbula getirince Emine tanımadığı bu muhiti fena halde yadırgayor. Kocası dost ve arkadaşlarına karşı mahçup düşmemek için Emineyi asrî kadınlar gibi giyinmeye, konuşmaya, yaşamaya alıştırmak istiyor. Emine, ailesinden aldığı terbiye iktizası evvelâ istemiyerek ve sırf kocasına itaat etmek için girdiği bu asrîliğe çabuk alışıyor. Arasıra maziyi hatırlayarak vicdan azabı duymasına rağmen o artık eski Emine değildir. Asrîlik prensiplerini yanlış tefsir ve asrî kadının bütün ahlâk kayıtlarından azade olduğunu zanneden Emine artık yanlış bir yola sapmıştır.

Tez itibariyle fena değil, Görgüsüzlüğün sukuta sürüklediğini her gün görüyoruz.

Yalnız bu romanda bizi hayrette düşüren nokta bu sukutun başdöndürücü sür'atıdır. Sonra romanın en mühim kahramanı Emine bile bize iyice tetkîk edilmiş bir tip gibi görünmüyor. Genç ve kibar kocasına karşı soğuk ve hissiz olan bu kadın nasıl oluyor da sokakta ilk rastgeldiği erkeğe kendini verecek kadar senirlerinin esiri oluyor. Sonra Nuri, Refik, bunlar ne kadar, ne kadar, sinema hayaletleri. Kitabı kapadığımız zaman içinde bahsedilen bir kaç kişiden hiç birini tanımış olmuyoruz.

Ve sonra bir Türkün Türkiyeyi görmek için Pierre Lotinin tahrif edici adesesini kullanmaya lüzum görmiyeceğini zannededik.

Ekrem Reşit bey de bir romancı kabilyeti var. Selis ve sürükleyici bir üslupla yazıyor. Yalnız şahslarını daha iyi tetkîk etmesi, eserlerinde tahlile daha fazla yer vermesi lâzım.

Barbarus Hayrettin in hayatıyla beraber beş yeni eser hazırladığı haber verilen velût muharririn yeni eserlerini çok daha olgun bulacağımızı ümit ediyoruz.

M. R.

# Geçmiş Zaman olur ki Hayali Cihan değer!

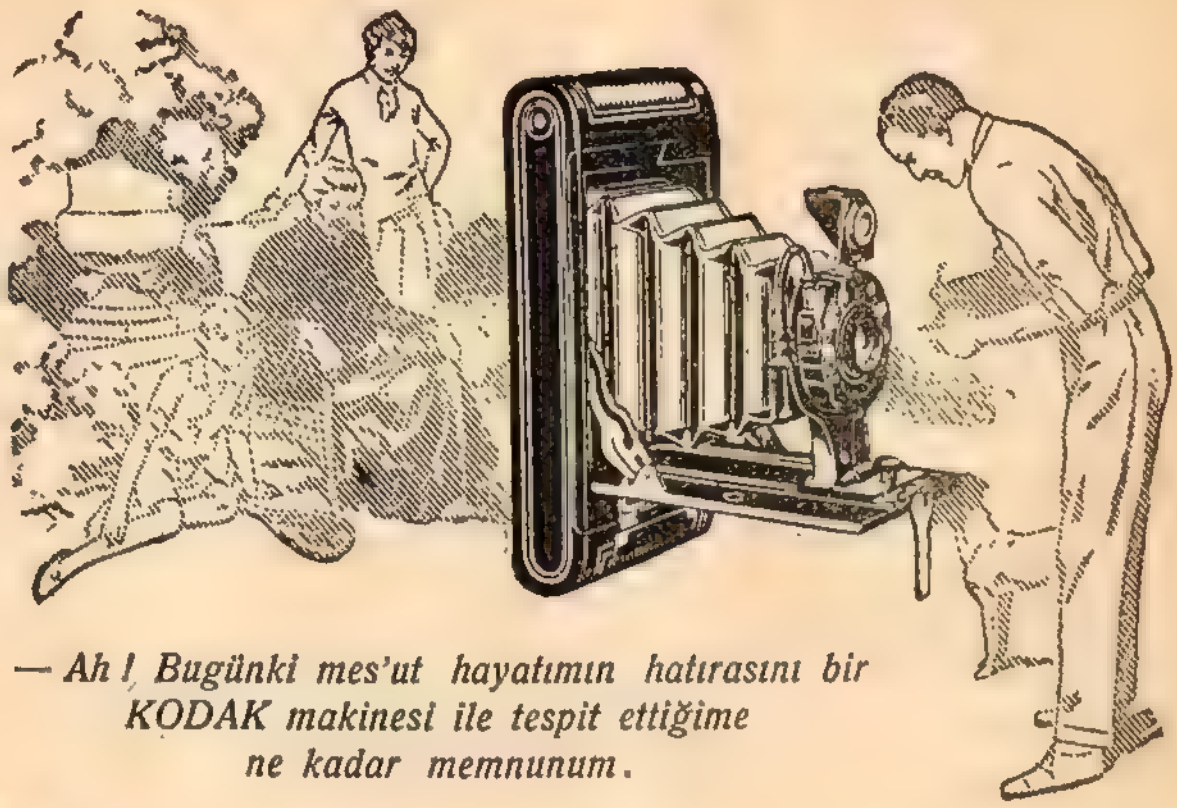

*— Ah! Bugünki mes'ut hayatımın hatırasını bir KODAK makinesi ile tespit ettiğime ne kadar memnunum.*

**Bu cihan değen hayal «Kodak» sayesinde daima canlı bir hakîkat olarak yaşayabilir**

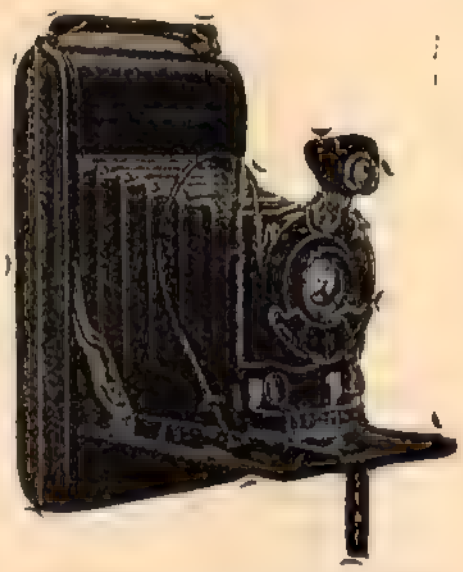

Kullanılması çok kolay Pocket Kodak makinesi

*Makineler içinde en şanlısıdır "Kodak",*
*Dünyanın her yerine saldı bugün dal budak.*

*Resmi aslından güzel olur kâat üstüne,*
*Hemde gayet süratlı, bir lâhzada şıppadak,*

*Bu tâtil mevsiminde "Kodak" tır hiç şüphesiz;*
*Her babanın oğluna adayacağı adak!*

Sekiz yaşındaki bir çocuğun bile kullanabileceği en son sistem Brownie Kodak makinesi

Bugün, büyük küçük hepimizin yaşadığımız haya yarın bir **mazi** olacak. Biz bu mazide gördüğümüz tatlı hatıraları sadece hayalimizde canlandıracağız. Ve içimizi çekerek:— Ah! diyeceğiz, keşke... keşke vakît, fırsat bulsa idik te bugün **mazi** olan bu hayali bir fotograf makinesinde tespit etse idik!

**Üzülmeyin!** Eğer yarın da bugün gibi nadim olmak istemezseniz hemen evinize bir **Kodak** fotograf makinesi alınız.

**Kodak,** aile saadetini yaratan ve neş'eli günlerinizin mes'ut hatıralarını yaşatan en son fen harikasıdır.

**Düşünmeyin!** Bir dâvete, bir eğlenceye elinizde **Kodak** la gittiğiniz zaman her kes etrafınızı nasıl bir sevinç alakası ile sarar. Bu sevinçten sizde uzak kalmayın.

KODAK

**Fotoğraf** makinesi gayet basit ve öğrenilmesi bir kaç dakîkada kabil, kolay bir şeydir.

Sekiz yaşındaki çocuktan seksen yaşındaki ihtiyarlara kadar her kes kullanabilir. Kodak makineleri her keseye uygundur.

# Müthiş bir İnfilak

21 Teşrinievel Salı günü sabahın saat 7,50 inde Ekslaşapelin Alsdorf nam mahallindeki kömür mâden ocaklarında müthiş bir infilâk husule gelerek civarda büyük felâketler ve facialara sebep oldu. Yukardaki resim bu felaket esnasında maden ocaklarında kalan ameleyi gösteriyor

# Karnımız açtır!

# Yem vermenizi rica ederız!

Çocuklar! kuşları koruyun; onları besleyin, zira onlar kâinatın hemen en güzel mahlûkatıdır; sonra ortalığın şenliğidir. Şarkılarını hepimiz severiz. Fazla mahsul yetiştirmeğe yardım ederler. Kuşlar memleketin servetidir. Kuşları koruyana yardım edin!

İSTANBUL HİMAYEİ HAYVANAT CEMİYETİ

# Başka Memleketlerde olanlar

Mahkemelerin yaz tatilinden dönüşü İngilterede ananevi merasim yapılır

SAĞDA :

Belçika Kıralı ve Kıraliçesi Milli mesai sergisinin resmi küşadını yaptı. Resimde Kıral ve Kıraliçeyi sinema standı önünde görüyoruz

Fas Valisi hoşamedi nutkunu okuyor

SOLDA :

Fransa Re'si Cumhuru Fas seyahatinde Fas Erkânı arasında

Fas Sultanı Fransız Reisi Cumhurunu karşılamıya gelirken

Fas suvarileri Cumhur Reisinin önünde Resmi Geçit yapıyorlar

Brezilya ihtilalinden sonra, Reisi Cumhur arkadaşları arasında

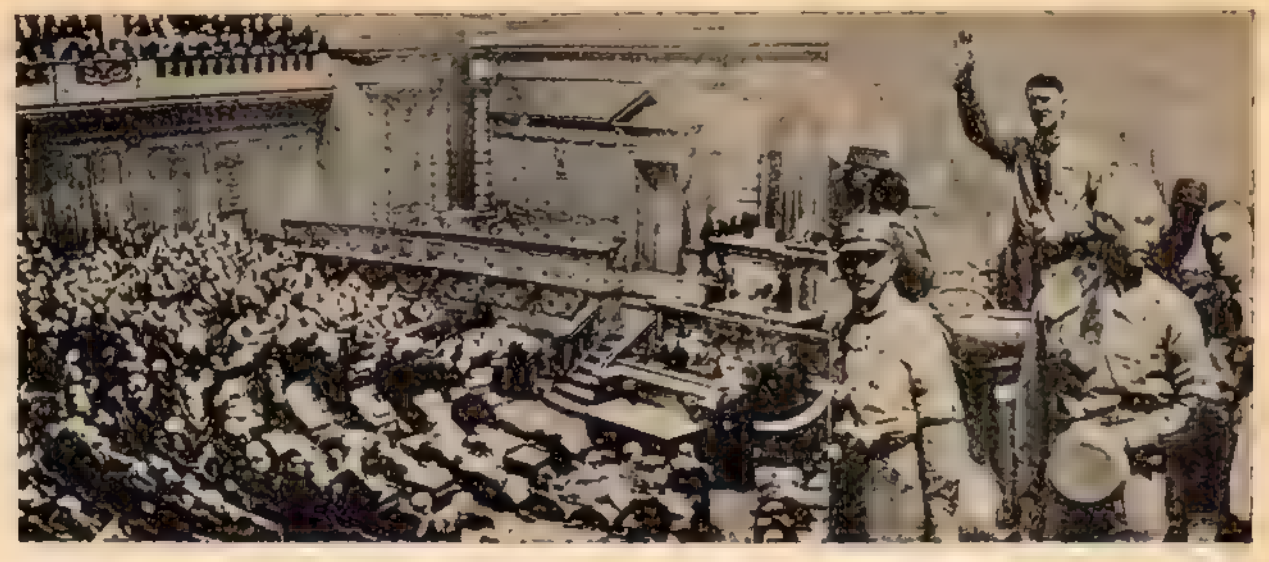

Alamanyada son günlerde yeni bir siyasi ceryan alan (Hitler) partisi propaganda yaparken ve Alaman parlamentosu ictima halinde

Kıral Fuadın senei devriyesi münasibetiyle Mısırda yapılan gece şenliklerinden bir manzara

Büyük bir ihtişamla taç giyen yeni Habeş İmparatoru Ras Tafari

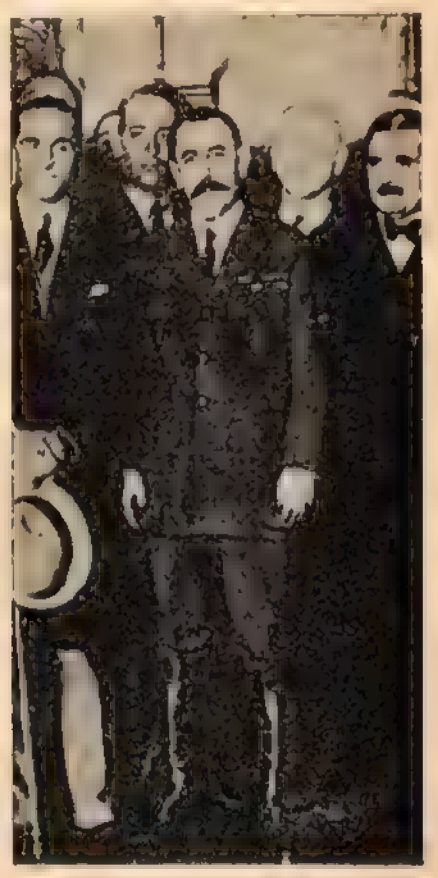

Arjantinde darbei Hükumetten sonra yeni Reisi Cumhur dostları arasında

İtalya Kıralının kızı ile Bulgar Kıralının düyünü intibaından

Meşhur İngiliz muharriri Bernar Sav kendi yazdığı sesli bir film senaryosunun provasında

# Bebeğin İdmanı

## Çocukların doğumdan iytibaren sevkî tabii ile yaptıkları haraketler esasına uygun ve adaleleri kuvetlendiren egzersisler.

*" PARENT'S MAGAZİN „ den*

ÇOCUK ne zaman egzersis yapmağa başlamalıdır? sualinin yegâne cevabı: «Doğduğu gün.» dür. Filvaki çocuk kendi haline terkedildiği takdirde daha o günden egzersislerine başlar.

Çocuğu hayatının ilk gününde tetkîk ediniz. Mesela banyosu yapılırken gerilip bağıracak, tepinecektir ki böylelikle kol ve bacaklarının uyuşukluğunu gidererek ciğerlerini de pek

1. Bir çocuk doğduğu günden itibare ayağa kalkmak hareketlerine başlar. Üç hafta nihayetinde nevzat bu hususta hayli tenevvü ihdas etmiştir.

2. Günden güne tekmeleri sertleşir ve gerilmeleri daha kuvvetli ve uzun olur.

3. Bu küçük adama kimse ayağını eline alacak kadar yaklaştırmağı öğretmemiştir. Bu marifet tamamen kendi muvaffakiyetidir.

muhtac olduğu hava ile dolduracaktı.

Günde bir kaç defa, bebek, üstüne bir minder konulmuş kir masa üzerinde kendi egzersislerini tatbîkte serbest brakılmalıdır. Bunlar kaydedilse çok meraklı hallere tesadüf edilir. Tekmeleri sertleşerek, gerinmeleri gittikçe daha şiddetli ve sürekli olmağa başlar. Yumrukları sım sıkı topcağızlar gibi sıkılır; adaleleri gerilmiş bir halde muhtelif istikametlere doğru uzanan kollar tamamiyle gevşek bir halde geri döner. Yeni bir egzersize başladığının her defasında karnı gerilip göğsü kalkar. Yüzü koyun çevirildiği zaman da arka üstü yattığı zamanki gibi adalâtını gerip koyuveren yeni bir takım egzersislere başlar.

Parmaklarınız öne teveccüh etmek üzere ellerinizi bebeğin kolları altından geçiriniz; vücudunun tekmil agırlığını ellerinize tahmil ederek bebeği ayakta tutunuz. Hemen gayet tabii adımlarla yürümeğe başladığını görürsünüz. Bu tecrübeyi bir haftalık bebeklere tatbîk eden muharrir henüz menfi bir netice ile karşılaşmamıştır. Tabiatiyle, ağırlığın kat'iyen çocuğun ayaklarına binmemesine âzamî dîkkat edilmek lâzımdır. Yalnız ayakların masaya vazına müsait olacak kadar tazyik kâfidir. Mini mini ayakları sıra ile zeminden kaldırıp öne doğru uzatabilmesi için ellerinizle bebeğin sikletini idare ediniz. En ufak bebek bile bu egzersizden son derece hoşlanır ve yürümeğe uğraşır.

Belkemiği ve ense adalâtı müsaade eder etmez bebek hemen oturmağa calışacaktır. Bu adalât da vücut ile beraber kalkmasını têmin edecek derecede kuvvetlenmedikçe otürma vaziyetine getirmek için kendisine yardım edilmemelidir. Bilahara anne, bebeğin kendi parmaklarına tutunarak kalkmasına müsaade edebilir. Başın arkaya meyli halinde hemen bu egzersize

4. Bebeğin her günkü harekâtı kaydedilse bir kaç ay içinde saşılacak kadar çoğaldığı görülür.

5. Bu amatör atlet atiyi derpiş ederek şimdiden yumruklarını hazırlayor.

6. Bebek arka üstü yatmaktan bıkmış görünürse onu yüzü koyun çeviriniz.

7. Yüz üstü yatarken bebek yeni bir takım hareketler icat ederek adelâtını şiddetle çalıştıracaktır.

nihayet vermeli ve çocuğun daha kuvvetlenmesini beklemelidir.

Bir defter ve kalem tedarik ederek ilk gününden itibaren bebeğin hareketlerini kaydetseniz bunların tenevvüü sizi hayrete düşürür. Her gün hepsini birden yapmaz. İlk ay nihayetinde her gün tertibatının değiştiğini göreceksiniz. Bâzı günler hiç egzersiz yapmadıgı halde bâzı günler yeni hareketler ilave edecektir. Her halde yaptığı şeylerin hepsinde kuvvetinin tedrici artmasını görecksiniz.

ANNE çocuğun ayağını tutup evelce tatbik ettiği hareketlerden birine başladığı takdirde bebeğin hemen o hareketi ikmal ve kendiliğinden bir kaç defa devam ettiği görülür. Bebek büyüyüp kuvveti arttıkça annesi tarafından hareketlerine hafif bir mukavemet gösterilmelidir. Yorulan çocuk hemen ağlamağa ve egzersislere devama imkân brakmıyacak surette vücudunu germeğe başlayacaktır ki zeki bir anne için bu idmanın kifayetini bildiren en bariz delildir.

Münasip egzersizler dinç ve kavi bedenlerin inkişafında en büyük âmillerdir.

Nevzadın yaptığı her hareket tabii bir idmandır. Mâkul bir surette giydirilmiş bir bebek beşiğinde yatarken adalâtını bütün kabiliyetile çalıştıracak tabii hareketlerde bulunacaktır.

En fahiş hatalardan biri bebeği, harekâtına mani'olacak surette sım sıkı sarıp sarmalamak âdetidir. Bezin gömlek eteğine iğnelenmesi göğdeyi öne doğru eğerek göğsün yassılmasına ve kaburgaların tazyîk altında kalmalarına sebep olur. Bazan kısa çoraplar iyice yukarıya çekilerek beze iliştirilir ki bacakları istediği gibi gerip uzatamayan zavallı yavrucuk için âciz ve rahatsız arka üstü yatmaktan başka yapacak bir şey kalmaz. Annelerin bu suretle yavrularına neden mani' oldukları anlaşılmaz bir şeydir.

ÇOCUĞUN beşiği de mühimdir. Bu mevzu üzerine söylenip yazılan bunca şeylere rağmen hâla hamak gibi şilte ve yataklarda yatırılan bebeklere tesadüf edilmesi şayanı hayrettir. *Her beşik çocuğun ağırlığı ile gevşeyip*

*sarkmayacak metanette somye üstüne konmuş oldukça katı bir şilteyi ihtiva etmelidir.*

Bebek kendi kendine oturmağa muktedir olduğu andan iytibaren büsbütün yeni bir takım hareketlere başlar. Ayaklarına ve ya civarında brakılmış bir oyuncağa irişmek için eğilir, önünde ve ya başı ucunda tutulan şeylere uzanır. Yorulduğu zaman arkaya doğru atılarak yatıp dinlenir. Dinlendikten sonra evelce, yatar vaziyette yaptığı hareketleri tekrarlar. Oturmasına yardım eden adalât tamamiyle kuvvetlendikten sonra yuvarlanmak ve emeklemek teşebbüsleri başlar.

Emeklemek çocuğun bedeni neşvünümasında en mühim devrelerden biri olup bu vadideki emeklerinde teşvîk ve yardım görmelidir.

Muharrir çocuğunun hiç emeklemediğini beyan eden bir baba ile görüşmüştür. Bu zatin zevcesi emeklemenin çocuğa muzir olduğu kanaatini beslediğinden bebeği tavandan bir yay ile asılı ve bacaklar için iki deliği havi olan ve ayağı yere bastıkça icap eden vaziyete kalkıp inen sepet içinde brakmağı adet etmiş. Bacaklar tedricen kuvvetlendikçe mütemadiyen zıplamağa alışmış. On sekiz aya kadar bu hal devam etmiş ve nihayet annesi bebeğin sepetten çıkarıldığı zaman bir türlü yürümediğini ve hep hoplama hareketleri yaptığını ve öne doğru düştüğünü görerek hayrette kalmış. Halbuki bu çocuk tabiatiyle tedricen yürümeğe alıştırılmış olsaydı elbet daha erken yürüyecekti.

Çocuğu eğlendirmkle beraber tabii neşvünemasına mani' olan her türlü tertibat daima zararlıdır. Çocuğun oda içinde serbestçe emeklemesini têmin için kullanılan ve üstü pamuklu bezle örtülü bir kafes şeklini arzeden dar bölme elbet müraccahtır.

Adalât vücudun sikletine tahammül edecek bir hale gelmesi üzerine bu bölmenin kenarlarına tutunarak ayağa kalkacak ve adalât daha kuvvetlendikten sonra yine bölmeye tutunarak dolaşmağa başlayacaktır. Bu bölmelerin her çocuklu ev ve çocuğa mahsus müessesede yeri olmalıdır. Çocuk yürümeği öğrendikten sonra da bunun içinde düşmeden aşağı yukarı gezer. Hoşuna giden bâzı şeyler bölmenin köşelerine asılmak suretiyle bebeğin bir baştan öbür başa gitmesi vesilesi ihzar edilir. Bilahara adalât tamamen metanet kespedince bölme içinde atılacak bir topu kovalar. Bu eğzersis hakkile tatbik edilirse bebeğin adalâti kuvvetlenip yürüdüğü zaman kendisini güzelce taşıyacaktır.

Ahiren bir doktor tarafından, üç yaşındaki bir çocağun kendini doğru tutmak husûsundaki kusurlarının ne suretle tashih edilmesi ve bu hususta hangi egzersize müracaat edilmesi lâzımgeleceği hakkında istimzaç edilen sahibi makale üç yaşındaki bir çocukta bu gibi kusurlara tesadüf edilmemesi icap ettiği cevabını vermiştir. Zira harekât, libas, gıda ve istirahat cihetinden hakkiyle iytina edilmiş bir çocuğun bu yaşta hiç bir kusuru olmamalıdır.

Tarif ettiğimiz egzerşisler çocuk konuşup verilen tâlimatı anlayacak kadar büyüyünceğe kadar devam etmelidir. Çocuğun tabiî bir surette tatbîk ettiklerine mutabık olan bu hareketler günde bir kaç defayapılmalıdır.

Mesela:

1) Arka üstü yatarak annenin parmaklarına tutunup kalkmak.

2) Anne tarafından ayağın kaldırılmasına hafifçe mümanaat edildiği halde bacakları yerden kaldırmak,

3) Ayak annenin elinde olduğu ve hafif mukavemet edildiği halde dizi karnına kadar getirmek,

4) Top arkasından uzunca bir mesafeye emeklemek.

Bütün bu hareketler sabahlayin banyo zamanında ve yemekten evel, yahut şayet bebek yemeği müteakîp bir saat kadar yatırılmayorsa, yatağa girmezden evel yapılabilir. En münasip zaman uykudan uyandığı ve yemekten evelki vakîttir.

Her günkü güneş banyosu bebeğin sıhhatinde en büyük âmildir. En küçük bebekler bile bir kaç dakika olsun güneş ziyasına mâruz brakılabilirler. Güneş banyosunun müddeti ve vüçudu güneşe arz edilen kısımları tedricen arttırılmalı ve nihayet tekmil vücudun günde on ila yirmi dakika güneşte kalması têmin edilmelidir. Gözleri güneş şualarından muhafaza etmek için koyu renk camlı gözlükler mevcuttur.

# EL İŞLERİ

Bu ay karilerimize hem yeni hem de kolay ve gayet zarif bir şömenötablı yapmasını göstereceğiz. Başaklar resimde yapılışı tarif edilen diken iğnesi ile işlenir; ekin sapları biri birine müvazi iki sıra sarma iğne ile, buğdayın dikenleri ise düz oyulgama ile yapılır.

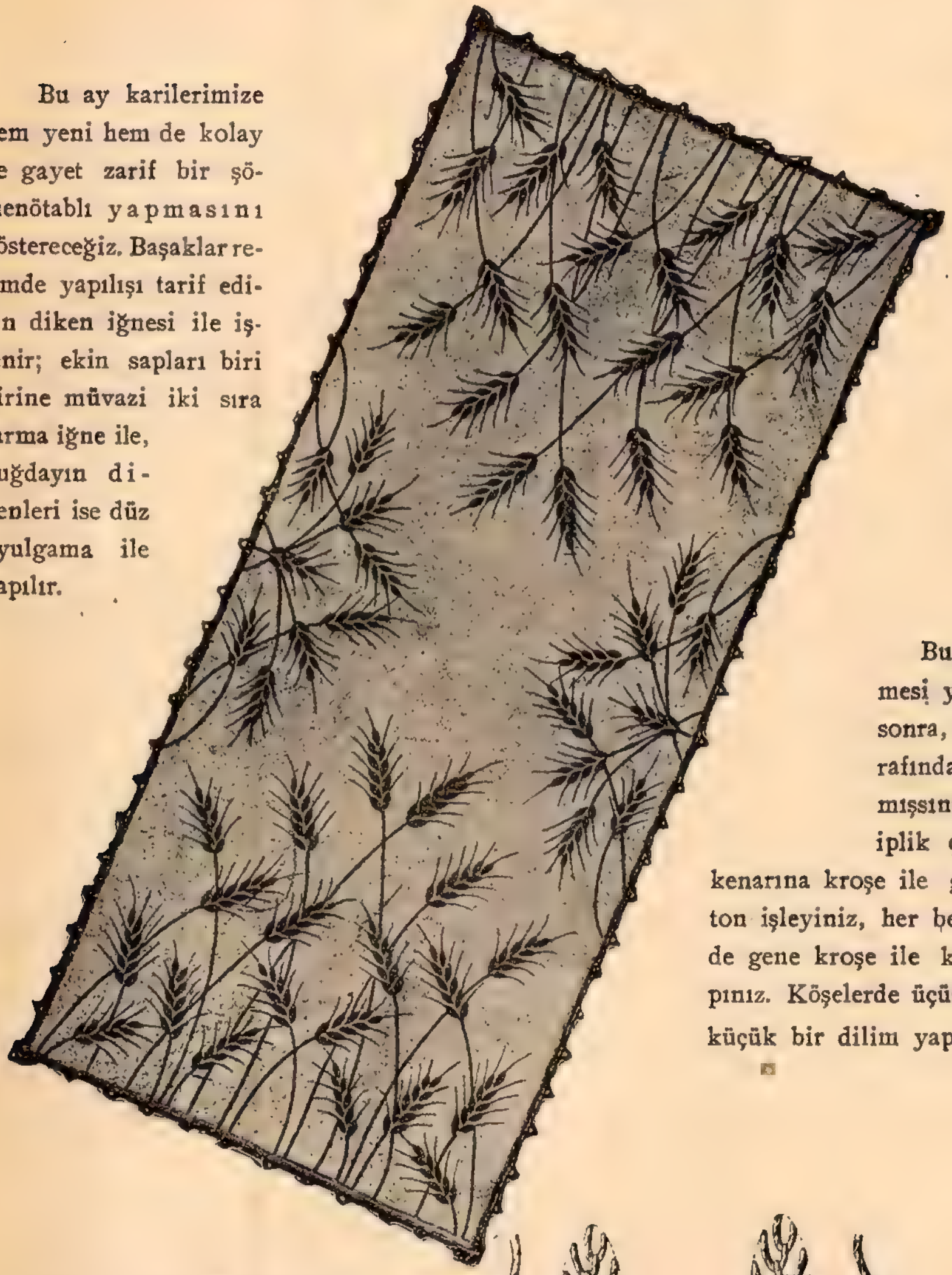

Bu örtümün işlemesi yapılıp bittikten sonra, ketenin dört etrafından aynı yapacakmışsınız gibi dört beş iplik çekiniz, bunun kenarına kroşe ile genişçe bir feston işleyiniz, her beş santimde bir de gene kroşe ile küçük piko yapınız. Köşelerde üçüzlü bir piko ile küçük bir dilim yapınız.

Krem rengi keten üzerine, sadakor rengi parlak koton perle ile işlenirse bütün zerafetini muhafaza eder.

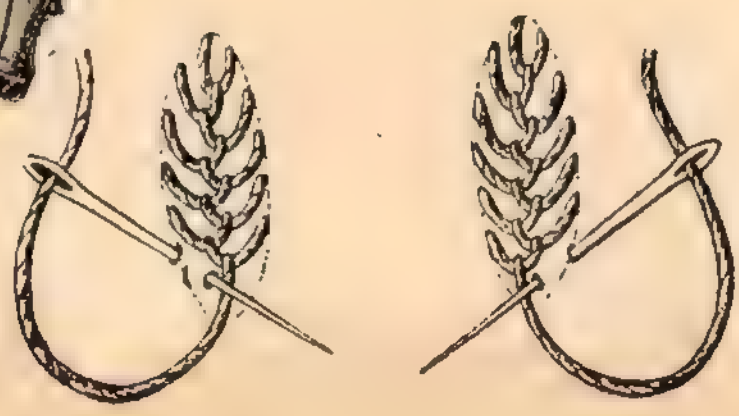

# MODA

1.— Arkası bolero gibi völurdölen bir palto. Resimdeki modelin kumaşı iki renk yeşil kürkleri ise gridir. Kolunun kürkü bilekle dirsek arasındadır. Yüz kırk santim eninden üç metro on ilâ üç metro yirmi beş santim kumas lâzımdır.

2.— Arkasının ortası girintili pelerini ile bu palto kibar bir yenilik arzediyor. Yüz seksen santim eninden üç buçuk metro ilâ üç metro seksen santim kumaş lâzımdır.

3.— Sade ve zarif bir spor palto. Yaka ve kollarındaki kürkler spor biçiminin verdiği fazla ciddiyeti izale ediyor. İki yanında cepleri ve arkasında üstünden dikişli parçaları var. Yüz kırk santim eninden üç metro ilâ üç metro on santim kumaş lâzımdır.

4.— Bu palto koyu kırmızı kadifeden yapılmıştır. Ön ve arkasındaki parçalar biçime incelik veriyor. Palto yan parçalarının uzamasiyle hasıl olan bir küçük kemerle ilikleniyor. Kürkü tavşan dır. Yüz kırk santim eninden üç metro ilâ üç metro on santim kumaş lâzımdır.

5.— Bu elbise pas rengi yünlü jorjetten yapılmıştır. Önü yukarıdan aşağıya kadar kesiksiz olduğu için ampir biçimi hissini verir. Yan parçalarının kesimi itibariyle de jaketi andırır. Bir metro eninde kumaştan üç metro yetmiş ilâ dört metro lâzımdır.

6.— Kadife için güzel bu model. Bir yanda bağlamış göğüslük bicimi yakası ve bağlı kol kapakları ile yenilik gösteriyor. Bir metro eninde kadife olursa üç metro seksen santim lâzımdır.

7.— Son zamanlarda pek makbul olan dilimler ve uzun kol kapakları bu elbiseyi tezyin ediyor. Saten veya yünlü krep dö şin muvafık kumaşlardır.

8.— Daha açık kırmızı fötr üzerine, koyu fes rengi kadife konarak yüze güzellik veren kenarı ve kuş kanadı şeklindeki parçasile gayet kibar bir tok.

9.— Kenarı koyu mavi kadife ve kendi daha açık mavi tiftik bir bere. Koyu mavi kadifeden bir de gülü vardır.

## MÜHİMDİR!

**MUHİT in 8 inci sayısının hiç mevcudu kalmamıştır. Ellerinde 8 inci sayıdan fazla bulunup satmak isteyenlere idarehanemize müracaatlarında 50 kuruş yerine 100 kuruş verilir.**

**Diğer sayılarımızın da mevcudu bitmek üzeredir**
**Koleksiyonları eksik olanlar**
**tamamlamak için acele ederlerse kazanırlar.**


# Kışlık Palto

Bu paltoyu yapmak için bir metro kırk eninde iki metro altmış santim kumaş ve yirmi altı santim eninde bir metro altmış santim kürk lâzımdır.

### Biçiliş

Kumaşın kenarlarını biribirine getirerek devşirin. Resim 2 de gördüğümüz gibi arkanın orta parçaşını kıvrımın bizasına yerleştirin: Diğer parçaları resimdeki gibi düz düz koyun. Mostraların omuz tarafını beş, etek tarafını on santim eninde tutarak resimde (....) hatlarile gösterildiği veçhile palto kalıbının aşağı kısmına göre biçimlendirin. Mostranın boyunu tamamlamak için resimde X işaretile gösterilen yere yine (.....) hatlarile çizilmiş küçük parçaları ilâve edin.

Yirmi altı santim eninde kürk parçalarını yaka kalıbının iki misli uzunluğunda olacak gibi biribirine ekleyin. Dikiş yakanın tam ortasına gelmeyip yanlara gelmesi için resimdeki gibi en orta sivri kısmını bir dar parçadan ve yan kısımları hatlarla çizilip X ve XX ile gösterilen parçalar biçiminde kesip bunları orta parçanın her iki tarafına ekleyin. Kürkün tüylerî kalıbın kesikli kısmından sivri kısmına doğru olmalıdır. Kol kapaklarını ayrı ayrı biçin ki tüyler önden arkaya doğru olabilsin.

Alt yakayı ayrı ederseniz kumaştan yapıp kürkü üzerine çevirebilirsiniz.

Yaka kol ve mostraların arasına kaneviça astar koymak lâzımdır. Paltonun astarını biçmek için palto kalıbını kullanın.

### Dikiliş

Ön omuzlardaki pensleri yapmak için iki işaret keşiğini yan yana getirerek kıvrıma kadar mail bir hatta onaltı santimetre kadar bir dikiş dikin; sonra bu yaptığınız pensi ortasından keserek kumaşı iki tarafa açıp iyice ütü ile bastırın. Ön parçalara kaneviça mostraları teyelleyin, sonra kumaş mostraları ön parça ile yüz yüze dikerek altına çevirip kaneviça mostrayı kapatın.

Her dikilen yer bittikçe ayrı ayrı ütülenirse palto daha biçimli olur.

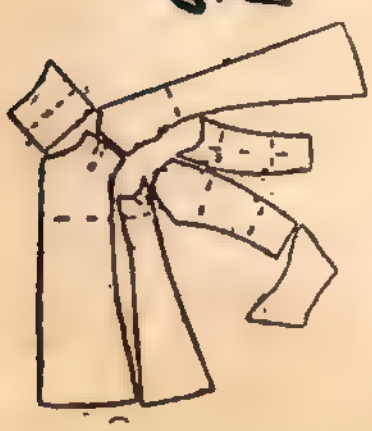

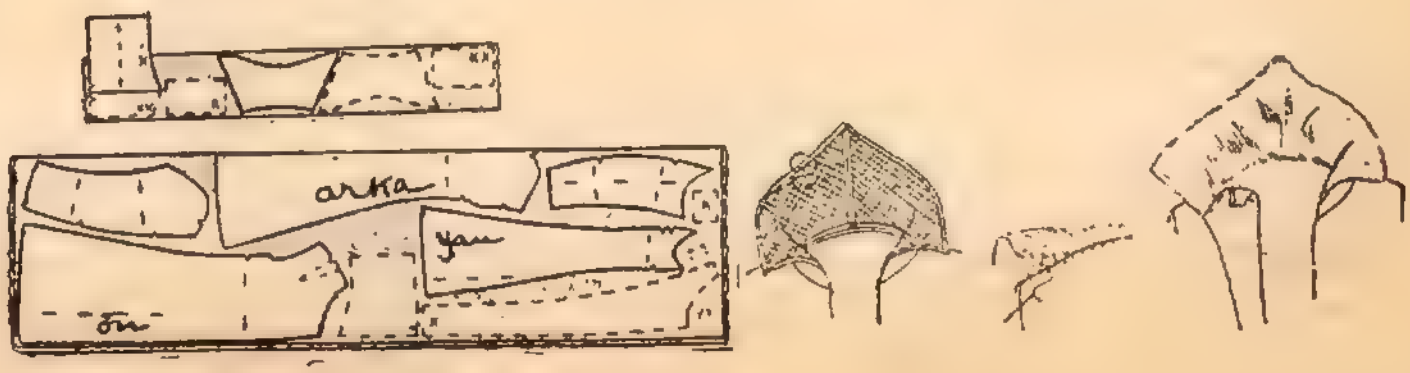

## Sevginin Yakutu

16 ıncı sahifeden devam

Benim hayretle bükülen dudaklarıma bakarak, ilâve etti:

—Hikmet bey nişan hediyesini bile hazırlamış. Bu akşam bana elile gösterdi. Artık bu mukarrer bir mes'ele imiş. Benden ne diye saklıyorsunuz? Ben kör müyüm sanki?

Nazan! Hikmet beyin benden doğrudan doğruya bir muvafakat cevabı almadan parasına, kudretine güvenerek işe olmuş bitmiş gözüyle bakması bilsen birdenbire ne kadar sinirime dokundu. Hele şu karşımdakinin hâlâ gururunu yenemeyişine nasıl öfkelendim. Elimdeki menekşeleri didiklercesine göğsüme iliştiriken:

— Evet siz körsünüz! Körsünüz! diye bağırdım.

— Nişanlandığınızı daha evel sezemedim diye mi? Bunu çoktan sezdimdi Neriman Hanımefendi. Fakat ne diyebilirdim? Ağzımı açmak hakkına malik değildim ki...

— Bu hakka malik olsaydınız sanki ne diyecektiniz?...

— Bana bu hakkı vermediler ki...

— Farzediniz ki veriyorum...

— Kendime güldürmeğe hiç niyetim yok, hanımefendi. Devlerle boy ölçüşen bir cüce gibi size içimdekilerini söylemek, hem lüzumsuz, hem de güah!

— Ya lüzumsuz değilse?...

— Günah da değil mi?

— Günahı da nerden çıkartıyorsunuz?— Hem bunu söyliyor, hem de sinirli hareketlerle saçlarımı kulaklarımın arkasına sıkıştırıyordum.

— Bu mini mini güzel kulakları, demin Hikmet beyin göğsünü gere gere babanıza ve bana gösterdiği o harikulâde güzel küpelerden mahrum etmek günah değil mi?

***

Nazan. bu suale nasıl cevap verdim, bilmiyorum. Onun buna benzer bir kaç sözünden sonra neler oldu, neler konuştuk pek bilmiyorum. Yalnız bir aralık zalim mağrurumun ellerimi ateşten birer damla gibi yakan hezimet gözyaşlarını hatırlıyorum.

Bu gecenin hatıraları zaten o kadar karışık ve parça parça ki...

Aynanın karşısında siyah kadife döşeli süslü kutudan çıkan iki görülmemiş derecede güzel iri yakutu bir lahza için olsun kulağına iliştirmekten kendini alamıyan eski Nerimanı görür gibi oluyorum... çatal şıkırtıları... gülüşmeler... çiçekler... çiçekler... göğsümün üstünde boyunlarını büken menekşeler... kahkahalar... kahkahalar... karşımda gözyaşlarını içine akıtan gözler... Hikmet beyin kahkahaları... yine o yaşlı gözler...

***

Herkes çekilince babamla yalnız kaldım. Küpeleri ertesi sabah geri göndereceğimi, dâvetlilerin yanında bir mes'ele çıkarmamak için Hikmet beye bir şey demediğimi söyledim. Zavallı şaşkına döndü. Ne söyliyeceğini şaşırdı:

— Sebep? Sebep ne? diye bağırmağa başladı.

— Baba, dedim, bir kızın daha olsa, şu methede ede bitiremediğin genç muavinini sevse, onunla anlaşsa ve o da gelip senden bu ikinci kızını istese verir miydin?

— Elbette... O çocuğu doğrusu evlâdım gibi...

Yine her zamanki nutkuna başlıyacaktı. Sözünü kestim:

— Baba farzet ki bu ikinci kızın ben im.

— Peki küpeler... küpeler... hani senin her vakitki hülyaların... tasavvurların...

— Hepsi boşmuş, baba. Gönül öyle müstebit bir şey ki ona lâf dinletilmiyor. Küpelere...küpelere gelince, onları geri göndeririz. Zaten demin Hikmet beyi geçirirken usulca vaziyeti biraz çıtlatmağa çalıştım.

***

Nazan, dediğim gibi oldu. Gönlün nefesi benim bütün İspanya şatolarımı bir üfleyişte devirip yıkıverdi. Hikmet bey zavallısı sefaretine gitti. Benim koca kibirlimle nişanımız sessiz sedasız yapılıverdi. Düğün de on beş güne kadar olacak. Ayın sonuna Polonez köyüne gidiyoruz. Bal ayımızı orada geçireceğiz. Şimdi kiraz vakti de Nazan. Hikmet beyin yakut küpelerini hiç pişmanlık duymadan geri gönderdim, Nazan, eğil de kulağına söyliyeyim: Kocam Polonezde, biriciğinin kulaklarına, aşkımızın yakutu, kirazdan küpeler takacak...

## Uzun Bataklık

61 inci sahifenden devam

Uzun boylu yabancının almış olduğundan şüphelendi, fakat hayır, içindekinin ne olduğunu nereden bilecekti. Buna rağmen o küçük paketi bulmadan oradan ayrılamıyordu, çünkü eğer birisi bulup içini açacak olursa..

Birdenbire kulağına nal sesleri çalındı. Biraz sonra bir atlı göründü. Bu kısa boylu, tıknaz bir adamdı. Arabanın yanına gelince: "Hey! kim var orada?" diye bağırdı.

"Ben," atlı müdebbirane yaklaştı, Smithers bunun bir suvari polis olduğunu elbisesinden anladı.

"Ne oldu? Çarpıştınız mı?" Polis bir iki metro uzakta duruyordu.

"Ona yakın birşey. At topallıyordu, Fergusonun yiğeni salıvermeğe mecbur oldu."

Komser Mace (Meys) in sert gözleri şişman adamın üzerinde şüpheli nazarlarla gezindi. Polis yere atladı.

Smithers, her şeyi olduğu gibi anlattı ve haydudun sıska, uzun boylu biri olduğunu söyledi.

Polis derhal atıldı: "Jackaroo olacak. Ben de onun peşindeyim. Dün dağlardan indiğini haber verdiler. Ne tarafa gitti? nekadar evvel çıktı?" mütemadiyen sualler soruyordu.

Smithers Jackaroo ismini işitince şişman yanaklarından kan çekildi. "Demek Jackarooydı ha?" Şüphesiz herkes gibi o da delirip haydut dan, Coolgardie (Kulgardi) altın tarlalarını haraca kesen, kimsenin ayak basamadığı yüksek dağların bakir ormanlarında vahşî hayvanlarla arkadaşlık eden İngilizden bahsedildiğini işitmişti. Bazı geceler bu haydutun "lütfedip" misafir kaldığı hanların sahiplerinden kuvvetinin ve serkeşliğinin harikulâdeliğini kaç kere işitmişti. Onu hayalinde, pis, dağınık saçlı, uzun tırnaklı, gûl yabanî kılıklı birisi gibi canlandırır, karanlıkta önüne çıkıverecekmiş gibi gelirdi.

Mace muhatabını omuzlarından tutarak salladı.

"Ha, şey, ne tarafa mı? Evet, kızla beraber Sarı Körfeze döndüler. Dün gece hemen güneş battıktan sonra." Mace daha ziyade dinlemeden, ağır vücudundan beklenmiyen bir çeviklikle eğerine atladı, atını araba yolunun kenarında açılan küçük bir patikadan son sür'atle sürdü. Smithers polisin kestirme bir yol bildiğine hükmetti.

Komser Macein geçtiğini bir kişi daha gördü ki bu da Jackaroonun kendisi idi. Sarı Körfeze bir mil mesafede, doğru yolun hemen kenarında bir kum tümseğinin üzerinde tenbel tenbel yatıyordu. Tümseğin yanındaki hendekde Billy nemli otları yemekle meşguldu. Yemek torbasiyle matara, sönmekte olan bir ateşin yanında, yerde duruyordu. Macein kısrağını köpürterek geçtiğini gördü ve gülümsedi. Sonra nazarlarını arabanın yanındaki şişman adama tevcih etti. Smithers aradığını bulmuştu. Yolun ortasında iki dizinin üstüne çökmüş, geçen geceki kavgada dağıttığı toz halinde birşeyi kumlardan ayırmağa çalışıyordu. Jackaroo bunun tütün olduğunu zannetti.

Smithers sallana sallana yoldan yürüdü ve Jackaroonun yattığı tepenin hemen altından, haydudun burnunun dibinden geçti. Jackaroo okadar endişesizdi ki, o esnada uykuya dalmıştı; Smithersin ayak seslerinden derhal uyandı; geçirdiği muhataralı hayat onu, ormanların ezelî sakinleri gibi, her gürültüye kulak kabartmaya alıştırmıştı. Smithers gözden kayb oluncaya kadar nazarlariyle takip etti. Bir budalanın Sarı Körfezdeki tarla için Fergusona 20,000 lira vereceğine memnun olmuştu. Bu o çocuk için, Nada için, çok mühimdi. Belki de ona, yüksek bir tahsil, cemiyet hayatı gibi kıymetli şeyler temin ederdi. Fakat asıl şaştığı şey parayı verecek olan budalanın Smithers olmasıydı. Jackaroo bunun gibilerin ne mal olduklarını çok iyi bilirdi. Bunlar kolaylıkla para verecek adamlar diğillerdi. Bir türlü Smithersin bu metrûk tarla için nasıl bu kadar iyi bir fiyet vereceğine aklı ermiyordu. Öyleyse tarladan mukabil bir istifade gözetiyordu. Birdenbire:

"Sersem!" diye bağırdı. Hemen Billy yi çağırıp üstüne atladı. Bir kaç dakika sonra arabanın yanında yerleri muayene ediyordu.

Yolun bir kenarında küçük bir paketin bekayası görünüyordu. Smithersin bulmakta güçlük çekmesi tabiî idi. Müsademe esnasında paket yırtılmış, muhteviyatı yere dökülmüş, kâğıt kabı da rüzgâr yolun kenarındaki hendeğe uçurmuştu.

Haydut dikkatle muayeneye koyuldu. Şurada burada, kumla karışmış, kurşunî renkte ince bir toz vardı. Eskiden madencilikden tecrübelerinden bunu derhal tanıdı: Altından kat kat kıymetli bir maden—Osmium.

Smithers tarlaya Fergusonun kara gözleri için 20,000 lira vermiyordu, tarlada Osmium bulmuştu.

Çocukların neşesi!
Ebeveynin saadeti!
Kansızlık, zafiyeti umumiye ve sinir rahatsızlıklarına karşı binlerce doktorlar tarafından tavsiye edilen
Arsénoferratose
kuvvet ilâcını dünyanın her tarafında valîdeler ve çocuklar büyük bir memnuniyetle kullanarak pek büyük faide görmektedirler. Her eczanede bulunur.

IV

Karanlık olmadan evvel tarlanın içindeki eve yaklaşmağa cesaret edemedi. Mace o civarde gizliydi, Jackaroonun bu adamı karşı hörmeti mahsusası vardı.

Halbuki tarla satılmadan evvel Fergusonun Osmium bulunduğundan muhakkak haberdar olmasını istiyordu. Nasılsa o çocuğa bunu borçlu olduğunu zannediyordu: Bir Osmium madeni bir milyon demekti.

Avustralyanın sıcak gününü arkası üstü yatıp geceyi beklemekle geçirdi. Bir akşam evvel kendi çehresine okadar yaklaşan o küçük simanın hayali zihnini kurcalıyordu. Zavallı küçük, Joe Grange ona lâyık olmaktan nekadar uzaktı. Mamafî biraz para Nadanın atisinde çok değişiklikler yapabilirdi. Jackaroonun da yarası tazelendi. O da eskiden, İngilterede, ayni böyle bir kızla...

Eski acı bakış tekrar çehresine avdet etti. Onda unutmaya çalışan bir adamın etvarı vardı. Civarındaki ormanda bir kuşun sesi ona Avustralyada olduğunu ve İngilterenin uzakta kaldığını hatırlattı.

Akşam olunca atını orada bırakarak, dikkatle tarlaya yaklaştı, çitin üstünden atladı, eve doğru yürüdü. Kapıya gelince içerisini dinledi: yanlız Fergusonla iki kadının sesi geliyordu başka kimse olmadığına emin olunca kapıyı çaldı, derhal ses kesildi.

"Kim o?"

Kapı yarım açıldı. Jackaroo hiç oyalanmadı. Cesaret edemezdi çünkü Macein orada bir yerde saklandığını biliyordu. Yaptığı işteki tehlikenin farkındaydı.

"Dinleyin, dedi, şu Smithers denilen herif tarlanızda Osmium bulmuş..."

"Osmium mu bulmuş? Sen kimsin?"

Jackaroo heyecandan kısılan bir kadın sesi işitti: "Odur amca, Jackaroodur, ta kendisi."

Haydut derhal ilâve etti: "Satmadan evvel bir kere bak."

Sonra fırladı, çite doğru koşmağa başladı. Tam o sırada bir ses, Mace in sesi: "Kımıldama Jackaroo, kımıldama diyorum." Öteki taraftan başka bir ses: Odur komser efendi."

Jackaroonun eli kemerine gitti, fakat hayatında ilk defa olarak geç kalmıştı. Sol tarafında bir silâh patladı, haydut yere yuvarlandı. Smithersin sesi:

"Yakaladık herifi!"

Karanlıkta ağır bir cisim haydutun üzerine çullandı. Ayın gümüş ışığında kelepçeler parladı, ve bir saniye sonra Jackaroo kıs kıvrak yakalanmıştı.

Sol kolundan kanlar aka aka eve kadar taşıdılar. Az ilerde bir at, sahibinin felâketini hissederek acı acı kişnedi. Nada bir damla kan kalmıyan yüzünü Joe Grange ın göğsüne dayadı.

Joe, saf çehresi kızararak: "Nihayet yakalandı!" dedi.

Nada birdenbire nişanlısını hafifçe itti. Her nasılsa Joenin bu cümlesinde ayrılmalarına sebep teşkil edecek bir nokta bulmuştu. Joe farkında olmıyarak kendi istikbalini çürütmüşü.

V

Gece yarısından sonra idi. Mace Joenin odasındaki iki karyoladan birinde yatıyordu. Kapı yavaş yavaş açıldı. Birisi ayaklarının ucuna basarak polisin yatağına doğru ilerledi. Yalnız bir anahtar destesinin şakırtısı işitildi ve başka ses çıkarmadan kapı tekrar kapandı.

Nada sessizce evden dışarı çıktı. Mehtapta, evle yanındaki kulübelerin arasındaki küçük avluyu geçti. Tahta kulübelerden birisinin kapısının önünde durdu. Kilidi açtı, içeri girdi ve kapıyı tekrar kapadı. Karanlıkta bir ses: "Kim o?" diye sordu.

"Şşşş!..." Bir kibrit çaktı ve raftaki zeytin yağı kandilini yaktı. Jackaroo köşede samanların üstünde, elleri arkasından kelepçeli, ayakları bağlı, yatıyordu.

Nadayı görünce şaşırarak, "a, sen misin?" dedi.

"Kolunuz nasıl, çok acıyor mu?"

"Ziyanı yok, asılmadan evel hapisanede iyi olurum."

Fakat kızın metin bakışını görünce hayret etti. Nada:

"Merak etmeyin, sizi asamıyacaklar." diye fısıldadı. Yere iyildi, Mace in anahtariyle kelepçeleri açmağa uğraşıyordu. Haydut onun narin parmaklarının kendi çelik bileklerininin üstünde dolaştıklarını hissediyordu.

Nihayet kelepçeler açıldı. Nada ayağa kalktı ve ipi çözdü. Jackaroo sağlam kalan kolunun üstünde doğrularak nazikâne sordu: "Bunu niçin yapıyorsun?"

Nada dönmeden cevap verdi: "bilmem."

"Çabuk" diye zorladı, "komser uyanıp anahtarlarının kaybolduğunu anlamadan savuşun." Ona doğru bir şey uzatıyordu: Jackaroo hayretle aldı; bu rövelveri idi.

Nada kapıyı açtı; haydut uyuşuk bacaklarını gererek onu takip etti. Beraber mehtaba çıktılar. Jackaroo kolundaki yaranın acısını unutmuş kızın arkasından yürüyordu.

Çitin yanında Nada durdu.

"Atınız orada duruyordu. Amcam Smithersi koğduktan sonra Billy yi oraya salıverdi. Jackaroo mahut ıslığını çaldı, Billy kişneyerek koştu.

"Beni niçin kurtarıyorsun? Smithersin domuzluğunu haber verdim diye mi?"

Nada başını sallıyarak: "Hayır," dedi.

Jackaroo daha ziyade yaklaştı, kız başını kaldırdı.

"Belki de dün akşam yardım ettim diyə?"

"Hayır, dedi, bilmiyorum, anlatamam ki!"

"Joe Grange la evleneceksin diğil mi?

"Hayır, bu akşam ona ayrılmak istediğimi söyledim."

Yüzünde esîrî bir güzellik vardı. Büyük gözlü, şeffaf tenli orman perilerini andırıyordu.

Jackaroo yavaşça: "Zavallı küçük, dedi, sen sevilmeye muhtaçsın."

Sonra atını Çitin yanına çağırdı, güçlükle eğere çıktı.

Nada, atlı uzaklaştıktan çok sonraya kadar orada kaldı ve gecenin sükûtunu dinledi. İki büyük yaş damlası yanaklarına dökülüyordu.

ABONE ŞERAİTİ
(Posta ücreti dahil)
**Türkiye için:**
Seneliği 6 lira
Altı aylığı 3 lira
**Ecnebi Memleketler**
Seneliği 4 dolar

# MUHİT

*Resimli Aylık Aile Mecmuası*

Baş Muharrir: AHMET CEVAT

Adres: *Dilsizzade Hanı, No. 1—2*

*Telefon: İstanbul, 4118*

**Her nüshada: bir elbise kalıbı veya metin harici renkli bir tablo bulunacaktır.**

# Fihrist


| | Muharriri | Sahifesi |
|---|---|---|
| **Memlekete Dair:** | | |
| Sulh Teşebbüsleri | *Ahmet Cevat* | 1 |
| Amerika Ticaret Müsteşari Mister Klayn ile mülakat | | 4 |
| Gazi Haz. lerinin seyahatleri | | 7 |
| M. Venizelos ile Mülakat | *Nahit Sırrı* | 8 |
| Hamdullah Suphiye Dair Hatıralar | *Abdülhak Şinasi* | 18 |
| Tasarruf ve İsraf | *Ahmet Cevat* | 21 |
| Gündelik Hayat İzleri | | 27 |
| **Şiir:** | | |
| Genç İhtisaslar | | 15 |
| Mansur | *Necip Fazıl* | 16 |
| Gün Doğarken | *Muzaffer Reşit* | 6 |
| Ankara Yolunda | *Galip Naşit* | 26 |
| Şeceri Vak Vak (mensur şiir) | *Kenan Hulusi* | 17 |
| Fransız Şiiri | *Yaşar Nabi* | 16 |
| **Edebiyat ve Lisan Bahisleri:** | | |
| Sulh ve Edebiyat | *Yaşar Nabi* | 28 |
| İmlamıza Dair | *Ahmet Cevat* | 54 |
| Bir Türkün Fransızca Romanı | *Y. Nabi* | 64 |
| **Hikâyeler:** | | |
| Sevginin Yakutu | *Mebrure Hurşit* | 12 |
| Refahın Hasreti | | 22 |
| Annelerin en Büyüğü | *Y. Nabi* | 32 |
| Uzun Bataklık | | 58 |
| **Tiyatro:** | | |
| Darülbedayi Nasıl Te'sis Edildi? | *Refik Ahmet* | 44 |
| **Büyük Adamlar:** | | |
| Hölderlin | *Salih Zeki* | 56 |
| **Spor:** | | |
| Kırkından Sonra Hangi Sporları Yapmalı | *Selim Sırrı* | 38 |
| **Müteferrik:** | | |
| Hırsızlığın Cerrah Neşteri ile Tedavisi (1) | | 34 |
| Gece Muhabere Kuşları (1) | | 40 |
| Zengin Olmıya Başlamanın Şimdi Tam Zamanıdır (2) | | 50 |
| Son Üç Sene Zarfında Tayarecilikte Terekki (1) | | 62 |
| Maden Ocağında Bir İnfilak | | 66 |
| Kuşları Seviniz | | 67 |
| Çocuk Bakımı (3) | | 70 |
| El İşleri | | 73 |
| Moda | | 74 |
| Elbise Kalıbı | | 76 |
| **Tefrika:** | | |
| Monna Vanna | *Yaşar Nabi Bedrettin* | 46 |


*(1) Popular Science (2) Amerikan Magazin (3) Parent's Magazin.*
*Mecmuanın kapak resmi Ladies Home Journalden alınmıştır.*

İmtiyaz Sahibi ve Mes'ul Müdür: AHMET CEVAT

**Selâmet Matbaası**